

Т. М. ЄФИМЕНКО

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Т. М. ЄФІМЕНКО

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Навчально-методичний посібник

Миколаїв
Видавець Румянцева Г. В.
2022

УДК 81'253:004(075.8)

ББК 81.18я73

Є 91

Рецензенти:

Присяннікова Я. М. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова Херсонського державного університету;

Герін М. В. – генеральний директор Товариства з обмеженою відповідальністю «ТРАНСЛІНК-УКРАЇНА»

Рекомендовано вченою радою

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

(протокол № 13 від 19.05.2022 р.)

Єфименко Т. М.

Є 91 Перекладацька термінологія : навчально-методичний посібник / Т. М. Єфименко. – Миколаїв : видавець Румянцева Г. В., 2022. – 211 с.

ISBN 978-617-729-087-1

Метою навчально-методичного посібника є формування у студентів професійних компетентностей в області термінологічної системи мови для оптимізації перекладацької діяльності.

Призначений для студентів бакалаврів спеціальності 035.041 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно) укладений згідно до вимог та змісту робочої та навчальної програм та підготовлений для аудиторної, дистанційної та самостійної роботи студентів в процесі вивчення курсу «Термінологія та переклад».

УДК 81'253:004(075.8)

ББК 81.18я73

© Єфименко Т. М., 2022

ISBN 978-617-729-087-1

© МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2022

ПЕРЕДМОВА	5
ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА	
РОЗДІЛ I. ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК ЧАСТИНА СИСТЕМИ МОВИ	
1.1 Зміст поняття терміну.....	7
1.2 Основні ознаки терміна.....	11
1.3 Розмежування понять термінологія, термінологічне поле та терміносистема....	15
1.4 Проблема стандартизації термінології перекладознавства.....	17
1.5. Термін translation/переклад як один з основних елементів термінологічного поля.....	21
1.6. Термін equivalence/еквівалентність у перекладацькій термінології.....	28
1.7. Огляд зарубіжних та вітчизняних вчених на термін translation norm/норма перекладу з позицій термінології та перекладу.....	36
1.8. Консубстанційна лексика у терміносистемі англомовного перекладу.....	39
1.9. Безеквівалентна лексика у професійній перекладознавчій термінології.....	42
РОЗДІЛ II. ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОСИСТЕМИ АНГЛОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА	
2.1. Джерела термінів англомовного перекладознавства.....	49
2.2. Специфіка номінативних процесів у професійній лексиці термінів англомовного перекладознавства.....	53
2.3. Частинна приналежність термінології.....	58
2.4. Основні способи словотвору в англомовній перекладознавчій термінології.....	61
РОЗДІЛ III. ТИПИ СЕМАНТИЧНИХ ВІДНОСИН У ТЕРМІНОСИСТЕМІ АНГЛОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА	
3.1. Термінологічне поле англомовного перекладознавства.....	83
3.2. Системні зв'язки слів у терміносистемі англомовного перекладознавства.....	87
3.3. Наявності чи відсутності видотворчої ознаки.....	96

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Unit 1.....	100
Unit2.....	109
Unit3.....	117
Unit4.....	125
Unit5.....	134
Unit6.....	143
Unit7.....	153
Unit8.....	160
Unit9.....	168
Unit 10.....	175

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ АНГЛОМОВНОГО

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.....	182
-------------------------------	------------

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	207
--------------------------------------	------------

ПЕРЕДМОВА

Посібник з теми «Перекладацька термінологія» для студентів бакалаврів спеціальності 035.041 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно) укладений згідно до вимог та змісту робочої та навчальної програм та підготовлений для аудиторної, дистанційної та самостійної роботи студентів в процесі вивчення курсу «Термінологія та переклад»

Дисципліна «Термінологія та переклад» відноситься до професійного циклу, є обов'язковою дисципліною стандарту вищої освіти. Курс має зв'язок з дисциплінами, що становлять стандарт фундаментальної філологічної освіти (загальне мовознавство, практичний курс англійської мови, термінологія і переклад, теорія перекладу, теорія мовної комунікації, порівняльна лексикологія англійської та української мов, порівняльна стилістика англійської та української мов, Лінгвокраїнознавство Великої Британії та США).

Мета вивчення дисципліни «Термінологія та переклад»: ознайомлення студентів з теоретичними та лінгводидактичними засадами навчання термінологічному перекладу, а також з системою вправ, спрямованої на розвиток їх перекладацької компетенції, та на засвоєння достатнього рівня знань, вмінь та навичок перекладацького перекладу; формування засобів адекватного висловлювання використовуючи термінологію.

Система завдань сприятиме успішному засвоєнню знань та навичок у перекладі.

Завдання курсу:

- закріпити у студентів знання з теоретичних основ перекладу як прикладної науки;
- розвивати у студентів найважливіші види мовно-розумової діяльності з метою застосування теоретичних знань у практиці;
- формувати й закріплювати практичні навички й застосування основних видів лексичних, стилістичних і граматичних перетворень у процесі перекладу для досягнення його адекватної якості;

- навчити техніки вільного усного перекладу;
- навчити долати психологічні та екстралінгвістичні проблеми й труднощі, пов'язані з практикою перекладу;
- формувати фахові практичні вміння та навички перекладу;
- навчити студентів виконувати усний переклад із застосуванням спеціальної системи записів.

Частина I. Термінологія як частина системи мови

1.1 Зміст поняття терміну

На початку ХХІ століття межі теорії перекладу ще більше розширюються. Цьому сприяє збільшення досліджень міжкультурної комунікації, у яких переклад сприймається як один із видів міжкультурної комунікації.

Інтенсивний розвиток теорії перекладу як напряму в лінгвістиці сприяє появі безлічі нових термінів. Ще в середині минулого століття про виникнення багатьох з них не можна було й припустити, оскільки лінгвістичне перекладознавство виникло як особлива наукова дисципліна лише у другій половині ХХ століття.

Розширення міжнародних контактів у всіх сферах людського спілкування, що спричинило різке збільшення потреби в перекладах та перекладачах, стало потужним стимулом і для зростання теоретичних досліджень перекладацької діяльності. За останні 60 років наукові публікації з проблем перекладу були настільки численними, що сьогодні перекладацька література важко піддається огляду. Для сучасного перекладознавства характерною є різноманітність теоретичних концепцій, які, безумовно, містять значний пласт термінологічної лексики.

Різні аспекти, пов'язані зі спеціальною лексикою, термінологічними системами, стали об'єктом дослідження багатьох відомих лінгвістів. Серед них можна назвати такі імена, як В.В. Виноградов, Г.О. Т. Л. Канделакі, Л. Л. Кутіна, Г. П. Мельников, М. А. Макаренко, О. Д. Митрофанова та багато інших. Цілеспрямоване ж вивчення англійської перекладознавчої термінології почалося в науці порівняно недавно - у 1990-ті рр. ХХ ст. Як і будь-яка наукова дисципліна, сучасне перекладознавство створювалося зусиллями вчених багатьох країн. Звичайно, особливий внесок у розробку теорії перекладу внесли дослідники тих країн, де перекладацька діяльність набула широкого розмаху. Аналізуючи перекладознавчу термінологію, ми дійшли висновку, що багато цінних результатів у галузі теорії перекладу і, відповідно, термінів було представлено вченими США, Великобританії, Франції, Німеччини та інших країн.

Цікавий той факт, що термін *термінологія* є ілюстрацією необхідності впорядкування спеціальної лексики. Донедавна, як свідчить З. У. Гриньов, він позначав три різних поняття: «система термінів певної галузі знання», «вся сукупність термінів мови» і «наука, вивчаюча терміни». З метою уникнення складнощів у тлумаченні даного терміна для позначення другого поняття був прийнятий термін *термінологічна лексика* або *термін про лексику*, а для останнього поняття в 1969 був запропонований термін *термінознавство*.

Ще більш неоднозначна ситуація з англійським терміном *terminology*, який у сучасних роботах використовується у всіх трьох значеннях, незважаючи на той факт, що в англійській мові існує еквівалент українського терміна *термін про ведення* ~ *science of terminology*. Таким чином, спостерігається відсутність ізоморфізму термінологічних відповідностей в українській та англійській мовах.

Термінологія - це найбільш рухлива частина словникового складу мови, що особливо бурхливо розвивається за останні десятиліття в результаті стрімкого руху науки і техніки. Наукова термінологія є великим та інтенсивно розвиваючим пластом лексики, яка активно взаємодіє з іншими шарами словникового складу мови, насамперед із загальноповживаною лексикою. Тому «вивчення закономірностей освіти термінологічної лексики, її структури та семантики стало одним із найважливіших завдань сучасної лінгвістики».

Термінологічна лексика чи термінолексика одна із основних шляхів поповнення словникового складу мови. Англійська перекладознавча термінологія характеризується низкою особливостей у порівнянні, по-перше, з її еквівалентами в українській мові, по-друге, з термінологічними системами інших спеціальних галузей знання та, по-третє, з лексиконом загальноповживаного пласта природної мови. На перетині цих трьох ліній зіставлення наочно проступає різноманітність аналізованої термінологічної парадигми. Воно визначається низкою факторів, що відносяться, з одного боку, до специфіки ладу англійської мови (лінгвістичні фактори), а з іншого, до особливостей предметної галузі мови перекладознавства та

унікальності шляхів соціально- та культурно-історичного розвитку націй, для яких англійська мова є мовою міжкультурної комунікації (екстралінгвістичні фактори).

Велике значення має виділення основних ознак терміна, які безпосередньо стосуються його лексикографічному уявленню. За даними дослідників А. А. Реформатського та В. М. Лейчика, понад 90% нових слів, що з'являються в сучасних лексиконах, становить спеціальну лексику. Термін являє собою центральну одиницю спеціальної лексики, основний об'єкт вивчення термінознавства та предмет опису термінологічної лексикографії.

Існує кілька підходів до визначення поняття **терміну**.

Насамперед звернемося до визначення, яке наводиться у «Лінгвістичному енциклопедичному словнику»: «**Термін** (від лат. «terminus» — «кордон, межа») — слово або словосполучення, що означає поняття спеціальної галузі знання чи діяльності. Термін входить у загальну лексичну систему мови, але лише за допомогою конкретної термінологічної системи (термінології)».

На наш погляд, визначення А. А. Реформатського, Д. С. Лотте, В. М. Лейчика, О. С. Ахманової також наголошують на співвіднесеності терміна з поняттям, що належить до будь-якої галузі знань або діяльності.

Так, за словами Д. С. Лотте, «*термін* - це слово або підрядне словосполучення, що має спеціальне значення, що виражає та формує професійне поняття і застосовується в процесі пізнання та освоєння наукових та професійно-технічних об'єктів та відносин між ними». В. М. Лейчик під **терміном** розуміє «лексичну одиницю певної мови для спеціальних цілей, що позначає загальне – конкретне чи абстрактне – поняття теорії певної спеціальної галузі знань чи діяльності».

А.А.Реформатський вважає, що **термін** - це «слово (або поєднання слів), що є офіційно прийнятим та узаконеним найменуванням будь-якого поняття в науці, техніці, мистецтві». О. С. Ахманова визначає **термін** як «слово або словосполучення спеціальної (наукової, технічної тощо) мови, що створюється (приймається, запозичене тощо) для точного вираження спеціальних понять та позначення спеціальних предметів».

На думку Л. В. Івін, **термін** являє собою основну одиницю науки, спеціальних галузей знань та сфер діяльності людини, яка покликана номінувати об'єкти та процеси і одночасно служити засобом пізнання навколишнього світу.

Деякі представники розглядають термін з функціональної точки зору, вважаючи, що в ролі **терміна** може виступати будь-яке слово, яке набуває особливої функції.

З семіотичного погляду до визначення терміна підходить Г. Рондо, який стверджує, що *«термін - це мовна одиниця, що має позначаюче і значиме. Від інших мовних знаків термін відрізняється тим, що його семантична екстенція визначається по відношенню до того, що означає раніше, ніж до того, що означає. Можна не знати, що означає та чи інша мовна форма, але добре уявляти поняття, здогадатися, яка мовна форма його представляє. Інша характерна риса терміна у тому, що його позначаюче отримує дефініцію у низці інших означуваних, що належать до тієї ж області, тобто термін не можна розглядати ізольовано. Він завжди частина семантичного цілого, яким може бути наука, практична діяльність, техніка, але завжди спеціальна область»*.

Розуміння та тлумачення основних характеристик **терміна** як мовного знака міститься також у роботах С. Д. Шелова. Він підкреслює, що саме у значенні і тільки у значенні знака (слова або словосполучення), що належить якійсь галузі знання, полягає те, що робить термінологічним знак. У цьому термінологічність знака (слова чи словосполучення) визначається лише щодо певної системи пояснення його значення, наприклад, щодо системи визначень. Крім того, термінологічність знака (слова або словосполучення) тим більша, чим більше відомостей потрібно для ідентифікації його значення згідно з цією системою пояснення.

Автори досить відомої монографії із загальної термінології пропонують таке трактування поняття **«термін»**: *«Термін — це спеціальне слово (або словосполучення), прийняте у професійній діяльності і вживається в особливих умовах. Термін - це словесне позначення поняття, що входить до системи понять*

певної галузі професійних знань. Термін – це основний понятійний елемент мови для спеціальних цілей».

Наведемо також визначення **терміна**, запропоноване Р. Г. Піотровським, який під "**терміном**" або "**термінологічною одиницею**" розуміє "елементарний, складовий або ускладнений знак, який, виступаючи в рамках конкретної науково-ділової комунікації, втілює у своєму поняття, що позначається, що відноситься до певної предметної галузі науки, техніки, а також культурної, адміністративної чи політичної діяльності».

Завдяки дослідженням вітчизняних та зарубіжних термінологічних шкіл з проблем понятійно-властивого наповнення змісту поняття термін у 1980-х роках була створена наука про терміни - **термінознавство**.

Отже, наведені формулювання поняття **термін** є різними за змістом. Одні автори під терміном розуміють найменування будь-якого поняття переважно в галузі науки і техніки. Інші автори трактують термін як спеціальне слово, яке виражає спеціальне поняття, що відноситься до певної спеціальної галузі. У цьому значення слова «спеціальне» залишається нерозкритим, отже, багатозначним. Дефініція поняття, що містить багатозначні слова, за визначенням не може вважатися вдалою через розмитість або стертість експланаторного характеру. Треті вказують на те, що термін входить до системи галузі професійних знань.

Таким чином, терміном може бути слово чи словосполучення, яке виконує функцію мовного засобу номінації спеціального (професійного) поняття, є членом певної терміносистеми та має дефініцію, зафіксовану у словнику.

1.2 Основні ознаки терміну

Як основні ознаки слова можна назвати такі: цільнооформленість, ідіоматичність, сталість лексичного та структурного складу. Крім того, як одиниця лексичного рівня, слово визначається за своєю унікальною функцією — бути засобом номінації, тому що слова існують насамперед як найменування різних явищ дійсності завдяки тому, що в їх значеннях містяться узагальнені образи цих явищ, інформація про них.

Ці ознаки характерні й для терміна. Про номінативність терміну говорять у своїх роботах В. К. Никифоров, А. І. Мойсеєв. Але номінативна функція реалізується у терміна не просто у назві різних явищ реальності, а іменуванні саме спеціальних понять. Наприклад, термін *macrocontext* (макроконтекст) вживається для позначення спеціального поняття в галузі перекладознавства, а саме широкого контексту (лінгвістичного контексту, що виходить за межі речення, у якому вжито цю мовну одиницю).

Розглянемо ще ряд ознак, притаманних терміна. Д. С. Лотте, один із перших розробників критеріїв, назвав більшість основних вимог, що висуваються до науково-технічного терміну:

- 1) абсолютна та відносна однозначність;
- 2) відсутність синонімів;
- 3) відповідність буквального та дійсного значень (мотивованість);
- 4) систематичність (системність);
- 5) стислість;
- 6) простота та зрозумілість;
- 7) точність;
- 8) впровадженість;
- 9) незалежність від контексту;
- 10) неприпустимість необґрунтованих іншомовних запозичень («своємовність» терміна).

Важливо наголосити на необхідності наявності ознаки «точність», що забезпечує точність дефініції та її відповідності терміну, відображає специфіку термінологічного поняття. Про це пишуть С. В. Гриньов, В. Д. Табанакова та інші дослідники.

Не всі терміни відповідають вищевказаним вимогам. Серед небагатьох термінів, існують ті, які відповідають вище переліченим ознакам, наприклад такою є *adaptation* (адаптація). У той час як термін *whispered interpreting* (or chuchotage) – is a form of simultaneous interpreting in which the interpreter does not sit in a booth but in

the conference room, next to the delegate who needs the interpreting, and whispers the target-language version of the speech in the delegate's ears) не відповідає другій і десятій ознакам.

Іншими вченими цей перелік вимог було доповнено:

11) «інтелектуальна чистота» терміна, тобто «відчуженість його від образних та емоційних переживань»; або іншими словами, позалежність терміну модальності, експресії та стилістики;

12) конвенційність;

13) приналежність до спеціальної мови;

14) лінгвістична правильність;

15) словотвірна здатність (деривативність);

16) міжнародність;

17) благозвучність;

18) сучасність.

Наприклад, *compensation* is a technique which involves making up for the loss of source text effect by recreating a similar effect in the target text through means that are specific to the target language and/or text. Даний термін є, безумовно, міжнародним, милозвучним, сучасним, має лінгвістичну правильність і словотвірну здатність. Але, як зазначалося в попередньому абзаці, ідеальні терміни становлять не більшу, а скоріше меншу частку в терміносистемі.

На підставі визначення та ознак терміна приходимо до наступного висновку: терміносистема — фрагмент переважно «наукової картини світу», вона має такі риси, як актуальність (на момент створення), упорядкованість, порівняльна повнота та відносна точність у позначенні понять.

Необхідно відзначити той факт, що в термінологічній лексиці перекладознавства поряд з термінами, що явно відрізняються формою від загальноновживаних слів (таких як, наприклад, *retrospective translation*, *tele- interpreting*, *translatorial competence*) можна зустріти термінологічні одиниці, що співпадають за формою зі словами загальноновживаної лексики (Наприклад, *compensation*). Наявність у будь-якій

термінології певної кількості лексичних одиниць, які є і спеціальними термінами, і словами загальної мови — так названих «консубстанційних» термінів — є загальноновизнаним фактом.

Однак існує розбіжність у думках щодо способів появи консубстанційних термінів. Ряд дослідників зазначає, що у час практично кожне слово (крім стилістично забарвлених) позначає поняття, що є предметом дослідження тій чи іншій предметної області. Навпаки, певна частина слів, які зараз визнаються загальноновживаними, раніше зараховувалася до одиниць спеціальної лексики і була відома лише обмеженому числу посвячених. «Якщо подивитися на синонімічний ряд, який дається до слова **film** в *Merriam Webster Collegiate Dictionary*, який включає наступні слова: *movie, cine, cinema, flick, motion picture, moving picture, photoplay, picture, picture show, show*, то ми побачимо, що всі ці слова добре всім знайомі зараз, але з'явилися колись як терміни». І лише згодом вони стали загальноновідомими. При цьому постійно спостерігається процес переходу загальноновживаної лексики до розряду термінів, і, навпаки, перетворення термінів у загальноновживані слова. Даний факт свідчить про те, що «межа між термінологічною та загальноновживаною лексикою нестабільна і має не історичний, а функціональний характер, і постійно відбувається як процес перетворення термінів на загальноновживані слова, так і використання побутової лексики для формування термінологій».

Таким чином, наявність консубстанційної лексики та постійного переходу лексичних одиниць з одного розряду в інший дозволяє зробити висновок про те, що ключова відмінність наукового терміна від загальноновживаної лексики полягає не у формі, а у специфічності його вживання. Отже, під час проведення межі між термінами та «нетермінами» першочергове значення приділяється сфері вживання. Отже, функціональний критерій виходить на передній план.

1.3 Розмежування понять термінологія, термінологічне поле та терміносистема

Лінгвістичні словники та довідники визначають **термінологію** як «сукупність термінів даної галузі виробництва, діяльності, знання, що утворює особливий сектор (пласт) лексики, що найбільш легко піддається свідомому регулюванню та впорядкуванню», тим самим пов'язуючи аналізоване тут поняття з конкретними галузями знання. Але у процитованій статті словника О. С. Ахманової, як ілюстрації наведено мікроконтексти *термінологія наукова, термінологія технічна*, що чітко вказує на факультативність ознаки належності сукупності одиниць однієї, окремої галузі. Енциклопедія "Українська мова" переконує в цьому, вказуючи і інше значення: "... сукупність термінів будь-якої природної мови (напр., Українська термінологія)". З характеристики сукупностей спеціальних номінацій таких конкретних областей (галузей) зручніше користуватися терміном *термінологічне поле*. Враховуючи те, що сучасна лінгвістика визнає існування номінативних одиниць у вигляді структурованих семантичних об'єднань — полів і того, що згаданий термін відомий у сьогоденному термінознавстві, його використання здається цілком доречним.

Н. В. Сербіновська пропонує розрізняти термінологію та термінологічне поле «за ознакою неспіввіднесеності/співвіднесеності з однією областю знання», а термінологічне поле та терміносистему, на її думку, «варто розмежовувати за ознакою синхронної невпорядкованості (асистемності) / упорядкованості (системності) складових їх елементів».

Багато дослідників ототожнюють терміни термінологія (у значенні термінологічне поле) та терміносистема. Серед них В. П. Даниленко та Л. І. Скворцов, Ф. М. Березін та Б. Н. Головін, М. В. Носкова, А. В. Барандєєв, М.Н.Володіна та деякі інші. Свою точку зору вони мотивують тим, що не може існувати випадкових накопичень термінів, які не є системно пов'язаними та організованими. Так, Б.Н.Головін визначає: «... *термінологія системна, перш за все, тому, що системний*

світ, окремі сторони та ділянки якого вона, термінологія, відображає та обслуговує». Аналогічної думки дотримується і М. М. Володіна: «Термінологія конкретної наукової галузі — це не просто сукупність (список) термінів, а семіологічна система, тобто вираз певної системи понять, що в свою чергу відображає певний науковий світогляд». Визнаючи той факт, що термінологія («термінологічне поле») складається виключно з термінів, то з висловленою позицією не можна не погодитись.

Інші лінгвісти дотримуються іншої точки зору (Р. Ю. Кобрін та Л. А. Пекарська, В. М. Лейчик, О. В. Борхвальдт, К. Я. Авербух та ін.). Вони розмежовують поняття термінологія і терміносистема і розглядають терміносистему як упорядковану множину термінів із зафіксованими відносинами між ними і як організацію лексичних одиниць, більш високу, ніж термінологія.

Термінологія стихійно складається з одиниць термінологічної номінації (терміни, номени, передтерміни, квазітерміни, професіоналізми тощо). Терміносистема свідомо конструюється як сукупність термінів, що задовольняють мовним, логічним і власне термінологічним вимогам. Перехід від термінології до терміносистеми вимагає систематизації та аналізу, за допомогою яких виявляють недоліки термінології та визначають методи їх усунення, потім нормалізують термінологію, переводячи її таким чином в терміносистему. Отже, важливим інструментом перетворення термінології на терміносистему є нормативна робота. Зазначимо, що нормативний аспект важливий не тільки як формування терміносистеми, а й освоєння термінології конкретної галузі знання.

Аналізуючи терміносистему, О. В. Борхвальдт наголошує: *«...для освіти терміносистеми необхідний досить високий рівень розвитку науки, техніки, виробничих технологій, потрібна наявність наукової, навчальної, довідкової літератури, інститутів передачі наукових знань та досвіду. Якщо термінологія складається стихійно, то для формування терміносистеми необхідні свідомі зусилля фахівців з упорядкування термінів, усунення „недоліків“ термінологій, у тому числі „виростає“ терміносистема».*

В. М. Лейчик абсолютно точно зазначає, що *«терміносистема відображає не просто систему понять, а систему понять однієї певної теорії, за наявності, можливо, ще кількох наукових теорій і, відповідно, можливих інших терміносистем у межах цієї ж області знання чи діяльності»*.

Позиція, яка сформульована Р. Ю. Кобриним та уточнена К. Я. Авербухом про те, що *"Терміносистема - сукупність термінів, що існує як результат уніфікації та нормалізації, що володіє системними властивостями"*.

Видається важливим розглянути ще одну точку зору, висловлену В. А. Татаріновим. Він представляє терміносистему як *взаємопов'язаний «набір» спеціальних номінацій усіх типів*, включаючи галузеві терміни, а також номенклатурні знаки, терміноніми (імена власні, що виконують термінологічні функції), професіоналізми («просторічні терміни») та терміноїди (терміноподібні лексичні одиниці, статус яких чіткого визначення, оскільки вони є однопорядковими мовними одиницями, як термін). Глобальний характер такого визначення терміносистеми суперечить поняттю *«система»*. Наприклад, у *«Словнику-довіднику лінгвістичних термінів»* воно визначається як *«сукупність елементів, пов'язаних стійкими відносинами між собою і утворюють внутрішньо організоване єдине ціле»*.

Таким чином, згідно з визначеннями В. М. Лейчика, О. В. Борхвальдт, Р. Ю. Кобрин, К. Я. Авербуха, на даному етапі англomовна перекладознавча термінологія (термінологічне поле) не може розглядатися як терміносистема з її формування та постійного розвитку. Справді, нинішній етап розвитку англomовної перекладознавчої термінології можна вважати підготовчою у становленні нормованої сукупності спеціальних номінацій – терміносистеми.

1.4 Проблема стандартизації термінології перекладознавства

Вітчизняна термінознавча школа розвиває такі напрями практичної діяльності: лексикографічна термінологічна діяльність; уніфікація термінів і терміносистем, що включає три види - упорядкування, стандартизацію і гармонізацію термінів, робота редактора над термінами (термінологічне редагування);

переклад термінів у межах перекладу наукових, технічних та інших спеціальних текстів; створення термінологічних банків даних (ТБД);

організаційно-методична (науково-організаційна) діяльність термінологічних органів та центрів на різних рівнях - від галузевого до міжнародного.

Підсумком об'єднання оптимізаційної та нормативної функцій практичної термінологічної діяльності стало одне з основних напрямків прикладного термінознавства - уніфікація термінів та терміносистем. Продуктами уніфікації термінів у наш час служать регламентуючі словники, ненормативні і нормативні: стандарти на терміни різних категорій і збірники рекомендованих термінів, які відрізняються друг від друга ступенем обов'язковості, але зближуються методами розробки та досягнення уніфікованості включених до них термінів.

До початку 90-х років ХХ століття у світі діяло понад 20 тисяч стандартів на терміни та визначення. Основна їхня частина — це національні стандарти, які розробляються у всіх промислово розвинених країнах. Крім того, існують міжнародні стандарти (їх близько двохсот), регіональні стандарти, стандарти фірм та міжнародних організацій. Більшість вимог термінологічних стандартів є обов'язковою для застосування у різних видах документів, є й рекомендовані вимоги.

Упорядкування термінів реалізується у вигляді збірників рекомендованих термінів. Вони переважно розробляються у нашій країні Комітетом науково- технічної термінології Академії наук.

Не може бути оскаржена ще одна позитивна функція уніфікації термінів — систематизуюча. У стандартах і збірниках термінів, що рекомендуються, ця функція проявляється ще сильніше, ніж у словниках, у тому числі систематизуючих. Розробка стандартів та збірників рекомендованих термінів, внаслідок чого кожне місце в терміносистемі займається, як правило, однією лексичною одиницею і кожній лексичній одиниці ставиться у відповідність одне визначення (права частина), звичайно, веде до систематизації всіх знакових засобів, що належать до певної сфери знань або діяльності, до розмежування цих сфер та встановлення

зв'язків між ними (через загальні терміни, що використовуються у лівій та правій частинах словникових статей). Проте — і це найважливіше становище в обґрунтуванні роботи з уніфікації термінів — необхідно, щоб ця робота завжди ставилася на міцну теоретичну базу таких наук та наукових дисциплін, як теорія стандартизації, лінгвістика, логіка, наукознавство.

У цьому слід сказати, що у останні роки починає дедалі ширше застосовуватися третій вид уніфікації термінів і терміносистем — їх гармонізація на національному та міжнародному рівнях. Не прагнучи до досягнення абсолютно однакових термінів у різних мовах, та й у різних терміносистемах, що належать до близьких галузей знання, фахівці-термінознавці та представники предметних наук обмежуються взаємною ув'язкою термінів та терміносистем у різному ступені.

При цьому вони враховують відмінність самих мов, у яких фігурують терміни, — способи словотвору, фонетику, зв'язки слів тощо, а також звертають увагу на те, що кожна терміносистема залежить, зокрема, від певної теорії, концепції, системи поглядів. Наприклад, у фізиці існують принаймні дві терміносистеми - одна, в основі якої лежить класична теорія механіки Ньютона, і друга, що базується на теорії відносності Ейнштейна; тому той самий термін, наприклад маса, у цих терміносистемах має різне значення.

Звідси випливає, що з гармонізації терміносистем повинні братися до уваги дві групи чинників: лінгвістичні, тобто пов'язані з особливостями тих мов, яких ставляться терміни, і екстралінгвістичні, тобто пов'язані з предметної областю і з теорією, що її описує.

Екстралінгвістичними передумовами міжнародної гармонізації терміносистем є:

- інтеграція знань;
- інтернаціоналізація науки та технології;
- єдність теоретичної та методологічної бази науки та технології, характерні для сучасного етапу світової цивілізації.

Як лінгвістичні фактори, що сприяють міжнародній гармонізації терміносистем, можуть бути названі наступні:

- формування мов для спеціальних цілей, досить близьких один одному за змістом та формою уявлення у кількох природних мовах;
- активні процеси інтернаціоналізації термінів, які у функції лексичних одиниць мов для спеціальних цілей.

Прикладними результатами міжнародної гармонізації терміносистем є: міжнародні термінологічні словники та стандарти, багатомовні інформаційно-пошукові тезауруси.

Переклад наукових, технічних та інших спеціальних термінів є ще одним напрямом практичної термінологічної діяльності. Можна сказати, що при перекладі спеціального тексту найважливішим служить правильний, адекватний переклад термінів, що входять до нього. Не випадково начислених конференціях та семінарах перекладачів проблеми вибору способів перекладу термінів займають основне місце.

Незважаючи на те, що теорію перекладу можна вважати досить молодою наукою, термінологія якої перебуває у становленні та розвитку, необхідність упорядкування цієї термінології, безумовно, назріла.

Досліджуваний матеріал показав, що те саме явище називається по-різному. Наприклад, поняття *close translation (буквальний переклад)* (переклад, що відтворює комунікативно-нерелевантні елементи оригіналу, внаслідок чого або порушуються норми, або виявляється перекрученим (непереданим) дійсний зміст оригіналу) відповідає три синоніми, а саме: *direct translation, literal translation, metaphorase*.

Таким чином, термінологічній діяльності приділяється велика увага в усьому світі. Безумовно, вчені усвідомили той факт, що від раціональної, точної, відпрацьованої термінології значною мірою залежить успіх їхньої наукової, технічної, комерційної та економічної діяльності. Аналіз емпіричного матеріалу показав, що перекладознавча термінологія такого впорядкування поки що не зазнавала.

1.5. Термін *translation*/переклад як один з основних елементів термінологічного поля

Термін **переклад** різні теоретики перекладу трактували по-різному. В 1963 р. Отто Каде (O. Kade) ввів термін «*translation*», який на той момент включав як усний, так і письмовий переклад. Німецький вчений розглядав переклад як «найважливішу частину двомовної комунікації, учасники якої мають різні мовні коди». О. Каде та лейпцизька школа розглядали термін *interpretation* як різновид *translation*. Згодом розмежування між *translation* і *interpretation* стало необхідним. Зупинимось докладніше на дефініції терміна «***translation***» та його українського еквівалента «**переклад**».

Зміст понять *translation* і *interpretation* передбачає комунікацію між людьми, які розмовляють різними мовами. Широко поширена думка про те, що переклад - це практична діяльність, спрямована на перетворення однієї мови на іншу. Насправді існує близько 50 визначень терміну «*translation*», і його російського аналога «переклад». Причина такої значної кількості визначень полягає, мабуть, у неможливості підібрати якесь одне універсальне визначення, яке включало б у собі практично всі ознаки даного поняття.

Слід зазначити, що в українській мові термін «**переклад**» трактується не тільки, як процес і результат (або продукт), а й як письмовий, і усний переклад. В англійській мові є два поняття, що розмежовують письмовий (*translation*) та усний (*interpreting*) види перекладу. Одна з перших статей, присвячених виявленню різниці між термінами *translation* і *interpretation*, була опублікована Б. Харрісом (B. Harris) у 1981 р. Крім фундаментальних відмінностей між письмовим та усним текстами, Б. Харріс вказує на те, що в усному перекладі перекладач зобов'язаний передати "*speaker's communicative intent*", тобто комунікативний посил розмовника, на відміну від письмового перекладу, де пріоритетним є "*author's stated text*", що означає передачу зафіксованого повідомлення автора.

Зупинимось докладніше на різних дефініціях терміна «*translation*» (**переклад**), що характеризують це явище з різних сторін.

Слово *translation* походить від латинського слова *translatio*. Початок вживання дієслова *translate* (від латинського *translatus*, що означає *to bring over, to carry over, to transfer*) перегукується з 1300 року, тоді як іменник *translation* вживається англійською з 1340 р.

Переклад- *is the rendering of something in another language or into 's own of another language*. Згідно з визначенням з енциклопедичного словника, «переклад - це передача повідомлення іншою мовою або на свою мову з чужої мови».

Для опису розумової діяльності у момент здійснення перекладу можна скористатися як словом "*interpreting*" і словом "*interpretation*".

У професійній термінології перекладознавства використовується термін "*interpreting*", щоб уникнути плутанини з іншими значеннями слова "*interpretation*".

Аналіз кількох дефініцій терміна «переклад» показав, що вони в основному залежать від дослідницьких поглядів вчених і пояснюються, як правило, їх приналежністю до тієї чи іншої наукової школи.

Деякі визначення терміну *translation* підкреслюють особливий зв'язок мови та культури. Такий акцент на тісну взаємодію мови та культури можна побачити у визначенні Лоренса Венути (Lawrence Venuti):

"Translation is a process that involves looking for similarities between language and culture - особливо similars messages and formal techniques - but it does this because it is constantly confronting dissimilarities."

На думку Л. Венути, переклад є процес, заснований на пошуку подібності в мові та культурі, — зокрема, подібних повідомлень та формальних прийомів — через постійне зіткнення з відмінностями між ними.

Цей автор також наголошує на необхідності неминучого заміщення реалій у вихідному повідомленні текстом, який буде зрозумілий читачам перекладу. Л. Венути вважає, що "*translation is the forcible replacement of linguistic and cultural difference of the foreign text with text that will be intelligible to the target language reader*". Адже кожному професійному перекладачеві відомо, що деякі втрати при перекладі часом неминучі.

Функціональний підхід Катаріни Райє (K. Reiss) і Ханса Фермеєра (H. Vermeer), згідно з яким *"an interpretation is good if it serves its purpose, if it is adequate"*, полягає в тому, що переклад оцінюється у тому, чи досяг він мети. Положення теорії К. Райє та Х. Фермеєра засновані на тому, що вони розглядають як усний, так і письмовий переклад як процес міжкультурного спілкування, де підкреслюється визначальний характер ситуації та комунікативного контексту. Автори описують *"translation and interpretation as an intercultural communication process and emphasize the importance of situationality and communicative context"*.

На думку Ю. Найди (E. Nida), більш ранні погляди на переклад були зосереджені на формі повідомлення, а перекладачі намагалися якомога точніше передати стилістичні засоби, такі як рима, ритм, гра слів, паралелізм, а також незвичайні граматичні структури. Сучасні погляди вже не ставлять форму на чільне місце, для них більш важливою є реакція одержувача перекладуваної інформації. Реакцію необхідно порівняти з реакцією одержувача вихідного повідомлення. Приділяючи основну увагу не формальним, а змістовним відносинам між оригіналом і перекладом, Ю. Найда підкреслює: *"...we are not content merely to translate so that the average receptor is likely to understand the message; rather we aim to make certain that such a person is very unlikely to misunderstand it"*.

У визначенні Ю. Найди вірно відображені деякі вимоги до перекладу, а саме:

точне відтворення сенсу тексту,
відмова від буквализмів,
відповідність нормам мови перекладу,
необхідність близькості до оригіналу,
та змісту над формою,
передача стилю оригіналу.

Проте, перелік вимог сам собою ще не розкриває сутності поняття *переклад* і не визначає його місця серед інших родинних явищ. Визначення перекладу через вимоги, що пред'являються до нього, є скрутним ще й тому, що ці вимоги, як було

показано вище, нерідко носять суперечливий характер і часто залежать від жанру перекладеного тексту, від комунікативної ситуації та норм перекладу.

Визначення перекладу у роботі Дж. Кетфорда відбиває подальше просування наукового пошуку в області вивчення перекладу. Автор дає спрощене, але власне лінгвістичне визначення перекладу, розглядаючи його як мовну операцію, коли відбувається *«процес заміни тексту однією мовою текстом іншою мовою»*. Далі це визначення уточнюється так: *«заміна текстового матеріалу однією мовою еквівалентним текстовим матеріалом іншою мовою»*. Очевидно, центральною проблемою перекладу у Дж. Кетфорда є з'ясування характеру та умов перекладацької еквівалентності.

Так, один із засновників вітчизняного перекладознавства А. В. Федоров, для якого матеріалом аналізу *«служать лише тексти як мовленнєві твори»*, вважає, що переклад означає вміння *«виразити вірно та повно засобами однієї мови те, що вже виражено раніше засобами іншої мови»*.

Прихильник структурних методів дослідження ЛТ. А. Черняхівська визначає переклад як *«перетворення структури мовного твору, в результаті якого, за збереження незмінним плану змісту, змінюється план вираження: «одна мова замінюється іншою»*.

Прихильники денотативних поглядів на переклад вважають його процесом *«опису за допомогою мови перекладу денотатів, описаних мовою оригіналу»* послідовники трансформаційних методів вважають, що переклад - це *«перетворення одиниць і структур вихідної мови в одиниці і структури мови, що перекладається»* а ті, що дотримуються семантичних теорій, стверджують, що переклад *«полягає в розкритті сутності еквівалентних відносин між змістом оригіналу і перекладу»*.

В. С. Виноградов пропонує таке визначення: *«Переклад – це викликаний суспільною необхідністю процес і результат передачі інформації (змісту), виражених у письмовому чи усному тексті однією мовою, за допомогою еквівалентного (адекватного) тексту іншою мовою»*.

З визначення, запропонованого В. Н. Комісаровим, слідує, що *«переклад - це вид мовного посередництва, при якому іншою мовою створюється текст, призначений для повноправної заміни оригіналу, як комунікативно рівнозначного останньому»*.

Н. К. Гарбовський наголошує на кількох ознаках, що характеризують переклад, а саме: по-перше, переклад — це суспільне явище, по-друге, переклад — це інтелектуальна діяльність, по-третє, переклад передбачає оперування певними знаковими системами. Беручи до уваги дані ознаки, Н. К. Гарбовський формулює зміст цього поняття в такий спосіб. *«Переклад — це громадська функція комунікативного посередництва для людей, котрі користуються різними мовними системами, що реалізується під час психофізичної діяльності білінгва для відображення реальної дійсності на основі його індивідуальних здібностей інтерпретатора, що здійснює перехід від однієї семіотичної системи до іншої з метою еквівалентної, тобто повної, але завжди часткової, передачі системи смислів, що є у вихідному повідомленні, від одного комуніканта іншому»*.

Ось як трактує термін «переклад» Л. Л. Нелюбін у своєму тлумачному перекладознавчому словнику: *«Під словом “переклад”, як одним із видів складної мовної діяльності людини, зазвичай мається на увазі або сам процес перекладу, або результат діяльності перекладача — усний чи письмовий текст, висловлювання. Оскільки процес перекладу (і його результат) протікають у двомовній ситуації, коли в процесі спілкування беруть участь дві мови, тобто міжмовної ситуації, то можна визначити переклад як процес міжмовного перетворення або трансформації усного чи письмового тексту, пред'явленого на одній мові, в текст (усний чи письмовий) іншою мовою»*.

Під рубрикою *Translation and Translators* зібрані висловлювання з літературних джерел, що стосуються в основному художнього перекладу, де в афористичній та досить часто метафоричній формі висвітлюються основні вимоги до перекладу та його якості, що отримали подальше наукове тлумачення. Наведемо приклади:

Translation it is that openeth the window, to let in the light; that breaketh the shell, that we may eat the kernel, that putteth aside the curtain, that we may look into the most holy place; that removeth the cover of the well, that we may come by the water.

«Переклад – це те, що відкриває вікно, щоб упустити світло; що розколює шкаралупу, щоб ми змогли з'їсти ядро горіха; що закриває завісу, щоб ми могли зазирнути в найсвятіше місце; що прибирає кришку колодязя, щоб ми могли досягти води».

Наведені в *Словнику цитат* афористичні висловлювання багато в чому відбивають думку про важливу неперекладність поезії. Наведемо приклади:

«Poetry, indeed, cannot be translated; and, therefore, it is poets that preserve languages; for we would not be at the trouble to learn a language, if we could have all that is written in it just as well in translation. But as the beauties of poetry cannot be preserved in any language except that in which it was originally written, we learn the language».

Поезію справді не можна перекласти; тому саме поети зберігають нам рідну мову. Нам не доводилося б вивчати мову, якби все, що було написано, було б і в перекладі. Але так як красу поезії не можна зберегти в жодній мові, за винятком того, якою вона була спочатку написана, ми вивчаємо мову.

«I believe that a poem ought to be translated in the way the poet himself would have composed it, had he belonged to the nation for which he is being translated».

Я вважаю, що вірш слід перекладати так, як написав його сам поет, якби він був громадянином тієї країни, на мову якої його перекладають.

«Almost all translations seem to me condemned to be poetic zombies, assemblages of properties walking round with no informing intelligence or soul, unless the original poem can be digested in the imagination of its translator and used to produce a new poem».

Мені здається, що майже всі переклади засуджені бути поетичними зомбі, групою характерних рис, що не інформують ні розум ні душу, якщо оригінальний вірш не може бути «перетравлений» в уяві перекладача для створення нового вірша.

«Translation is the purest procedure by which the poetic skill can be recognized».

Переклад — це чиста процедура, якою може бути визнане поетичне вміння.

«A translation is no translation unless it will give you the music of a poem along with the words of it».

Переклад не є перекладом, якщо поряд зі словами не передається музика вірша.

Для створення більш повної картини різноманітності думок про те, що входить у поняття *translation*, і хто такі *translators*, наведемо ще кілька цитат афористичного характеру. Ці висловлювання висловлюють інтуїтивно сформовану і певною мірою досить популярну думку про те, що, наприклад, у концепції болгарських учених С. Влахова та С. Флоріна одержало назву «*неперекладного*» у перекладі.

Translations (like wives) are seldom strictly faithful if they are in the least attractive.

«Переклади (як дружини) рідко бувають вірними, якщо вони хоча б трохи гарні».

Translators are like busy pimps extolling the surpassing charms of some half-veiled beauty. They excite irresistible desire for the original.

«Перекладачі схожі на стурбованих сутенерів, що розхваляють незвичайну чарівність якої-небудь красуні під вуаллю. Вони викликають непереборне бажання побачити те, що під вуаллю».

Some hold translations not unlike to be The wrong side of a Turkey tapestry.

«Деякі вважають, що переклади можна порівняти із виворотом турецького килима».

Очевидно, що жодне із запропонованих визначень не відображає всієї сутності об'єкта теорії перекладу з достатньою повнотою та ясністю. Щоб уточнити зміст поняття «*переклад*», необхідно синтезувати всі ознаки, позначені в наведених раніше визначеннях, і виявити щось спільне, що пов'язує дані визначення, поряд із розбіжностями, зумовленими, як правило, належністю до тієї чи іншої наукової школи. Вищезгадані визначення об'єднує те, що переклад:

- є процесом;
- є результатом (продуктом);
- є мовною діяльністю;
- передбачає участь двох або більше комунікантів;
- передбачає участь двох або більше семіотичних систем;

- припускає наявність реципієнта.

Поряд із схожими ознаками, у термінах *translation* (переклад) можна виявити ряд відмінностей, що відображають деякі важливі аспекти, а саме:

- Структурні;
- Трансформаційні;
- лінгвокультурні;
- Семантичні і т. д.

Як бачимо, досить складно підібрати найбільш ємне тлумачення, що відбиває всі ознаки, якими може характеризуватись термін *translation* (переклад). Тим не менш, у свідомості кожного фахівця (в галузі теорії та перекладу чи практики перекладу) існує уявлення про те, що *переклад* - це діяльність, яка полягає в перекодуванні тексту, породженого однією мовою, текст на іншій мові, а також результат описаної вище діяльності.

1.6. Термін equivalence/еквівалентність у перекладацькій термінології

Незважаючи на суперечливість вимог, що висуваються до перекладу, не можна не визнати, що переклад є цілеспрямованою діяльністю, що відповідає певним оцінним критеріям. Однією з вимог, які здавна висуваються теорією та практикою перекладацької діяльності, є вимога еквівалентності тексту оригіналу та тексту перекладу. Зазначимо, термін *equivalence* (еквівалентність) стає однією з основних у перекладацькій термінології ще 1960-1970-х роках минулого століття. У теоретичному описі перекладу та виявленні його сутності еквівалентності надається важливого значення. У цих визначеннях, зазвичай, є поняття еквівалентності, яке багато теоретики-перекладознавці вважали і вважають однією з найважливіших онтологічних характеристик перекладу.

Подібно до того, як різні визначення перекладу можна пояснити приналежністю автора визначення до тієї чи іншої наукової школи, різні розуміння еквівалентності відображали еволюцію поглядів на сутність перекладу. Зрозуміло, кожен автор має право вживати той чи інший термін відповідно до використовуваного ним

понятійного апарату, і в терміни *еквівалент* та *еквівалентність* різні автори вкладають свій зміст.

Проаналізуємо поняття *equivalence* серед низки дослідників у сфері перекладацької термінології.

Одним із вчених, який займався ключовим у другій половині ХХ століття у лінгвістичному перекладознавстві питанням, був Р. Якобсон (R. Jakobson), який говорив про відсутність повної еквівалентності між одиницями різних мовних кодів. Він наголошував, що "*there is ordinarily no full equivalence between code-units*".

На думку Р. Якобсона, перекладач перекодує та передає повідомлення, отримане іншою мовою. Отже, у перекладі беруть участь два еквівалентні повідомлення, що мають різні коди. Він також зазначав: "*The translator recodes and transmits a message received from another source. Thus translation involves two equivalent messages in two different codes.*"

Отто Каде (O. Kade) намагається вирішити проблему *перекладацької еквівалентності* на основі трьох компонентів мовного знака (формативу, сигніфікату та денотату). Він розрізняє три способи реалізації перекладу: *субституція* – на основі граматичного значення, *інтерпретація* – на базі сигніфікативного значення та *парафраза* – на основі денотативного значення. В останньому випадку через відсутність відповідності між одиницями вихідної мови та мови перекладу відбувається не перекодування, а вільне кодування.

Зазначимо, що погляди О. Каде на сутність *перекладацької еквівалентності* зазнають еволюції, де розвиток йшов від акценту на співвідношення мовних знаків до ширшого трактування комунікативної ролі тексту в цілому. Якщо у своїх ранніх роботах О. Каде визначав перекладацьку еквівалентність як інваріантність плану змісту та плану вираження знака в оригіналі та перекладі, то пізніше, перебуваючи у пошуках критерію еквівалентності, О. Каде виділяє оцінку комплексного впливу тексту перекладу в умовах конкретної комунікативної ситуації.

Дж. Кетфорд висуває становище, що зіграло велику роль у подальшому розвитку перекладознавства. Він заявляє, що термін *еквівалентність* - безсумнівно ключовий

у визначенні перекладу, і що центральне завдання перекладацької термінології полягає в тому, щоб визначити природу перекладацької еквівалентності та умови її досягнення, а також виявити ступінь смислової близькості між співвіднесеними висловлюваннями в оригіналі та перекладі. Згідно з визначенням Дж. Кетфорда, «перекладним текстуальним еквівалентом є будь-яка форма мови-мети (текст або частина тексту), яка розглядається як еквівалент даної форми мови-джерела (текст або частина тексту)». Незважаючи на те, що в даному визначенні йдеться про тексти, насправді зіставляються окремі форми двох мов. Текст вважається, наприклад, пропозиція: *My son is six*. Його еквівалент в іншій мові встановлюється шляхом звернення до двомовного інформанта чи компетентного перекладача, який може запропонувати французький еквівалент цієї пропозиції: *Mon fils a six ans*.

На думку Дж. Кетфорда, *еквівалентність* має визначатися емпірично, шляхом зіставлення реально виконаних перекладів зі своїми оригіналами. Виходячи з положення, що план утримання одиниць мови настільки ж специфічний, як і їх план висловлювання, автор стверджує, що при перекладі не відбувається перенесення або відтворення значень одиниць оригіналу, а лише заміна значень в одній мові значеннями в іншій мові.

Описуючи умови перекладної еквівалентності, Дж. Кетфорд зазначає: «перекладна еквівалентність має місце, якщо текст або елемент мови-джерела та мови-мети співвідносні з (принаймні деякими) одними й тими самими ознаками субстанції». Під ознаками субстанції маються на увазі ознаки, суттєві з погляду комунікативної функції тексту у цій ситуації. *Функціональна релевантність* не може бути точно визначена та встановлюється суто інтуїтивно на основі широкого екстралінгвістичного контексту (або "контексту" в термінології Кетфорда).

Основним елементом цього визначення є відображення у перекладі на *предметну* (референціальну) ситуацію. Таку ж спрямованість ми знаходимо і в характерному для цього автора розумінні еквівалентності. Але, як слушно зазначає автор огляду перекладознавчих робіт з еквівалентності та адекватності Р. Левицький, оскільки властивості ситуації не підлягають науковому опису, теорії перекладу залишається

зайнятися лише міжмовними закономірностями, що простежуються на шляху від оригіналу до перекладу.

Така позиція призводить, зокрема, до введення поняття **restricted translation**, під яким автор розуміє «заміну текстового матеріалу мови-джерела еквівалентним текстовим матеріалом мови-мети лише на одному рівні, тобто переклад здійснюється лише на фонологічному або графологічному рівні або лише на одному рівні граматики чи лексики».

Таким чином, *перекладацька еквівалентність* не означає ні формальної відповідності, ні рівності значень. Єдиною умовою еквівалентності Дж. Кетфорд вважає вимогу, щоб вони могли замінити один одного в цій ситуації, що виявляється при емпіричному аналізі.

Юджин Найда (E. Nida) розглядає два види еквівалентності, а саме: **formal equivalence** (*формальна еквівалентність*) та **dynamic equivalence** (*динамічна еквівалентність*). **Динамічна (dynamic) еквівалентність** також називається Ю. Знайде *функціональною (functional) еквівалентністю*. У висунутій Ю. Знайде концепції «динамічної еквівалентності» робиться спроба подолати обмеженість суто семантичного підходу до еквівалентності. Наявність семантичної подібності між двома текстами не розглядається як достатня умова еквівалентності.

Динамічна або функціональна еквівалентність заснована на 4 принципі еквівалентного ефекту, при якому смисловий зміст оригіналу передається мовою-рецептором таким чином, що реакція рецептора перекладу в основному подібна до реакції рецепторів рідною мовою. Ю. Найда зазначає, що за динамічної еквівалентності "*the relationship between receptor and message should be substantially the same as that which existed between the original receptors and the message*".

Мета динамічної еквівалентності - підібрати найближчий еквівалент вихідного повідомлення. При цьому під реакцією рецептора мається на увазі загальне сприйняття повідомлення, що включає розуміння його змістового змісту, емоційних установок та ін. Таким чином, визначення еквівалентності вводиться прагматичний вимір - *установка на рецептора*. Поняття *динамічна еквівалентність*

протиставляється поняттю *формальна відповідність (formal correspondence)*, тобто якість перекладу, у якому ознаки форми вихідного тексту механічно відтворюються у мові-рецепторі, вносячи спотворення у сенс повідомлення і призводячи до його неправильного сприйняття.

Поняття *динамічної еквівалентності* у визначенні Ю. Найди враховує ще один суттєвий компонент перекладу – *комунікативну ситуацію*. Якщо у Дж. Кетфорда вирішальним (і, мабуть, єдиним) критерієм еквівалентності є *семантичний критерій співвіднесеності* з предметної ситуацією, то у Ю. Найди на перший план висувається наявність у процесі перекладу двох комунікативних ситуацій і необхідність узгодженості вторинної комунікативної ситуації з первинної.

Комунікативна еквівалентність (яка також називається *текстовою та перекладацькою еквівалентністю*) визначається Г. Йегером (G. Jaeger) як відношення між текстами, що існує в тих випадках, коли обидва тексти збігаються за своєю комунікативною цінністю, або, іншими словами, здатні викликати однаковий комунікативний ефект. Останній сприймається як передача адресату певного розумового змісту. Отже, *комунікативна еквівалентність* — це відношення між текстом вихідною мовою та текстом мовою перекладу, яке виникає у тих випадках, коли при переході від оригіналу до кінцевого тексту зберігається або залишається інваріантною початкова комунікативна цінність тексту.

Визначення Г. Йегера цінне передусім тим, що його повною мірою включає у розгляд таку важливу для перекладу категорію, як *текст*. Автор визначення справедливо звертає увагу на зв'язок таких понять, як **еквівалент та інваріант**. Саме інваріантність певних властивостей оригіналу (у разі його «комунікативної цінності») забезпечує еквівалентність кінцевого тексту вихідному.

Аналізуючи пропонуване Г. Йегером визначення поняття **equivalence**, можна вважати цілком виправданим з тим, зрозуміло, істотним застереженням, що мова йде не про усереднену характеристику реальної перекладацької практики, а про її ідеальний еталон.

Якщо у наведених вище визначеннях поняття *еквівалентності* постає перед нами в недиференційованому вигляді, то в роботах інших авторів основний упор робиться на варіативність цього поняття, існування різних видів тварин і аспектів еквівалентності. Так, наприклад, В. Коллер вважає, що поняття *еквівалентності* набуває реального сенсу лише в тому випадку, коли уточнюється вид або тип еквівалентних відносин між текстами. Саме собою поняття *еквівалентності*, на його думку, постулює лише наявність певних відносин між вихідним та кінцевим текстами.

Недиференційована вимога еквівалентності, що пред'являється до перекладу, беззмстовна, оскільки залишається незрозумілим, в якому саме відношенні переклад має бути еквівалентним оригіналу.

Вид еквівалентності уточнюється шляхом свідчення про ті аспекти, у яких застосовується це нормативне поняття. Іншими словами, йдеться про ті конкретні властивості оригіналу, які мають бути збережені у процесі перекладу. В. Коллер розрізняє такі п'ять видів еквівалентності:

1) **денотативну (denotative equivalence)**, що передбачає збереження предметного змісту тексту (в англійській перекладацькій літературі воно називається «*змістовною інваріантністю*» або «*інваріантністю плану змісту*»);

2) **коннотативну (connotative equivalence)**, що передбачає передачу конотацій тексту шляхом цілеспрямованого вибору синонімічних мовних засобів (в англійській перекладознавчій літературі зазвичай належить до стилістичної еквівалентності);

3) **текстуально-нормативну (textnormative equivalence)**, орієнтовану на жанрові ознаки тексту, на речові та мовні норми (в англійській перекладацькій літературі також часто фігурує під рубрикою «*стилістичної еквівалентності*»);

4) **прагматичну (pragmatic equivalence)**, що передбачає певну установку на одержувача (в англійській перекладознавчій літературі також називається «*комунікативною еквівалентністю*»);

5) **формальну (formal equivalence)**, орієнтовану на передачу художньо-естетичних, каламбурних, що індивідуалізують та інших формальних ознак оригіналу.

Перевагою релятивістського підходу до еквівалентності є, наш погляд, те, що він враховує багатовимірність та багатогранність процесу перекладу. В. Коллер має рацію, зазначаючи, що еквівалентність є нормативним, а не дескриптивним поняттям. У переліку видів еквівалентності, що наводиться ним, знаходять своє відображення нормативні вимоги, що пред'являються до перекладу.

Щоразу, перекладаючи текст загалом або якийсь із його сегментів, перекладач стоїть перед завданням встановити ієрархію цінностей, що підлягають збереженню в перекладі, і на її основі — ієрархію вимог еквівалентності щодо цього тексту. Таким чином, ієрархія цих вимог варіюється від тексту до тексту, що не дає можливості сформулювати ту головну вимогу, яка є основою будь-якої еквівалентності.

Справді, співвідношення між різними вимогами, що пред'являються перекладу, є змінною величиною. Однак думається, що вимога комунікативно-прагматичної еквівалентності за всіх умов залишається найголовнішою, бо саме ця вимога, що передбачає передачу комунікативного ефекту вихідного тексту, передбачає визначення його аспекту або компонента, який є провідним в умовах даного комунікативного акта. Іншими словами, саме ця еквівалентність задає співвідношення між іншими видами еквівалентності — *денотативною, коннотативною, текстуально-нормативною та формальною*. Це становище цілком узгоджується з висунутим нами раніше становищем, про функціональний інваріант перекладу, що визначається функціональними домінантами тексту та їх конфігурацією, і що охоплює як ті випадки, коли першорядне значення набуває вимога денотативної еквівалентності, так і ті, коли комунікативна установка мовного акту висуває на перше місце інші функціональні характеристики перекладного тексту.

П. Ньюмарк (P. Newmark) вводить два поняття: **semantic translation (семантичний переклад)** та **communicative translation (комунікативний переклад)**.

Communicative translation attempts to produce on its readers an effect as close as possible to that obtained on the readers of the original. Semantic translation attempts to render, as closely as the semantic and syntactic structures of the second language allow, the exact contextual meaning of the original. Опис Ньюмарком комунікативного перекладу нагадує динамічну еквівалентність Найди, тоді як семантичний переклад дуже схожий з терміном Найди «*формальна еквівалентність*».

У Г. Турі (G. Toury) трактування поняття *перекладацької еквівалентності* впливає з визначення поняття переклад, у якому зазначається, що переклад це телеологічна категорія; його процес і результат підпорядкований його мети: бути перекладним текстом у мові перекладу. На думку Г. Турі, еквівалентні відносини між перекладом та оригіналом не визначаються заздалегідь, а виявляються та описуються шляхом зіставлення текстів перекладу та оригіналу. Вчений зазначає, що нееквівалентних перекладів не може бути.

Аналізуючи перекладацький термін *еквівалентність*, В. Н. Комісаров зазначає: «*Еквівалентність - спільність змісту (смилова близькість) оригіналу та перекладу*».

Р. К. Міньяр-Білоручов відмічає: «*Еквіваленти - постійні рівнозначні відповідності між одиницями вихідного та перекладного текстів, що не залежать від контексту; міжмовні синоніми*».

Поряд із терміном *еквівалентність* у перекладацькій термінології зустрічається також термін *адекватність*. Деякі вчені вкладають у них різний зміст, інші розглядають їх як синоніми. Так, у статті Р. Левицького «Про принцип функціональної адекватності перекладу» терміни *адекватність* і *еквівалентність* у деяких випадках виявляються взаємозамінними (так, наприклад, поняття перекладацької еквівалентності, що висувається Дж. Кетфордом — **translation equivalence** — трактується в цій статті як адекватність перекладу).

Інші вчені, наприклад, В. Н. Комісарів, протиставляють один одному поняття *еквівалентність* і *адекватність*. Розглядаючи еквівалентний переклад та адекватний переклад, В. Н. Комісаров трактує їх як поняття неідентичні, хоча й

тісно пов'язані один з одним. На його думку, термін *адекватний переклад* має ширший сенс і використовується як синонім «хорошого» перекладу, тобто перекладу, що забезпечує необхідну повноту міжмовної комунікації у конкретних умовах. Термін *еквівалентність*, розуміється В. Н. Комісаровим як смислова спільність одиниць мови, які прирівнюються один до одного.

В іншому ключі вирішують проблему співвідношення *еквівалентності* та *адекватності* К. Райє та Х. Фермеєр. На думку, термін еквівалентність охоплює відносини як між окремими знаками, так і між цілими текстами. *Еквівалентність* знаків ще означає еквівалентність текстів, і, навпаки, еквівалентність текстів зовсім не передбачає еквівалентності всіх сегментів. При цьому еквівалентність текстів виходить за межі їх мовних маніфестацій та включає також культурну еквівалентність. З іншого боку, *адекватністю* називається відповідність вибору мовних знаків мовою перекладу тому виміру вихідного тексту, яке обирається як основний орієнтир процесу перекладу. *Адекватність* — це співвідношення вихідного і кінцевого текстів, у якому послідовно враховується мета перекладу.

Проаналізувавши кілька дефініцій терміну *еквівалентність*, ми можемо дійти висновку у тому, що різними теоретиками перекладу на цей термін вкладається різний сенс. Так, наприклад, у формулюванні В. Н. Комісарова еквівалентність охоплює лише відносини між одиницями мови і мови, що прирівнюються один до одного, але не між текстами, у той час як К. Райє і Х. Фермеєр ширше трактують дане поняття і вважають, що ця категорія охоплює відносини як між окремими знаками, так і між цілими текстами, і вказують на те, що еквівалентність текстів зовсім не має на увазі еквівалентності всіх їх сегментів.

1.7. Огляд зарубіжних та вітчизняних вчених на термін translation norm/норма перекладу з позицій термінології та перекладу

Не менш важливим терміном як у вітчизняній, так і зарубіжній теорії перекладу є термін **translation norm**. Зазначимо, що норма перекладу — це сукупність вимог, які пред'являються якості перекладу, що визначається ступенем його відповідності

перекладацькій нормі і характером мимовільних або свідомих відхилень від цієї норми. Поняття норми перекладу включає:

- 1) вимога нормативного використання перекладачем мови перекладу;
- 2) необхідність відповідності результатів перекладацького процесу загальноприйнятим поглядам на цілі та завдання перекладацької діяльності.

Комісарів пропонує розрізняти п'ять видів нормативних вимог або норм перекладу:

Норма еквівалентності перекладу - це норма, яка означає необхідність якомога більшої спільності змісту оригіналу та перекладу, але лише в межах, сумісних з іншими нормативними вимогами, що забезпечують адекватність перекладу. З метою досягнення адекватності перекладу з урахуванням прагматичних факторів, перекладач змушений відступати від вичерпної передачі інформації.

Жанрово-стилістична норма перекладу – це вимога відповідності перекладу домінантної функції та стилістичним особливостям типу текстів, до якого належить переклад. Вибір такого типу визначається характером оригіналу, а стилістичні вимоги – це нормативні вимоги, що характеризують тексти аналогічного типу у мові перекладу, тобто перекладач створює текст такого самого типу, що й оригінал. При цьому в різних мовах вимоги до текстів одного типу можуть бути різними.

Норма перекладацької мови - вимоги дотримуватися правил норми та узусу вихідної мови з урахуванням узуальних особливостей перекладних текстів цією мовою. З перекладу вихідна мова може приймати до своєї норми якісь слова чи висловлювання.

Прагматична норма перекладу – це вимога забезпечення максимальної прагматичної цінності оригіналу. Необхідним для перекладача є реалізація мети, що стояла перед автором оригіналу, досягнення такого ж ефекту.

Конвенційна норма перекладу - це вимога максимальної близькості перекладу до оригіналу, його здатність повноцінно замінювати оригінал, як в цілому, так і в деталях, виконуючи завдання, заради яких переклад було здійснено. Зазначимо, що конвенційна норма змінювалася у різні часи. На рубежі XVIII — XIX століть вважалося нормальним відмінювання перекладеного тексту «на наші звичаї». У

Франції XVIII століття прагнули «поліпшити» оригінал, наблизити його вимогам «хорошого смаку».

Поняття **translation norm (норма перекладу)** займає особливе місце у концепції Гідеона Турі (Gideon Toury). Вкладаючи своєрідний сенс у це поняття, ізраїльський учений зазначає, що рішення перекладача у процесі перекладу можуть зумовлюватися трьома чинниками: обов'язковими правилами, нав'язуваними мовними нормами, перекладацькими нормами — основними рішеннями перекладача, визначальними його стратегію та поведінку; та суб'єктивним вибором. У цій тріаді перекладацькі норми займають проміжне становище між об'єктивним і суб'єктивним. Г. Турі пропонує таке визначення норм: "*translation of general values or ideas shared by a community — as to what is right or wrong, adequate or inadequate — into performance instructions appropriate for and applicable to particular situations*".

Г. Турі виділяє різні види норм, що функціонують на різних етапах процесу перекладу. У художньому перекладі пропонується розрізняти літературні і власне перекладацькі. Вчений також описує:

preliminary (попередні) - норми, що визначають політику перекладача у виборі оригіналу та при вирішенні питання, чи здійснюватиметься переклад безпосередньо з оригіналу або використовуватиметься третя мова) та

operational (операційні) - норми, що визначають розподіл мовного матеріалу в тексті та формулювання змісту тексту.

Попередні (передкладні) норми визначають політику перекладача при виборі оригіналу та при вирішенні питання, чи буде переклад здійснюватися безпосередньо з оригіналу або через будь-яку проміжну мову. Операційні норми діють у самому процесі перекладу і визначають розподіл матеріалу в тексті (**матричні норми - matrical norms**) і формулювання змісту тексту (**текстуальні норми - textual-linguistic norms**). До операційних норм відноситься і початкова норма (**initial norms**), що є орієнтацією перекладача на оригінал або на норми мови, що перекладається.

А. Честерман (Andrew Chesterman) пропонує іншу класифікацію норм, яка покриває ті ж аспекти, що і початкова та операційна норми Г. Турі. А. Честерман виділяє такі норми:

product (expectancy) norms (очікування одержувача перекладу) та **process (professional) norms** (норми взаємини із замовником перекладу).

Professional norms, що регулюють безпосередньо процес перекладу, поділяються на:

accountability norm (міра відповідальності перекладача),

communication norm (норма спілкування із замовником перекладу) і

"relation" norm (норма взаємини із замовником перекладу).

Отже, термін *translation norm* одна із центральних перекладацьких термінів. Зазначимо, що вітчизняні та зарубіжні вчені вкладають у нього різний зміст. Наприклад, У. М. Комісаров розглядає норми з лінгвістичного погляду, тоді як А. Честерман акцентує соціальний аспект вимог, що висувається до перекладу.

1.8. Консубстанційна лексика у терміносистемі англомовного перекладу

Професійна лексика англомовного перекладознавства є, здавалося б, частиною лінгвістичної термінології. Дана лексика входить у групу слів загального знання, так званого «основного вокабуляра». Цю групу слів може охарактеризувати поняття «**консубстанційний термін**». Вперше цей термін було запроваджено З. У. Гриньовим під час розгляду термінології, де «**консубстанційні**» терміни визначаються як лексичні одиниці, що зустрічаються як в буденній, так і в професійній мові.

Розглядаючи вживання термінів в галузі термінології та перекладу, необхідно підкреслити загальновідомість багатьох з них. В цьому і полягає особливість терміносистеми перекладознавства, що характеризується досить широкою сферою вживання та відрізняє її від інших терміносистем, у яких надзвичайно розвинена езотеричність та значна кількість термінів відмежована від загальнолітературного пласта. Така відмінність, а саме загальнодоступність та семантична прозорість

перекладознавчої термінології, пояснюється прагматичною установкою галузі перекладознавства (відкритістю даної терміносистеми). Загальновідомість, чи загальноприйнятність відбивається у словниках, де словникова стаття дає значення слововжитків у порядку, який відбиває їх загальноприйнятність.

Ця група слів представляє найбільшу складність при виділенні термінологічної лексики зі словникового складу мови. Перш ніж визначити ознаки консубстанційної лексики, необхідно з'ясувати, чим термін відрізняється від загальноживаних слів. До ознак терміна необхідно віднести однозначність, точність, системність, мотивованість, наявність дефініції, тенденцію до моноємності в межах свого термінологічного поля, відсутність експресії, стилістичну нейтральність.

Для того, щоб було легше виділити перекладознавчу термінологію з лінгвістичної, необхідно докладніше розглянути дефінованість, а саме наявність дефініції того чи іншого терміну. Розгляд дефінованості як одного з критеріїв термінологічності передбачає порівняння дефініцій, запропонованих науковими (спеціалізованими) словниками, і дефініцій, запропонованих тлумачними словниками загальнолітературної мови. Порівняємо значення, наведені в англійській перекладознавчій літературі, зокрема, Routledge Encyclopedia of Translation Studies (далі RE), зі значеннями, запропонованими в лінгвістичному словнику, поряд зі значеннями з тлумачного словника загальнолітературної мови, зокрема, Webster's Dictionary of the English Language (далі – WD).

Проаналізуємо розбіжності у дефініціях на кількох прикладах професійної лексики теоретиків перекладознавства. Візьмемо, наприклад, слово **adaptation**. RE дає наступне визначення: *Adaptation is a procedure which can be used whenever the context referred to in the original text not exist in the culture of the target text, thereby necessitating some form of re-creation*. Це визначення було запропоновано Ж.-П. Вине та Ж. Дарбельне у 1958 році. Ця широко визнана дефініція розглядає адаптацію як спосіб досягнення еквівалентності у випадках, коли мають місце культурні невідповідності.

З визначення, взятого з WD, ми дізнаємось, що **adaptation** пояснюється як:

- 1) the act of adapting;
- 2) the state of being adapted; adjustment;
- 3) something produced by adapting: an adaptation of a play for television.

Ставши соціологічним терміном, **adaptation** набуває наступного визначення: *a slow, usually unconscious modification of individual and social activity in adjustment to cultural surroundings*. З цієї словникової статті видно, що спеціальне значення в галузі перекладознавства тут не вказано.

Для яскравішої ілюстрації відмінностей дефініцій наведемо ще один приклад - **compensation**. У RE ми знаходимо наступне визначення: *compensation is a technique which involves making up for the loss of a source text effect by recreating a similar effect in the target text through means that are specific to the target language/ or text*.

WD пропонує такі визначення:

- 1) the act or state of compensating;
- 2) the state of being compensated;
- 3) something given or received as an equivalent for services, debt, loss, injury, suffering, lack, etc .; indemnity.

Необхідно відзначити відсутність термінів **adaptation** та **compensation** у лінгвістичних словниках, таких як The Linguistics Encyclopedia та Routledge Dictionary of Language and Linguistics. Відсутність даних термінів перекладознавства у лінгвістичних словниках дозволяє зробити висновок у тому, що область перекладознавства можна виділити, як самостійну дисципліну, а ні як частину лінгвістичної термінології.

Наведені приклади підтверджують суттєву різницю визначень тих самих слів залежно від того, чи належить слово пласту загальнолітературної мови чи є терміном. У тлумачному словнику перераховані зовнішні ознаки позначеного явища: адаптація сприймається як пристосування, тоді як спеціальний словник пропонує більш докладну характеристику: адаптація сприймається як різновид відтворення тексту наново. Понад те, у визначенні, запропонованого спеціальним словником,

використовується ряд ключових слів, які стосуються сфери перекладознавства: *context, original text, target text*.

Порівнюючи дефініцію терміна та загальнорозмовне тлумачення слова, бачимо, що різниця між терміном і словом відбиває різницю між поняттям і уявленням. За словами С. В. Гриньова, ця різниця «об'єктивно обумовлена тим, що вони відображають явища різних рівнів мисленнєвої діяльності - наукове мислення та побутове оперування уявленнями».

Необхідно також відзначити і таку тенденцію розвитку мови та суспільства, як прагнення більш змістовного та глибокого пізнання понять, і, відповідно, значень слів. Як зазначає І. А. Стернін, «у зв'язку зі зростанням освіти та культури знання значень мовних знаків дедалі більше поглиблюється».

На наш погляд, саме такі слова, значення яких даються як у спеціалізованих, так і в загальнолітературних словниках, є тим прикордонним шаром лексики, який, будучи термінологією з одного боку, також відноситься і до загальноживаного шару лексики. Такі слова є складовим елементом культурної компетентності. Завдяки розвитку різних сфер людської діяльності, у тому числі перекладознавства, кількість прикордонної лексики зростає, і, отже, розширює діапазон культурної компетентності.

1.9. Безеквівалентна лексика у професійній перекладознавчій термінології

На сьогоднішній день досить відомі одномовні тлумачні перекладознавчі словники, що побачили світ порівняно недавно. Англійською мовою опубліковано англійський тлумачний словник термінів теорії перекладу М. Шаттлуорта та М. Коуві та енциклопедія з перекладознавства за редакцією Мони Бейкер. Серед вітчизняних словників широко відомий тлумачний перекладач словник Л. Л. Нелюбіна. Через відсутність двомовного англо-українського чи українсько-англійського словника перекладознавчих термінів важко підібрати той чи інший еквівалент терміна професійної лексики теоретиків-перекладачів.

При порівняльному аналізі, наприклад, англійської та української перекладознавчих систем виявляються деякі розбіжності, саме, відсутність будь-якого терміна щодо однієї мови за наявності цього терміна у іншому.

В даному випадку ми маємо справу з явищем лакунарності, яка не має однозначного визначення у вітчизняній лінгвістиці. Зазначимо, що український термін лакуна є транспозицією французького терміна *lacune*. Цей термін був ведений у науку французькими лінгвістами Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне (J.-P. Vinay та J. Darbelnet) наприкінці 1950-х — на початку 1960-х років.

Вивчаючи вітчизняне перекладознавство, слід зазначити, що Л.С.Бархударов увів у теорію перекладу термін *випадкова лакуна*. Він визначив лакуни як «*одиниці словника однієї з мов, яким з якихось причин (не завжди зрозумілих) немає відповідностей у лексичному складі (у вигляді слів або стійких словосполучень) іншої мови*».

Болгарські перекладознавці С. Влахов та С. Флорін замість терміну випадкова лакуна пропонують інший термін, називаючи її власне безеквівалентною лексикою (БЕЛ), або БЕЛ у вузькому значенні слова. На відміну від Л. С. Бархударова С. Влахов та С. Флорін дають дещо інше визначення: це «*одиниці, що не мають з тих чи інших причин лексичних відповідностей у мові перекладу; зазвичай вони також, подібно до термінів, позбавлені конотацій*».

Звернемося до прикладів із англомовних джерел з термінології та перекладу. Одним із термінів в англомовній перекладознавчій термінології, що не має еквівалента в українській мові, є **Shopos theory**. Цей підхід до перекладу, який був розроблений у Німеччині наприкінці 1970-х років, відображає загальний перехід від переважно лінгвістичної та досить формальної теорії перекладу до більш функціонально та соціокультурно орієнтованої концепції перекладу. Крім Ганса Фермеєра (Hans Vermeer), засновника Skopos theory, у цьому напрямку працювали також інші вчені, такі як Маргрет Амманн (Margret Ammann) (1989/1990), Ганс Хеніг (Hans Honig) і Пауль Кусмауль (Paul Kussmaul) (1982) , Зігрід Купш-Лозерайт (Sigrid Kupsch-

Losereit) (1986), Крістіан Норд (Christiane Nord) (1988) та Хайдрум Вітте (Heidrun Witte) (1987).

У цій теорії переклад розглядався не як процес перекодування, бо як особлива форма людської діяльності. Переклад, як і будь-яка людська діяльність, має на меті, і слово *skopos*, запозичене з грецької мови, використовується як технічний термін для позначення мети перекладу. Прихильники цієї теорії вважають, що необхідно визначити *skopos* ще до початку перекладу. Ця теорія повністю змінила перекладацьку думку, прийняту раніше.

Виділяючи **skopos**, ця теорія займає проспективну позицію по відношенню до перекладу на противагу ретроспективної позиції, прийнятої в теоріях, що ґрунтуються на положеннях, одержаних з тексту перекладу. *“The translator, as presented within the Skopos theorie is “no longer guided in his activity by the ST, but by the function of the TT in the target culture”.*

Згідно з **Skopos theory**, *«перекладач у своїй діяльності більше не керується текстом оригіналу, на нього впливає функція тексту перекладу в культурі, мовою якої здійснюється переклад».* Лінгвістична лакуна в терміносистемі для *Skopos theory* пояснюється відсутністю цієї теорії у практичному досвіді вітчизняних дослідників.

Використовуючи основну відмінність функціональної лінгвістики (аналіз тексту складає рівні мови, регістру і жанру), Джуліан Хауз (JulianeHouse) визначає дві стратегії: *overttranslation i coverttranslation*.

Виявити різницю між даними видами перекладу було вперше запропоновано в результаті критичної оцінки підходів, які намагалися пояснити різні типи функціональної еквівалентності за допомогою типології тексту оригіналу. Виходячи з самої назви, *an overttranslation* — це скоріше (своєрідний) відкритий переклад, а не другий оригінал, тому тут немає прямого звернення до одержувачів перекладу. *“In an overt translation, the original is tied in a specific way to the culture enveloping it; it has independent status in the source culture, and is both culture specific and pointing beyond the source culture because the original text — independent of its source language*

origin — is also of potential general human interest. In a word: it also evidences 'universality'".

У цьому вигляді перекладу «оригінал особливим чином пов'язаний з навколишньою його культурою, має незалежний статус у культурі мови оригіналу, він як культурно специфічний, так і виходить за межі культури мови оригіналу, тому що текст оригіналу (будучи незалежним від походження мови оригіналу) , також може спричинити суспільний інтерес. Одне слово, він також доводить «універсальність».

Справа зовсім інакша з дефініцією **covert translation**. Це такий переклад, для якого важливий статус тексту оригіналу в культурі, що приймає. **Acoverttranslation** — це такий переклад, оригінал якого, у плані своєї унікальності, не особливо прив'язаний до культурних традицій соціуму мови перекладу. *"An original and its covert translation are — one might say — 'universal' in the sense that they differ 'only' accidentally in the respective languages. The original is not culture specific, but rather of potentially equal concern for members of different cultures"*. «Оригінал та його «прихований» переклад є універсальними тому, що вони мають лише випадкові відмінності у відповідних мовах. Оригінал не є культурно-специфічним, але може представляти однаковий інтерес для представників різних культур».

В англomовному перекладознавстві існують ще дві перекладацькі стратегії, які не отримали еквівалента українською мовою. Це поняття **directtranslation** та **obliquetranslation**, які були позначені лінгвістами Жан-Полем Віне та Жаном Дарбельне (Vinay та Darbelnet). Категоризацію, запропоновану французькими перекладознавцями, можна вважати досить детальною. Ці дві стратегії включають сім методів, а саме, в поняття *directtranslation* входять *borrowing* (запозичення), *calique* (калькування), *literal translation* (дослівний, буквальный переклад).

Oblique translation включає *transposition* (транспозицію), *modulation* (модуляцію), *equivalence* (еквівалентність), *adaptation* (адаптацію).

Для **direct translation** самі автори пропонують використовувати синонім *literary* (*літературний*), а поняття **oblique translation** вони не ототожнюють із *free* (*вільним*) *перекладом*.

Що ж до наявності терміна **oblique translation** у українській терміносистемі перекладознавства, то тут ми маємо справу з лакуною, тому що єдине значення, яке ми знаходимо для **oblique translation** у українській мові, відноситься до галузі математики і означає «похила перенесення».

Необхідно відзначити значний внесок, який у розвиток теорії перекладу зробив Дж. Холмс (J. Holmes). Його система поглядів була згодом представлена провідним ізраїльським вченим-перекладознавцем Гідеоном Тури (Gideon Toury). На думку Холмса, цілями "чистої" ("pure") області дослідження є:

1. опис явищ перекладу (*описова теорія перекладу*) (**descriptive translation theory**);
2. розробка загальних принципів, необхідні пояснення і передбачення подібних явищ (*теорія перекладу*) (**translation theory**).

Так звана «чиста» область дослідження представлена у Дж. Холмса двома напрямками: *теоретичним* (*theoretical*) та *описовим* (*descriptive*).

Теоретичний напрямок науки Дж. Холмс розділив на *загальну* (*general*) та *приватну* (*partial*) теорії. Під *загальною* (*general*) теорією Холмс розуміє роботи, що описують переклад будь-якого роду, і навіть переклад загалом. Приватна теорія перекладу має обмеження відповідно до нижченаведених параметрів:

- теорії, обмежені способом (умовами) (*medium-restricted theories*);
- теорії, обмежені територією (*area-restricted theories*);
- теорії, обмежені рівнем (*rank-restricted theories*);
- теорії, обмежені типом тексту (*text-type restricted theories*);
- теорії, обмежені часом (*time-restricted theories*);
- теорії, обмежені проблемою (*problem-restricted theories*).

Наведені приклади свідчать, що в англomовній перекладознавчій терміносистемі використовуються терміни, які не прийняті в українській терміносистемі перекладознавства. Використання тих самих термінів в англійській та українській

мовах без урахування особливостей культурних традицій соціуму тієї чи іншої мови, в якій зазвичай вживається та чи інша термінологічна одиниця, породжує неабияку плутанину, що веде до непорозуміння фахівцями в галузі теорії перекладу значення того чи іншого терміну перекладознавства.

Дослідження показало, що подібно до будь-якої наукової дисципліни, сучасне перекладознавство створювалося зусиллями вчених багатьох країн. Звичайно, особливий внесок у розробку теорії перекладу внесли дослідники тих країн, де перекладацька діяльність набула найбільш широкого розмаху. Аналізуючи перекладознавчу термінологію, ми дійшли висновку, що багато цінних результатів у галузі теорії перекладу і, відповідно, термінів було представлено вченими США, Великобританії, Франції, Німеччини, Канади та інших країн. За останні 60 років наукові публікації з проблем перекладу були настільки численними, що сьогодні перекладацька література важко піддається огляду. Для сучасного перекладознавства характерною є різноманітність теоретичних концепцій, які, безумовно, містять значний пласт термінологічної лексики.

Теоретичне осмислення англомовної перекладознавчої термінології, що є підсистемою системи що розвивається, у сфері термінології лінгвістики, має безперечне практичне значення. Навряд чи її можна віднести до найбільш соціально вагомих термінологій, але вона становить інтерес для тріади, що складається з фахівців у галузі теорії перекладознавства, практикуючих перекладачів, а також замовників перекладу, які хочуть, щонайменше, володіти термінологією, щоб уникнути нерозуміння. Вивчення англомовної перекладознавчої термінології є також важливим і для студентів, які вивчають теорію та практику перекладу.

Англомовна перекладознавча термінологія характеризується низкою особливостей у порівнянні, по-перше, з її еквівалентами в українській мові, по-друге, з термінологічними системами інших спеціальних галузей знання та, по-третє, з лексиконом загальноживаного пласта природної мови.

Далеко не всі терміни англомовного перекладознавства відповідають вимогам до науково-технічних термінів, сформульованих Д. С. Лотте та іншими вченими.

Дослідження показало, що ідеальні терміни становлять не більшу, а скоріше меншу частку у терміносистемі англомовного перекладознавства.

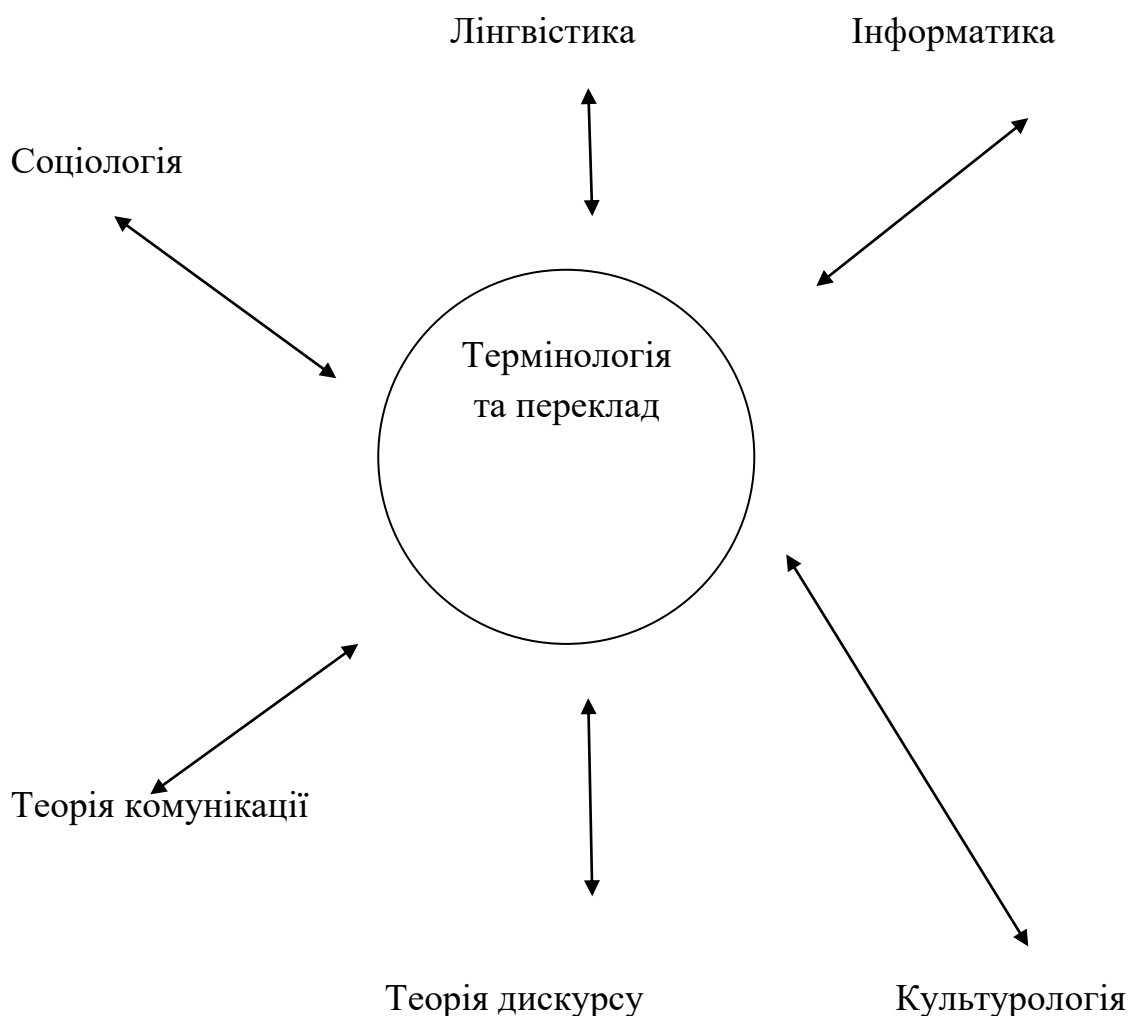
Термінологічній діяльності приділяється велика увага у всьому світі. Безумовно, вчені усвідомили той факт, що від раціональної, точної, відпрацьованої термінології значною мірою залежить успіх їхньої наукової, технічної, комерційної та економічної діяльності. У сучасних умовах упорядкування спеціальної лексики та її адекватне уявлення у словниках різних типів набуває величезного значення для успішного розвитку науки та ефективного порозуміння фахівців.

Порівнюючи визначення поняття **translation (переклад)**, можна зрозуміти, що жодне із запропонованих визначень не відображає всієї сутності об'єкта теорії перекладу з достатньою повнотою і ясністю. Щоб уточнити зміст поняття translation, були синтезовані всі ознаки, позначені у наведених раніше визначеннях, і виявлено щось спільне, що пов'язує дані визначення, поряд з відмінностями, зумовленими, як правило, належністю до тієї чи іншої наукової школи.

РОЗДІЛ II. ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОСИСТЕМИ АНГЛОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

2.1. Джерела термінів англomовного перекладознавства

Процес утворення спеціальної (професійної) термінології складається з періодів становлення та систематизації. На наш погляд, становлення та розвиток англomовної перекладознавчої термінології пов'язане з бурхливим розвитком перекладацької діяльності, а разом з нею та її теоретичним осмисленням, представленим у вигляді робіт різних вчених-теоретиків. Слід зазначити, що джерелами термінів англomовного перекладознавства є слова та словосполучення загальнолітературної мови, запозичення із терміносистем інших галузей, а також словотвори. Розглянемо міжгалузевий характер досліджуваної термінології. Вивчаючи теорію перекладу з урахуванням праць зарубіжних авторів, можна встановити, що терміни даної науки йшли із залученням знань інших наук (теорія комунікації/комунікативістика, культурологія, лінгвістика, теорія дискурсу, соціологія, інформатика та інших).



Поруч із цим теорія перекладу дала поштовх розвитку вже існуючих галузей. Більше того, саме у другій половині ХХ століття виникла потреба «нової інтеграції людського знання, встановлення міждисциплінарних зв'язків, появи гібридних наук».

Порівняємо термінологію із культурологією. Питання існування культурології як окремої, відокремленої, чітко окресленої науки залишається спірним. І навіть припускаючи, що культурологія є окремою наукою, ми, на жаль, не знаходимо хоча б мінімального переліку термінів, що належать до цієї галузі. «Швидше, ми можемо говорити про досить велику групу гуманітарних дисциплін, що мало чим пов'язані один з одним і об'єднуються хіба що тим, що поняття «культура» грає в них одну з ключових ролей». Слово «культура» та його похідні є головним орієнтиром або відправною точкою, що дозволяють нам зарахувати те чи інше термінологічне словосполучення до сфери культурології. Аналіз терміносистеми англомовного перекладознавства дозволив виявити ряд термінів та термінологічних словосполучень, що підтверджують досить тісний зв'язок між культурологією та теорією перекладу. До них відносяться:

source culture (культура вихідної мови);

source culture norms (норми вихідної культури);

target culture (культура мови перекладу);

target culture norms (норми культури, на мову якої здійснюється переклад);

cultural adaptation (культурна адаптація) - адаптація перекладу до культурних особливостей мови-мети;

cultural competence (культурна компетентність);

cultural context (культурний контекст);

cultural filter (культурний фільтр) - бар'єр, викликаний різними соціокультурними та комунікативними уподобаннями;

cultural stereotyping in translation (культурні стереотипи під час перекладу);

cultureme (культура);

cultural translation (переклад, що враховує культурні особливості ісходної мови).

Порівняємо перекладацьку термінологію з теорією комунікації. *Теорія комунікації* – розділ лінгвістики, який також тісно пов'язаний із теорією перекладу. Одним із напрямів теорії комунікації є теорія міжкультурної комунікації, яка приділяє особливу увагу «досягненню взаєморозуміння та співпраці між представниками різних лінгвокультур». Поняття «переклад» і «міжкультурна комунікація» можна розглядати як синоніми. На думку В. Б. Кашкіна, «поняття міжкультурної комунікації набагато ширше, ніж переклад». Досліджуваний матеріал дозволив виділити терміни, вживані як в теорії перекладу, так і в теорії комунікації. Вибірка термінів з теорії комунікації здійснювалася на основі книги О. А. Леонтовича «Вступ до міжкультурної комунікації». Наведемо приклади: **addressee** (адресат, одержувач інформації); **sender** (відправник інформації); **implicitation** (імпліцитність);

interpretation (інтерпретація) - смисловий спосіб перекладу, тобто переклад із зверненням до дійсності; **interference** (інтерференція); **intention** (інтенція, намір); **strategy** (стратегія);

false friends («неправдиві друзі перекладача», іменовані міжнаціональною паронімією в теорії комунікації);

explicitation (експліцитність).

Теорія перекладу та лінгвістика

Зазначимо, що **лінгвістика** – наука, яка вивчає вербальний аспект комунікативної діяльності. Останнім часом у лінгвістиці також простежується тенденція «розглядати мову не просто як систему знаків «у самій собі і для себе», а й як систему людських дій зі знаками, що відповідають потребам та виражають наміри комунікантів». Про тісний зв'язок лінгвістики та теорію перекладу свідчить наявність загальних для даних наук термінів, а саме:

code-switching (перемикання мовних кодів) - поперемінне використання елементів двох або більше мов у рамках одного комунікативного акту більш-менш двомовним мовцем;

cohesion (когезія);

coherence (когерентність);

collocation (поєднання);

dialect (діалект);

linguistic relativity (лінгвістична відносність).

Теорія перекладу та інформатика

Прослідкувати зв'язок інформатики та теорії перекладу стало можливим завдяки наявності у термінологічному полі англomовного перекладознавства наступних термінів:

addition (додавання);

ambiguity (неясність, двозначність);

editing (редагування).

Теорія перекладу та теорія дискурсу

Теорія дискурсу є розділ лінгвістики, також близько пов'язаний з теорією перекладу. Відомо, що *дискурс* — це мова, занурена у життя. Отже, для теорії перекладу дуже важливими є стратегії комунікативної поведінки: «як мова пов'язана з життям людини (навіщо, з якою метою, в яких ситуаціях вона вимовляється і сприймається тощо) і суспільства (представник якої соціальної групи говорить і з ким, у якій сфері дискурсу відбувається комунікація тощо)».

Характерним прикладом, що відображає необхідність перекладача володіти певними стратегіями комунікативної поведінки, є термінологічне словосполучення *community interpreting* (усний переклад для державних та муніципальних потреб). Це такий вид перекладу, при якому потрібні глибокі знання культури та соціальної специфіки народів і країн, що представляють обидві мови, а також соціальної та особистісної психології. На відміну від більшості усних перекладачів, перекладачеві для державних та муніципальних потреб доводиться мати справу з неофіційною мовою, діалектами, просторіччям тощо.

Здійснюючи переклад у медичних та адміністративних установах, перекладач має володіти мовою суду, медицини, мовою офіційних установ. Його завдання полягає не тільки в тому, щоб подолати міжмовний бар'єр. «Для забезпечення повної

рівноправності, повної правової інтеграції іноземного громадянина, який не володіє мовою країни, у систему її законів, правил і цінностей, необхідне подолання також міжкультурного бар'єру».

***Mental health interpreting** (переклад в психіатричних клініках), **courtroom interpreting** (переклад у суді) є дискурсивними стратегіями комунікативної поведінки. Доказом зв'язку теорії перекладу з теорією дискурсу є наявність термінологічного словосполучення **discourse transfer** (дискурсивна інтерференція) серед термінів англійської теорії перекладу.*

Теорія перекладу та соціологія

Проаналізувавши дослідницький матеріал, можна переконатися, що ці дві дисципліни мають багато спільного. Теорія перекладу зобов'язана соціології та соціопсихології багатьма своїми термінами, саме: **recipient** (адресат, одержувач інформації), **adaptation** (адаптація) тощо.

Теорія перекладу є комплексною наукою, що ввібрала в себе багатовіковий досвід вивчення людського пізнання, спілкування та співробітництва і взаємодіє з низкою інших паралельно молодих наук, які розвиваються.

2.2 Специфіка номінативних процесів у професійній лексичній термінології англійської перекладознавства

На думку В. П. Даниленка, «загальні закономірності морфологічного словотвору єдині для мови в цілому. Утворення термінів відбувається в основному за тими ж словотворчими моделями і за допомогою тих же словотворчих афіксів, за якими утворюються слова загальнолітературної мови».

Термінологічні одиниці утворюються за тими ж словотворчими моделями і за допомогою тих самих засобів, які характерні і для слів загальнолітературної мови. Перекладознавчі терміни є винятком. Однак, можна говорити про деякі загальні для освіти терміни особливості, а також про деякі способи, характерні саме для терміноутворення, через наявність у термінів ознак, за якими вони відрізняються від

слів загальної лексики. Так, одним із характерних для термінів ознак є відсутність оцінної семантики.

Згідно Г. А. Діанової, процеси номінації йдуть за трьома основними напрямками: створення нових слів, використання слів, що вже існують у мові, запозичення.

С. В. Гриньов виділяє семантичний, морфологічний, синтаксичний, морфолого-синтаксичний способи та запозичення. В.І. Заботкіна відзначає фонологічний спосіб.

Як показують дослідження, похідних слів у мові є набагато більше, ніж непохідних. Слідом за М. М. Полюжиним та Л. Ф. Омельченком під похідними словами ми розуміємо *«лексеми афіксального типу, складні та складно-суфіксальні лексеми, освіти, створені шляхом конверсії, телескопії, а також шляхом лексикалізації синтаксичних конструкцій»*.

Є. С. Кубрякова, яка визначає похідні освіти як *«сукупність слів, створених колись за допомогою словотворчих засобів»*, у своїй роботі наголошує, що дані освіти становлять близько 70% усіх слів.

На етапі розвитку сучасної англійської мови найбільш продуктивними способами словотвору є *афіксальний спосіб, словоскладання і аббревіація*. Як свідчать сучасні дослідження, близько 90% лексичних одиниць сучасної англійської мови утворені у процесах слововиробництва і словоскладання. Значно скоротилася кількість запозичень, які становлять лише 7,5% від загальної кількості неологізмів і перебувають хіба що на периферії лексичної системи. За даними, що є у дослідженні 2001 року, запозичення становлять лише 2%.

З погляду форми терміни насамперед діляться на **терміни-слова** (однослівні терміни) і **терміни-словосполучення** (термінологічні словосполучення), які у сучасній літературі з перекладацької термінології також розглядаються в якості термінів.

Процес розмежування однослівних термінів та термінологічних словосполучень (ТС) пов'язаний з проблемою встановлення межі терміну та нетерміну. Так, якщо «нижня межа» терміну, тобто умовна риса, за межами якої розташовується область

слів, які вже не є спеціальними лексичними одиницями, є межею між словом-терміном і словом-не терміном, то «верхню межу» слід розглядати як уявлювану межу між терміном-словосполученням та вільним поєднанням термінів.

Відповідно до цієї думки, до термінів, що розташовані ближче до «нижньої межі», можна віднести *loss, norm, compensation, universality*, у той час як *conceptual relations, inverse sequence of elements, limit of translatability* знаходяться на межі між терміном словосполученням та вільним поєднанням термінів.

Необхідно також наголосити, що однією з найбільш загально визнаних лексико-семантичних характеристик терміна, які не відкидаються в жодному з розглянутих нами термінознавчих досліджень, є те, що це спеціальне слово, що означає спеціальне поняття. У той час як значення слів загальнолітературної та повсякденної мови ніколи повністю не збігаються з поняттям, значення терміна і є науковим поняттям. Але, незважаючи на тривалу історію використання виразів «спеціальне слово», «спеціальне поняття», у теоретичному плані співвідношення «спеціальне поняття — неспеціальне поняття» та засноване на ньому розмежування «термін — не термін» навряд чи можуть вважатися цілком ясними і підлягають подальшому дослідженню.

На практиці обґрунтуванням такого розмежування найчастіше служить наявність відповідної семантичної дефініції, розгорнутого визначення того, у чому полягає поняттєвий зміст слова. Для віднесення слова до термінів потрібна також наявність такого визначення його понятійного змісту, яке може вписуватися в деяку сукупність номінацій та визначень, що використовуються у спеціальному тексті.

Як приклад розглянемо визначення поняття *norms*, яке було введено ізраїльським ученим Гідеоном Тури (Gideon Toury) наприкінці 1970-х років. "*Norms є regularities of translation behaviour within specific sociocultural situation*". Дана дефініція, запропонована енциклопедичним словником термінів перекладознавства, містить спеціальне словосполучення, а саме *translation behaviour*, яке відноситься до сфери перекладознавства, підтверджуючи належність терміна до даної термінологічної галузі.

Наведемо ще один приклад: "*adaptation may be understood as set translative interventions which result in text which is not generally accepted as translation but is nevertheless recognized as representing as source text*". Як бачимо, дана словникова стаття пропонує визначення, у якому містяться *translative interventions*, *translation*, *source text*, тобто термінологічне словосполучення і терміни, що стосуються спеціальної сфери.

Питання межі лексичної протяжності терміна в термінознавстві також не вирішено однозначно. До початку сімдесятих років термінологічні словники склалися переважно з однослівних термінів, але згодом розвивалася тенденція додавання термінологічних словосполучень, що налічують у своєму складі до восьми одиниць. На лексичну довжину терміну є різні точки зору.

Деякі автори пишуть про необхідність розширення словників за рахунок багатокомпонентних утворень, не обмежуючись терміносполученнями, що складаються з двох або трьох слів, тому що в науково-технічній літературі зустрічаються позначення нових понять з більш протяжніших (до 10-12 слів) поєднань. Інші ж підкреслюють необхідність обмеження кількості слів у нормативних термінологічних словниках трьома, як виняток допускаючи терміни з чотирьох-п'яти слів, але не більше 10% від загальної кількості термінів і за умови їх переконливого обґрунтування.

У англомовній перекладознавчій термінології, максимальна кількість слів, що входять до складу термінологічного словосполучення, — чотири (*cultural stereotyping in translation, partial theories of translation, translation in international marketing, implied rules of translation*). При цьому дані словосполучення можна віднести до групи передтермінів або квазітермінів.

На думку М. В. Лейчика, С. В. Гриньова, Є. Л. Хохлової, **предтермін** — це спеціальна номінація, що використовується для назви нових понять, що сформувалися, але не відповідає вимогам стислості, точності, стилістичної нейтральності, що пред'являються до терміну. Можна зробити висновок, що до предтермінів відносяться номінації, форма яких є не зовсім стійкою. Така

громіздкість і нестійкість форми затрудняє його функціонування і фактично зводить нанівець його дериваційний потенціал. Тому, як правило, з часом перед терміном знаходиться компактніша заміна, яка і отримує статус терміна.

Проте С. В. Гриньов зазначає, що трапляються випадки, коли пошук зручної форми, що затягується, призводить до переходу предтерміну в коло відтворюваних номінацій. Такі номінації він називає **квзітермінами** і підкреслює, що «...квзітермін - закріплений у промові предтермін, що використовується як термін».

Як передтермін можна розглядати:

(а) описовий оборот - багатослівне номінативне словосполучення, що використовується для називання поняття і дозволяє точно описати його сутність, але не відповідає вимогам стислості, наприклад:

source culture norms - норми вихідної культури;

public service interpreter - фахівець у галузі усного перекладу для державних та муніципальних потреб;

(б) багатокомпонентне (що складається з двох і більше слів) словосполучення з приводом:

inverse sequence of elements - інвертована послідовність елементів;

corpus-based research in translation – корпусні дослідження перекладів;

limit of translatability - межа перекладності.

Предтерміни застосовуються як терміни для іменування нових понять, для яких одночасно не вдається підібрати відповідні терміни. Від термінів передтерміни відрізняються тимчасовим характером, нестійкістю форми, невиконанням вимог стислості та загальноприйнятості, найчастіше і відсутністю стилістичної нейтральності. Найчастіше з часом передтерміни витісняються термінами. У ряді випадків заміна предтерміну лексичною одиницею, що більш відповідає термінологічним вимогам, затягується, і передтермін закріплюється в спеціальній лексиці, набуваючи сталого характеру і стаючи квзітерміном.

2.3 Частинна приналежність термінології

Прийнявши як основну ознаку терміна - системність, термінологію нерідко вивчають лише у цій замкнутій терміносистемі. У таких ідеальних умовах можна свідомо позбавити термінологію наявних недоліків, наприклад, багатозначності, синоніміки і т. д., а термінологічні найменування у формі іменників або іменних словосполучень. У такому вигляді терміни можна спостерігати в лексикографічних жанрах (у спеціальних словниках, термінологічних ГОСТах, у збірниках термінів, що рекомендуються, тощо). Цю сферу ми називаємо сферою фіксації термінології тієї чи іншої галузі науки чи практики.

При цьому не враховується, що є й інша, не менш суттєва, а можливо, і основна сфера застосування термінів — сфера функціонування термінології — наукова мова, спеціальна наукова література (у широкому розумінні цього слова), в якій термінологія вилучається з рамок замкнутої системи, вільно вплітається у загальнолітературне словесне оточення.

Характерним прикладом сфери функціонування термінології є вживання термінів **foreignization** («очуження» — перекладацька стратегія, яка наближає читача/одержувача інформації до культурної ситуації оригіналу) та **domestication** («одомашнення» — домінування англомовної культури перекладу) у спеціальній науковій літературі.

У своїй книзі Дж. Манді дає докладне роз'яснення цих термінів: Foreignization "entails choosing a foreign text and developing a translation method along lines which are excluded by dominant cultural values in the target language", а під терміном **domestication** розуміється "dominating Anglo-American translation culture". Термін рестанції, введений в науку Л.Венутиописується Дж. Манді як "non-fluent or estranging translation style designed to make visible the preslation the translator by highlighting the foreign identity of the ST and protecting it from the ideological dominance of the target culture".

Зазначимо, що термінологічні словосполучення **illusionist translation** (переклад, що створює ілюзію тексту мовою оригіналу) та **anti-illusionisttranslation**

(переклад, який навмисно відмовляється від спроби створити ілюзію тексту мовою оригіналу) також не внесені до тлумачного перекладознавчого словника, зустрічаються в книзі Мері Снел-Хорнбі.

Незважаючи на відсутність термінів *foreignization, domestication, resistancy, illusionist translation* та ін. у тлумачному перекладознавчому словнику, дефіційний аналіз, проведений на основі визначень, запропонованих Дж. Манді та Л. Венуті, дозволив нам віднести дані терміни до терміносистеми англomовного перекладознавства.

І подібно до того, як не можна вивчати лексику загальнолітературної мови тільки за словниками, так не можна вивчати термінологію, представлену в одному лексикографічному жанрі.

Питання, які частини мови слід зараховувати до термінів, досі залишається спірним. Одні дослідники вважають, що категорія іменника з її широкими семантичними можливостями здатна вичерпати основний склад термінологічних найменувань. Цієї точки зору, зокрема, дотримується О. С. Ахманова: *«Дуже важливим питанням є питання про те, до яких частин мови належать або повинні належати лінгвістичні терміни: чи обмежується термінологія даної галузі знання іменниками або ж до неї входять також прикметники, дієслова та інші частини мови. Відповідаючи на це питання, слід насамперед звернути увагу на те, що в європейських мовах система іменників настільки розвинена, є настільки необмежені можливості утворювати віддієслівні іменники та абстрактні іменники, утворені від основ прикметників, що основний склад термінологічного списку для цих мов цілком може бути вичерпаний іменниками».*

Цю думку також поділяють А. А. Реформатський, Н. А. Щеглова, О. Д. Митрофанова А. І. Мойсеєв, С. М. Бурдін, Г. М. Мілейковська та ін. На їхню думку, будь-яка розвинена термінологія передбачає високий ступінь абстракції, що представляє систему назв понять про речі та дії, тому єдиним лексико-граматичним засобом, що виражає наукові поняття, є іменники. Вони вважають, що *«у функції термінів можуть виступати лише іменники та словосполучення на їх основі»*, а

термінологія — це певна «система назв, понять про речі та дії... в якій іменник — єдиний лексико-граматичний засіб».

Проте, вивчення дедалі більшої кількості терміносистем дозволяє стверджувати, що у термінологічній функції «можуть виступати різні лексико-граматичні класи: найчастіше, крім іменників, прикметники та дієслова». Цієї точки зору також дотримуються О. Манн, С. Г. Казаріна та ін. Обґрунтовуючи включення різних морфологічних класів до складу термінологічної лексики, прихильники даної точки зору відзначають, що терміновані поняття ширші, ніж семантичні можливості іменника як засоби вираження всіх цих понять. Так, наприклад, прикметники в термінології прагнуть виразу родовидових відносин між поняттями, виконуючи функцію уточнення.

Наприклад, у термінологічному словосполученні *educational interpreting* (навчальний переклад — переклад, який здійснюється у навчальних аудиторіях для студентів, які не володіють мовою лектора; переклад, який здійснюється між батьками та викладачами на батьківських зборах та ін. зустрічах) прикметник *educational* виражає відносини підпорядкування та панування між термінами *interpreting* та *educational interpreting*, виконуючи функцію уточнення. В даному випадку йдеться не просто про усний переклад, а про конкретний вид усного перекладу для здійснення спеціальних цілей. Ще одним прикладом родовидових відносин є термінологічні словосполучення *general translation theory* і *descriptive translation theory*, в яких прикметники *general* і *descriptive* також пов'язані відносинами підпорядкування та панування.

В. П. Даниленко також підкреслює, що «в мові науки можливе вільне застосування в ролі термінів і дієслів, і прикметників, і прислівників, якщо вони виражають спеціальні поняття та відповідають іншим вимогам, що висуваються до термінів».

2.4. Основні способи словотвору в англомовній перекладознавчій термінології

Результати дослідження англомовних термінів перекладознавства показують, що освіта спеціальних слів відбувається у *«межах основних лексико-семантичних розрядів слів загальнолітературної мови»*. Створення спеціальних слів відбувається з урахуванням вже існуючих слів і коріння загальнолітературної чи спеціальної лексики. Основними принципами освіти спеціальних слів є: перенесення значень (метафоричне чи метонімічне вживання), лексикалізація словосполучень, афіксація та словоскладання, тобто семантичний, синтаксичний та морфологічний принцип.

Як зазначає А. М. Пиж, *«порівняльна бідність флексійного фонду англійського лексикону обумовлює активність і продуктивність неафіксальних способів словотвору (граматичної конверсії, кореневого словоскладання, семантичної деривації, телескопічного словотвору, а також певною мірою — чергування з кореневих звуків). Крім того, в областях морфо-синтаксичної системи англійської мови спостерігається перевага синтаксичних засобів вираження граматичної семантики над морфологічними, що призводить до широкого використання конструкції з примиканням при утворенні стійких словосполучень»*.

У сфері англомовного перекладознавства простежується більшість із зазначених особливостей словотвору, а саме: кореневе словоскладання, семантична деривація, телескопічні словотвори. Поряд з перерахованими основними способами перекладознавча лексика поповнюється за рахунок запозичення слів з інших мов, а також шляхом скорочення словосполучень.

У ході дослідження було розглянуто 492 перекладознавчі терміни (однослівних термінів та термінологічних словосполучень). Проведений аналіз дозволив виявити кількісне співвідношення формально-структурних типів термінів: прості – 5,2%, похідні – 30,5%, складні – 11,6%, термінологічні словосполучення – 43,8%, скорочення – 7,2%, телескопічні слова - 1,6%.

Серед однослівних термінів було виявлено:

прості (кореневі чи непохідні), основа яких збігається з коренем: *caique, loss, port*;

похідні (афіксальні), основа яких містить корінь та афікс або афікси: *adaptation, addressee, compensation, faithfulness, reformulation, rewording, untranslatability*;

та складні, основа яких містить кілька кореневих морфем: *macrocontext, microcontext, video-conference*.

У кількісному відношенні англомовні терміни-поодинокі слова становлять 21,6%. Всі проаналізовані однослівні терміни є іменниками.

Зупинимось на морфологічному принципі словотвору. Як показав аналіз досліджуваного матеріалу, найбільш типовими словотворчими способами термінологічної лексики перекладознавства є *афіксація і словоскладання*.

Афіксація

З усіх способів словотвору у різних мовах, у тому числі англійською, найбільш детально досліджувалась афіксація. Це можна пояснити тим, що в афіксальному словотворі семантичні зміни, які зазнає база, що виробляються, експліцитно виражені і пов'язані з додаванням до неї формальних показників — **афіксів**. Освіта нових одиниць номінації обов'язково пов'язані з певними, передусім семантичними, перетвореннями вихідних одиниць. Отже, словотвірне значення є у всіх похідних. На думку Є. З. Кубрякової, дериваційний афікс у похідному «не є обов'язковим компонентом його форми, проте там, де він очевидний, там відмітні ознаки похідного слова виступають з особливою наочністю і очевидністю».

Для термінів англомовного перекладознавства найбільш інтенсивне поповнення термінологічного складу відбувається завдяки афіксації, тобто утворенню нових однослівних термінів шляхом додавання до корневих слів поряд із споконвічними запозиченими з грецької та латинської мов префіксами та суфіксами.

Слідом за М. Д. Степановою, яка ввела поняття «*напівафікс*», ми не будемо прагнути дихотомічної класифікації морфем як корневих, так і афіксальних. Поняття «*напівафікс*» є досить широким і поєднує елементи, що знаходяться на різних щаблях переходу від корневих морфем до афіксальних.

Суфіксація

Нами були виявлені такі суфікси, що беруть участь в утворенні англомовних перекладознавчих термінів: *-ability, -ibility, -ion, -ity, -er (-or) - ing*.

Прикладами термінів, утворених за допомогою суфіксу *-ing* є:

editing (редагування); *interpreting* (усний переклад); *borrowing* (запозичення).

Як відомо, багато термінів теорії перекладу поряд з терміном *translation* позначають як процес, так і результат цього процесу. Суфікс латинського походження *-ion* означає дію, стан або результат ("the act, state, or result of *-ing*"). Саме тому суфікс *-ion* виявляється дуже продуктивним. Наведемо приклади: *transliteration* (транслітерація); *transposition* (транспозиція); *modulation* (модуляція); *generalization* (генералізація); *domestication* («одомашнення» - домінування англомовної культури перекладу); *foreignization* («очуження» - перекладацька стратегія, що наближає читача/одержувача інформації до культурної ситуації оригіналу); *retrospection* (ретроспекція).

Наведені приклади є одночасно як процесом, і отриманим результатом. Так, одним із способів перекладу власного імені є транслітерація. Результат перекладу власного імені також називається транслітерацією.

Суфікс *-ity* означає "the quality or an example of being -" [LDELС, 2000: 1566]. У терміносистемі англомовного перекладознавства термін *universality* (універсальність) означає an example of being universal, а термін *fidelity* (точність) означає quality.

Відповідно до словника Longman Dictionary of English Language and Culture, суфікс *-ability, -ibility* є притаманним іменників, утворених від прикметників з суфіксом *-able*. Емпіричний матеріал виявляє такі приклади: *probability* (ймовірність); *translatability* (перекладність); Компресивність (зрозумілість).

Необхідно також відзначити наявність споконвічного суфікса *-er(-or)*, який позначає назви професій (*interpreter, translator*).

В англомовній перекладознавчій термінології найбільш продуктивними виявилися субстантивні суфікси: *-ion, -ity, -ability, -ibility*.

Префіксація

В утворенні перекладознавчих термінів за афіксальним способом використовуються і префікси. Нами були виявлені такі префікси, що беруть участь в утворенні англомовних перекладознавчих термінів: *non-*, *un-*, *mis-*, *in-*, *anti-*, *re-*, *sub-*, *hyper-*, *over-*, *trans-*, *inter-*. Залежно від значення, яке префікси повідомляють похідний термін, їх можна розділити на групи.

Оскільки одним з елементів теорії перекладу є оцінка якості перекладу, то цілком закономірно, що в термінології, що розглядається, присутня дихотомія, де за основу пари береться норма і відхилення від неї. Відхилення від норми, безумовно, виражається за допомогою негативних префіксів. Серед префіксів, що зустрічаються, нами виділені такі негативні: *un-*, *non-*, *mis-*, *in-*, *anti-*. Проілюструємо це з прикладів: *non-equivalence* — нерівноцінність; *untranslatability* - неперекладність; *misinterpretation* - неправильна інтерпретація, помилкове тлумачення; *inadequacy* - неадекватність; *anti-illusory translation* — переклад, який навмисне відмовляється від спроби створити ілюзію тексту мовою оригіналу.

Певну складність є іменники, утворені з префіксом *re-*. На думку О. Д. Мешкова, цей префікс позначає повторність. У трактуванні більшості перекладознавчих термінів із цим важко погодитись. У словнику *Longman Dictionary of English Language and Culture* ми бачимо, що цей префікс позначає 1. *again*; 2. *again in a new and better way*; 3. *back to a former state*. Наприклад, термін *reinterpretation* означає передачу ідеї новим, відмінним від попереднього способу. У прикладі *retranslation* (зворотний переклад — переклад тексту перекладу мовою оригіналу) префікс *re-* означає швидше зворотну дію, ніж повторність. Термін *rewording* можна трактувати як «внутрішньомовний переклад» (передача вербальних знаків засобами інших знаків тієї ж мови), тобто перевираження іншими словами.

Префікс *sub-* представлений у нашому дослідженні двома одиницями: *sub-competences* - субкомпетенції; і *subtitling* - субтитрування (введення субтитрів).

Префікси, що характеризують перевищення певної межі, надмірність дії (*hyper-*, *over-*) представлені в нашій вибірці двома одиницями:

hypertranslation - надпереклад; *over-translation* - надпереклад.

Обидва ці терміни означають такі види мовного посередництва, продукт яких можна представити як результат перекладу з деякою додатковою прагматичною обробкою матеріалу, що транлюється відповідно до специфічних потреб адресата; переклад, у якому міститься інформація, якої не маєв оригіналі, чи слова у тексті перекладу, які використовуються у більш широкому значенні.

Цікавий той факт, що термін *over-translation* має антонім *under-translation*, у той час як термін з префіксом *hypo-*, який міг би виступати як антонім для терміну *hypertranslation*, виявленим не було.

Враховуючи той факт, що у словотворі префіксація визначає певною мірою і стилістичну віднесеність слова, а в термінології англomовного перекладознавства переважають слова з романськими та німецькими префіксами, то наявність цих префіксів переводить нейтральну лексику в розряд книжково-письмової.

Наведемо приклади:

transposition - перестановка, транспозиція;

subtitling - субтитрування (введення субтитрів).

У словнику LDELС бачимо таке значення префікса *inter-*: "*between; among (a group)*". Отже, у термінології під префіксом *inter-* розуміється якась сполучна ланка, посередництво, що поєднує мови, культури, різні семіотичні системи. Продуктивність префіксу *inter-* виявляється в наступних прикладах, головним чином термінологічних словосполучень з головним словом *translation*, де за допомогою вищезгаданого префікса утворюються визначальні та уточнюючі слова:

interactive translation — інтерактивний переклад (переклад, який здійснюється перекладачем за допомогою комп'ютерної програми);

interlingual translation - міжмовний переклад (інтерпретація вербальних знаків засобами іншої мови);

intersemiotic translation - міжсеміотичний переклад (інтерпретація вербальних знаків у вигляді невербальних знакових систем);

intertemporal translation — міжчасовий переклад (діахронічний переклад, переклад сучасною мовою історичного тексту, написаного мовою попередньої епохи);

а також деякі інші ТЗ, наприклад:

intercultural communication - міжкультурна комунікація;

interlinear version - підрядковий варіант;

intertextual coherence – міжтекстові зв'язки.

У словнику LDELC одним із значень префікса *trans-* є *between*, яке синонімічне значення префіксу *inter-*. Префікс *trans*, який, як правило, виражає перехід з однієї системи або стану в іншу систему або стан, представлений у наступних термінах:

transcoding - перекодування (встановлення відповідності між кодами у вихідному тексті та тексті перекладу);

transmutation - міжсеміотичний переклад;

transculturation — зміни у культурі, викликані запровадженням елементів іноземної культури;

transposition – перестановка, транспозиція.

Префіксально-суфіксальний тип

Ряд складних слів утворений за змішаним префіксально-суфіксальним типом. Наведемо приклади такого словотвору:

inadequacy - неадекватність;

coediting - спільне редагування;

hypertranslation - надпереклад (такі види мовного посередництва, продукт яких можна представити як результат перекладу з деякою додатковою прагматичною обробкою матеріалу, що транлюється відповідно до специфічних потреб адресата; переклад, в якому міститься інформація, що не існує в оригіналі, або слова в тексті перекладу використовуються в більш широкому значенні);

reformulation - переформулювання;

transculturation — зміни у культурі, викликані запровадженням елементів іноземної культури;

Досить складним є питання про розмежування афіксації та словоскладання. Межі цього явища, яке включає елементи, що знаходяться на різних ступенях переходу від кореневих морфем до афіксальних, дуже розпливчасті. На думку В. Н. Федорцової, «між полярними типами - безумовним корінням і безумовними афіксами - всі морфемі проміжні». Між групами морфем протилежного статусу (тобто кореневими та афіксальними) є ряд перехідних елементів. Про їхню перехідність свідчать посліди в словниках різного ступеня давності. Так, наприклад, у словнику І. Р. Гальперіна випуску 1977р. морфема *tele* трактується як компонент складних слів, а в тлумачному словнику сучасної англійської мови видавництва Longman за 2000р. є послід «префікс». Можна вважати, що «варіювання інвентарю префіксальних морфем у різнихавторів свідчить про відсутність єдності у сенсі природи префікса».

Перехідний елемент *tele-* представлений у двох термінах: *tele-conference* (телеміст, телеконференція) та *tele-interpreting* (переклад телефонних переговорів).

У наведеній нижче таблиці відображені афіксальні способи словотвору в термінології англомовного перекладознавства, з якої видно, що суфіксація є найпродуктивнішим способом словотвору на сучасному розвитку англійської мови.

Афіксальний спосіб словотвору	Кількість термінів, утворених даним способом	% від загальної кількості термінів, утворених афіксальним способом
Суфіксація	49	61,3
Префіксація	12	15
Префіксально-суфіксальний тип	19	23,7

Словоскладання

Одним із найдавніших способів словотвору, що зберіг свою продуктивність і в сучасній англійській мові, є *словоскладання*. При такому способі словотвору нове слово утворюється шляхом з'єднання двох основ. Основоположність займає проміжне положення між морфологічним та синтаксичним способами поєднання одиниць мови, маючи риси того й іншого.

На думку М. Д. Степанової, сутність способу словоскладання полягає в тому, що два корені або два граматично оформлені слова, або кілька коренів, основ, слів з'єднуються в одну лексичну одиницю, що має ознаку слова. До зовнішніх ознак належить, передусім, єдина, незмінна, хоч і складна словотворна основа і централізуючий (головний) наголос, за наявності другорядних. І всі коренні, основи, слова у тій чи іншій граматичній формі поєднуються в одну нову загальну словотворчу основу.

Визначаючи складні слова, Р. Марчанд виходить із поняття синтагми: *«Утворення нових слів відбувається шляхом об'єднання мовних елементів на базі відносин визначальне/визначуване, що складає синтагму. Коли на такій базі відбувається об'єднання двох або більше основ у морфологічне ціле, ми можемо говорити про складне слово»*. Наприклад:

class-shift - усунення класу;

code-switching - перемикання мовних кодів (поперемінне використання елементів двох або більше мов у рамках одного комунікативного акта більш-менш двомовним мовцем);

macrocontext - макроконтекст (широкий контекст; лінгвістичний контекст, що виходить за межі речення, в якому використана дана мовна одиниця).

Незважаючи на численні дослідження, проблема складного слова в англійській залишається невирішеною. Як зазначає З. А. Харитончик, насамперед це *«проблема ідентифікації, або визначення, складного слова та його меж для англійської мови, ускладнена бідністю морфологічних парадигм англійських слів, проблема типології складних слів, їхньої семантики та синтаксису»*.

Але, незважаючи на структурну подібність складних слів та словосполучень, для перших був розроблений ряд критеріїв, що дозволяє розглядати їх як окрему групу. По-перше, це фонетичний критерій, який враховує той факт, що для складних слів характерний один головний наголос на відміну від словосполучень, де обидва компоненти є однаково ударними. По-друге, це морфологічний критерій, що передбачає ціліснооформленість та фіксований порядок компонентів слів, зміна якого може призвести до зміни значення складного слова. По-третє, орфографічний критерій визначає особливий графічний вигляд складного слова (зливне або дефісне написання).

microcontext - мікроконтекст (вузький контекст; лінгвістичний контекст у межах одного словосполучення або речення; інформаційний запас джерела мови, тобто його знання, минулий досвід, пов'язані зі значенням ЛО);

video-conference – відео-конференція.

Але необхідно враховувати те що, що роздільне написання складного слова також припустимо. Як приклад наведемо *self translation* (авторський переклад).

Це буває у тих випадках, коли процес утворення нового слова ще не завершився, і стійке словосполучення знаходиться на шляху переходу до складного слова.

З. А. Харитончик пише, що «кореляція між цілісністю багатокomпонентного слова та його злитим написанням не абсолютна, не кажучи вже про численні проміжні випадки, написання яких варіюється». Так, у ході дослідження було виявлено, що компонент *self-* (у слові *self-translation*) часом пишеться окремо, а й у деяких авторів — через дефіс. Враховуючи той факт, що у більшості дослідників представлено роздільне написання *self translation*, ми розглядаємо його як термінологічне словосполучення, що перебуває на шляху переходу до складного слова.

Для термінів англомовного перекладознавства словоскладання є дуже поширеним способом словотвору. Зупинимось лише на тих моделях утворення складних слів, які виявили найбільшу продуктивність. Домінуючою в утворенні складних слів є модель утворення іменників *Noun+Noun=Noun*, тобто шляхом з'єднання двох основ іменників. Наведемо такі приклади:

video-conference [videosconference] - відеоконференція;

class-shift [class+shift] - усунення класу;

rank-shift [rank + shift] - зміщення рангу;

unit-shift [unit+shift] – зміщення одиниці.

Було зазначено, що у термінологічних словосполученнях один із компонентів також був утворений шляхом словоскладання. При цьому були зафіксовані складні прикметники, утворені за такими моделями:

Adj+Noun=Adj, тобто шляхом з'єднання основи прикметника та основи іменника:

single-voice translation - одноголосий переклад (закадровий переклад, при якому відбувається дублювання різних ролей однією і тією ж особою);

Noun+Adj=Adj, тобто шляхом з'єднання основи іменника та основи прикметника:

rank-bound translation — переклад із пов'язаним рангом (такий вид перекладу, коли у мові перекладу еквівалент підбирається кожному за слова (кожною морфемою), вихідного тексту);

Noun+Prep+Noun=Adj, тобто з двох іменників, сполучених прийменником:

word-for-word translation - дослівний переклад (механічна підстановка слів мови перекладу, аналогічних слів вихідної мови).

Зазначимо, що перший компонент у термінологічному словосполученні *round-trip translation* (послідовний переклад бесіди, що здійснюється з мови № 1 на мову № 2 та з мови № 2 на мову № 1) можна вважати освіченим як за моделлю **Adj + Noun = Adj**, так і за моделлю **Noun + Noun = Adj**.

У складних багатокomпонентних словосполученнях один із компонентів був утворений за моделлю **Numeral+Noun=Noun** (основа числівника + основа іменника):

Three-Phase Comparative Analysis (метод трифазного компаративного аналізу).

Більшість складних термінів не було створено спеціально для досліджуваної терміносистеми. Ці терміни були, як правило, залучені із суміжних областей знання в період формування термінології англomовного перекладознавства.

Семантична деривація

Порівнюючи семантичну деривацію з такими способами словотвори, як словоскладання та афіксація, відзначимо, що семантична деривація обмежена внутрішнім «запозиченням» слова, що незмінюється. Отже, у способу словотвору діапазон можливостей набагато більше. Тим не менш, семантична деривація, що вважається найдавнішим способом словотвору, є одним із продуктивних способів створення нової термінологічної лексики у сучасній англійській мові, у тому числі й у галузі перекладацької термінології.

Цей спосіб словотвору передбачає поява вторинних слів, що існують з урахуванням вже наявних загальнолітературних слів чи лексичних одиниць з інших терміносистем. Відмежування таких термінів від звичайної лексики відбувається завдяки наявності спеціального термінологічного поля, підпорядковуюче йому семантичного мікрополя та дефініції, наявність якої є обов'язковою вимогою терміна.

Розглянемо, наприклад, термін **imitation**. Наведемо деякі визначення даного терміна, пропонувані в енциклопедичному словнику Webster's: 1) a counterfeit, copy; 2) як літературна композиція, що імітує власника або предмета іншого автора або праці. У психології **imitation** означає *the performance of an act whose stimulus is the observation of the act performed by another person*. Ставши соціологічним терміном, imitation набуває таке визначення: *copying of patterns of activity and thought of other groups of individuals*.

Як бачимо, поняття **imitation** можна трактувати як *імітування, підробку, передраження, наслідування*. На відміну від загальнолітературної мови термін **imitation** у теорії перекладу набуває абсолютно протилежного значення. Цей термін означає діяльність, яка істотно відрізняється від того, що було задумано автором оригіналу, тобто надто далекий відхід від слів та сенсу тексту мови-джерела. Позначаючи те, що *є doing something totally different from the original author, wandering too far and too freely from the words and sense of the source language text*, термін **imitation** є, по суті, синонімом терміну **translation**.

Причому, розглядаючи слова загальнолітературної мови, можна назвати два варіанти семантичних змін: зокрема, *розширення значення* слова (наприклад, *shift, imitation*) і *звуження значення* слова (наприклад, *loss, norm, compensation*). З визначень поняття **imitation**, наведених у попередньому абзаці, бачимо, що у теорії перекладу значення даного терміна стає ширше, ніж у загальнолітературному мові. У той самий час для терміну **norm**, що у перекладознавстві, можна говорити про звуження значення.

Проаналізуємо визначення даного терміна. З *Longman Dictionary of English Language and Culture* ми дізнаємося, що "*norm is a standard, for example, of behaviour or ability, that is regarded as average or generally acceptable*". У теорії перекладу поняття норми вперше ввів Г. Турі наприкінці 1970-х років *to refer to regularities of translation behaviour within a specific sociocultural situation*. З визначення видно, що значення слова **norm** у перекладацькій теорії звужується чи конкретизується, підкреслюючи саме правила поведінки під час перекладу у конкретній соціокультурній ситуації.

Значна кількість термінів англомовного перекладознавства утворена на основі наукових понять інших розділів знання (тобто термінів інших терміносистем). Наприклад, терміни *collocation, cohesion, coherence* були запозичені з області лінгвістики, терміни *recipient, adaptation* — у сфері соціології, а терміни *implication, interpretation, interference, intention, strategy* — у сфері теорії комунікації тощо.

Скорочення

У мові безупинно відбуваються зміни, що характеризують його характер, що розвивається. Однією з характерних рис національних термінологій на сучасному етапі є інтенсивне використання різноманітних аббревіатур. Про це свідчать роботи, в яких розглядаються окремі аспекти проблеми аббревіації: Е. Я. Алянська, В. В. Борисов, Л. Б. Ткачова, С. В. Гриньов, В. М. Лейчик, Л. К. Кондратюкова, Т. В. Акулініна, І. Н. Кубишка та інших. Під скороченням розуміється одиниця «*усного чи писемного мовлення, створена з окремих (не всіх) елементів звукової чи графічної оболонки деякої розгорнутої форми (слова чи словосполучення), з якою ця одиниця перебуває у певному лексико-семантичному зв'язку*».

Необхідно відзначити, що аббревіація стала дуже поширеним явищем у сучасній мові і характерна не тільки для перекладознавства, але і для будь-якої іншої терміносистеми. Незважаючи на існування численних досліджень, присвячених проблемам аббревіації в сучасному мовознавстві, у лінгвістичному плані скорочені лексичні одиниці залишаються загадкою, оскільки стосовно них доводиться розглядати під специфічним кутом зору *«такі фундаментальні проблеми мовознавства, як, наприклад, проблема структури слова та його значення, проблема морфем, проблема зв'язку звучання та значення, проблема виробляючої та похідної одиниці у процесі словотвору та ін»*.

Саме складність даного об'єкта дослідження і визначає різноманітність, а часом і суперечливість думок про скорочені лексичні одиниці. Невипадково, розглядаючи аббревіатури як позначення складних об'єктів, У. А. Татаринів пише: *«аббревіатури називають такі явища дійсності, які можна віднести до фактів, кваліфікованих як «складні»*. Під складністю дослідник розуміє *"комплексний характер явища, денотату, артефакту, їх багатогранність, багатоаспектність, різноманітність їх елементів, різноманітність структурних зв'язків у межах системи, цілого"*. Отже, аббревіатура, будучи зовні «простою» одиницею, виступає маркером категорії складності: *«Аббревіатура, що міцно увійшла у вжиток, дозволяє цілісно уявити розчленовано побачений та описаний мовними засобами об'єкт»*.

У терміносистемі перекладознавства аббревіація одна із характерних способів словотвору. Основними видами скорочень в утворенні термінів є **аббревіатура** (ініціальні скорочення) та **акронімія**.

Прикладами ініціальних скорочень є:

МАНТ (machine-aided human translation) – змішаний переклад (традиційний переклад з використанням автоматичного словника);

ADR (automated dialogue replacement) - процес перезапису оригінального діалогу після зняття фільму з метою отримання чіткішої звукової доріжки;

TPCA (Three-Phase Comparative Analysis) – метод трифазного компаративного аналізу;

HAMT (human-aided machine translation) - автоматичний переклад із використанням значної частки традиційної переробки тексту;

FAHQ (Fully Automatic High Quality Translation) – повністю автоматизований переклад високої якості тощо.

Акроніми - це такі буквені скорочення, які вимовляються як звичайні слова, що складаються з даних звуків, згідно з вимовною нормою сучасної англійської мови, тобто мають зливу вимову. Термін «**акронім**» був створений 1943 року в США одним із співробітників лабораторій Белла з елементів грецького походження «*акрос*» (крайній, верхній) та «*онома*» (ім'я).

Але слід зазначити, що цей термін по-різному трактується у лінгвістичній літературі. Наприклад, у зарубіжних роботах він часто розуміється дуже широко і використовується для позначення кількох видів скорочених лексичних одиниць. Так, А. Марквардт відносить до акронімів "*телескопічні*" слова, скорочення, складені з усічень, та ініціальні аббревіатури звукового типу. А в «*Словнику лінгвістичних термінів*» О. С. Ахманової термін «*акронім*» розглядається як синонім терміна «*ініційний тип складноскорочених слів*» і, таким чином, включає всі види ініціальних аббревіатур. Також під акронімами розуміються скорочені слова, утворені з початкових літер або початкових елементів слів називного словосполучення і подібні або збігаються за формою (фонетичної структурі) зі звичайними словами.

Наведемо приклади акронімів:

TAP (think-aloudprotocols) - протоколи думок вголос;

CA (computer-aided translation) - автоматизований переклад;

IFIT (International Fédération of Translators, Fédération Internationale des Traducteurs) – Міжнародна Федерація перекладачів;

WASLI (World Association of Sign Language Interpreters) – Всесвітня Асоціація перекладачів для глухонімих.

Зазначимо, що це процес безсумнівно відбиває тенденцію до раціоналізації мови, до економії зусиль.

Телескопні слова

Під телескопією розуміється спосіб словотвору, у якому нове слово виникає зі злиття повної основи одного вихідного слова з усіченою основою іншого чи зі злиття двох усічених основ вихідних слів. Значення нового слова включає в себе повністю або частково значення структурних компонентів, що входять до нього. Цей спосіб можна розглядати в рамках аббревіації, оскільки компонентами є «уламки морфеми». У науковій літературі можна зустріти різні найменування даного способу словотвору: вставкове словотвори, гібридні слова, міжсловне накладання, слова-зливкита ін. Термін «телескопні слова» ввів В. М. Лейчик.

Головною відмінністю телескопії від афіксації, аббревіації, словоскладання та інших словотворчих процесів є створення нової номінативної одиниці – результату двостороннього дериваційного процесу складання та усічення будь-якої з вихідних одиниць, кожна з яких є невід'ємною частиною слова-зливка. «Щодо цього способу можна говорити про наявність лише найзагальніших формальних моделей злиття вихідних одиниць, що визначаються за результуючими словами-зливками».

Зазначимо, що телескопія є сучасним способом словотвору. Г. Марчанд та М. Брайант пишуть про те, що в більш ранні епохи розвитку англійської мови телескопні «злиття» зустрічалися дуже рідко, в основному як індивідуальні утворення окремих авторів. Враховуючи той факт, що основна маса телескопних слів з'явилася лише у ХХ столітті, останнім часом цей спосіб словотвору стає дедалі продуктивнішим. Про поступове зростання телескопізмів свідчить порівняння словників, виданих у різний час.

Так, словник англійських неологізмів П. Берга налічує близько 20 телескопних слів, а аналогічний словник К. Барнхарта, що вийшов через 20 років, містить вже більше 160 таких слів. Аналіз словника К. Барнхарта показав, що їхня кількість склала вже 8% від усієї маси неологізмів.

Ставлення до телескопії як способу словотвору неоднозначні. Вчені по-різному трактують термін «телескопні слова». Так, І. М. Берман, роблячи акцент на прикордонному характері телескопії щодо інших способів створення нових

лексичних одиниць, наголошував, що телескопні слова тільки «в тій чи іншій мірі тяжіють до одного із встановлених у словотворі типів, виявляючи тенденції до повного переходу до якого з них». Інші автори дійшли висновку про те, що телескопія може розглядатися як «цілком самостійний словотворчий тип».

Особливістю будови телескопного слова є те, що щонайменше один із його компонентів представлений лише фрагментом основи. При телескопії «відбувається злиття частин двох і більше слів в одну лексичну одиницю, відповідно супроводжуючись зміною плану вираження, тому що хоча б один з елементів контамінованої освіти виявляється усіченим, з одночасним злиттям значень вихідних слів і утворенням похідного значення». Деякі частини телескопних слів є усічення вихідних слів до одного або двох складів, треті є усіченнями нескладового характеру, що зводяться до кількох звуків; іноді усічення відбувається до одного звуку.

Відповідно до класифікації, запропонованої М. А. Кулініч, що розподіляє телескопізми за трьома основними моделями, а саме:

- 1) повні телескопні слова (у них усіченню піддаються обидва елементи);
- 2) часткові слова-зливки (у них відбувається з'єднання одного усіченого елемента та повної форми іншого елемента);
- 3) міжмовне накладання фонем;

В англомовній перекладознавчій термінології зустрічаються телескопізми, що належать до другої та третьої груп. Як приклад наведемо часткове слово-зливку з фінальним усіченням першого компонента. Для вираження тісного зв'язку між поняттями *translation* і *adaptation* поет і перекладач з Квебеку Мішель Гарно (Michel Garneau) вигадав термін **tradaptation (translation + adaptation)** (переклад аудіовізуальних матеріалів), у якому відбувається усічення терміна *translation*. До цієї групи також відноситься термін **transediting** (переклад з подальшим редагуванням), в якому усіченню також піддається перший елемент *translation*.

Ще одним прикладом телескопного слова, що відноситься до другої групи, є термін **trans-creation** (переклад твору іншою мовою), в якому перший елемент **translation** також піддається усічення.

Прикладом телескопного слова з англomовної перекладознавчої термінології, що стосується третьої групи, є термін **transemes** (зрозуміла текстуальна одиниця), утворений на стику двох термінів *translation* і *semes* із загальною для обох компонентів літерою *s*.

Телескопні слова характеризуються компактністю, відображають сучасну тенденцію поєднання «два в одному», яка спостерігається в багатьох галузях, у тому числі у сфері ЗМІ. Як приклад можна навести поняття **infortainment**, що об'єднує слова *information* і *entertainment* і відноситься до першої групи відповідно до класифікації М. А. Кулініч.

Як і складні слова, телескопні номінації «*відбивають тенденцію до універбалізації та раціоналізації мови*». Здебільшого вони належать до сфери професійного спілкування, оскільки саме тут спостерігається прагнення оперативності викладу інформації.

Термінологічні словосполучення

Аналіз емпіричного матеріалу показав, що найпродуктивнішим способом терміноутворення в термінології англomовної теорії перекладу є термінологічні словосполучення (ТС). Як термінологічне словосполучення розглядаємо його як багатокомпонентне окремо оформлене семантично цілісне поєднання, утворене шляхом з'єднання двох, трьох або більше компонентів. Деякі три- та чотирикомпонентні термінологічні словосполучення відносять до групи передтермінів.

Структурний аналіз термінологічних словосполучень показав, що найпоширенішим типом ТС у досліджуваній термінології є двокомпонентні ТС.

Нижче наводиться таблиця, в якій представлено кількісне співвідношення двох- та трикомпонентних термінологічних словосполучень, що функціонують в англomовній перекладознавчій термінології.

Число компонентів у ТС	Абсолютне число	% від загальної кількості термінів
2	291	59,1
3	13	2,6

Двокомпонентні ТС представлені основним компонентом (або ядром) та атрибутивним (або визначальним) компонентом. У таких словосполученнях основний компонент, як правило, виражений іменником у загальному відмінку. Атрибутивний компонент може бути виражений різними способами. У термінологічному полі англomовної теорії перекладу функціонують двокомпонентні ТС, утворені в основному за такими моделями:

1) **Adj + Noun:**

educational interpreting – навчальний переклад;

simultaneous interpreting - синхронний переклад;

graphological translation - графологічний переклад;

medical interpreting - медичний переклад;

partial translation - частковий переклад;

2) **Noun + Noun:**

news translation - переклад новин;

opera translation - переклад оперних лібрето;

translation criticism — критика перекладу (розділ перекладознавства, що є окремою сферою літературно-критичної діяльності, що поєднує літературно-естетичний, лінгвістичний та інші підходи до аналізу тексту перекладу);

translation competence - перекладацька компетенція (складна багатовимірна категорія, що включає ті кваліфікаційні характеристики, які дозволяють перекладачеві здійснювати акт міжмовної та міжкультурної комунікації: особливе «перекладне» володіння двома мовами (як мінімум рецептивне володіння ісходної мови та репродуктивне - мовою перекладу), при якому мови проектують одне одного; володіння технологією перекладу, знання норм даного стилю та жанру тексту,

знання перекладацьких норм, що визначають стратегії мови перекладу, певний мінімум фонових знань, необхідних для адекватної інтерпретації вихідного тексту);

conference interpreting - усний переклад з використанням апаратури;

media interpreting - усний переклад на прес-конференціях, телебаченні

і т.д.;

3) **Participle I + Noun:**

adapting translation - спрощує переклад;

modifying translation - модифікуючий переклад;

transforming translation - перетворюючий переклад;

4) **Participle II + Noun:**

whispered interpreting - нашіптування;

adapted translation - адаптований переклад;

constrained translation — обмежений переклад (переклад на одному, обраному рівні мови; мікропереклад, який є використанням регулярно повторюваних відповідностей, що існують у мові перекладу для передачі значень одиниць вихідної мови; як правило, ці відповідності відносяться до одного й того ж мовного рівня (слово: слово, граматична категорія: граматична категорія, стилістична фігура: стилістична фігура) або до близьких мовних рівнів (слово: слово поєднання);

expanded translation – роз'яснювальний переклад;

unbounded translation — незв'язаний переклад (у даному вигляді перекладу еквівалентність не прив'язана до певного рангу);

5) **Noun's + Noun**

translator's competence - перекладацька компетенція;

translator's error - перекладацька помилка;

translator's intention – намір перекладача.

З наведених вище прикладів видно, що серед ТС англomовної теорії перекладу спостерігається явище варіативності. Наприклад, термінологічні словосполучення *translation competence* та *translator's competence* є варіантами одного і того ж терміна.

Нижче наводиться таблиця моделей утворення двокомпонентних словосполучень.

Модель двокомпонентних ТС	Кількість ТС у терміносистемі	% від загальної кількості двокомпонентних ТС
Adj + Noun	97	51,9
Noun + Noun	69	37
Participle I + Noun	5	2,7
Participle II + Noun	10	5,3
Noun's + Noun	6	3,2

Серед ТС у галузі перекладознавства найбільший відсоток (51,9%) становлять ТС, утворені за моделлю **Adj + Noun** (97 ТС).

У термінології англomовного перекладознавства трикомпонентні ТС представлені в основному такими моделями:

1) **Adj + Noun + Noun**

descriptive translation theory (описова теорія перекладу);

textual translation equivalent (перекладний текстуальний еквівалент);

mental health interpreting (переклад в психіатричних клініках);

public sector interpreting (усний переклад для державних та муніципальних потреб);

2) **Noun + Noun + Noun**

translation quality assessment (оцінка якості перекладу);

translation assessment criteria (критерії оцінки перекладу);

3) **Adverb + Adj + Noun**

linguistically relevant feature (лінгвістично релевантна ознака);

4) **Adj + Adj + Noun**

equivalent textual material (еквівалентний текстовий матеріал).

Найбільш поширеними є трикомпонентні ТС, утворені за моделлю **Noun + Noun + Noun**.

Трохи рідше зустрічаються трикомпонентні ТС, утворені за моделлю **Adj+Noun+Noun**. Аналізована вибірка налічує 8 таких ТС, що становить 1,6% від загальної кількості досліджених перекладознавчих термінів та 34,8% від кількості трикомпонентних ТС.

Трикомпонентні ТС, утворені за моделями **Adverb + Adj + Noun** і **Adj + Adj + Noun**, є нечисленими в досліджуваному матеріалі. До ТС, утворених за даними моделями, відноситься по одному прикладу в терміносистемі, що становить 4,3% кількості трикомпонентних ТС і всього 0,2% від загальної кількості досліджених перекладознавчих термінів.

Стихійне терміноутворення, безумовно, вплинуло формування англомовної перекладознавчої термінології. Аналіз емпіричного матеріалу показав, що значну кількість термінів досліджуваної терміносистеми складають терміни, залучені з інших різних галузей знання, необхідні пояснення багатьох явищ і процесів теорії перекладу. Значну частину термінології англомовного перекладознавства (більше 50%) становлять міжгалузеві терміни.

Вираженням найважливішої риси термінологічної інформації — її кумулятивності — є наступність і міжнародний характер закріпленого терміну накопиченого досвіду. Тому міжгалузеві терміни стають найбільш споживаними у всіх сферах, що особливо розвиваються, якою і є сфера перекладацької термінології.

Фіксація фрагментів діяльнісного досвіду людини у лексиці відбувається внаслідок номінативної діяльності. Мовні процеси номінації йдуть у тих напрямках, які є у ядрі мовної системи на цей період. Оскільки теорія перекладу стала розвиватися як самостійна дисципліна порівняно недавно, тенденції, притаманні англомовній термінології перекладознавства, характерні й у розвитку сучасної англійської мови в цілому. Встановлено, що в англійській мові загалом на даному етапі продуктивними є ті ж самі словотворчі моделі, що й у професійній термінології англомовного перекладознавства.

Оскільки перекладознавство є дисципліною, що розвивається, для іменування нових понять в якості термінів використовуються передтерміни.

Розширення номінативної функції мови знаходить свій відбиток не тільки у відновленні понятійної сфери віднесеності найменувань, а й у зміні способів номінації. Так, у ході дослідження, завдяки близькості термінології перекладознавства словами загальнолітературної мови, було відзначено досить високу ефективність таких аналітичних способів словотвору, як словоскладання, телескопія, аббревіація. Безумовно, у складі дієвого ядра словотворчої системи відбуваються постійні зміни, активізація одних моделей за допомогою інших. Так, якщо раніше зазначені аналітичні методи словотвору перебували на периферії словотвірної системи мови, то на сучасному етапі ці методи словотвору є одними з центральних.

Активне утворення складних слів та телескопних з'єднань відповідає тенденції до раціоналізації та економії мови. Проте область застосування телескопних слів, а також ініціальних скорочень і акронімів обмежена рамками професійного спілкування, оскільки передбачає наявність у комунікантів загальних знань у даній сфері.

Серед інших засобів створення термінів англomовного перекладознавства афіксальний спосіб словотвору залишається традиційно продуктивним.

Найактивніше йде утворення іменників, що обумовлено необхідністю номінації нових процесів і явищ такої інтенсивно розвиваючої дисципліни як перекладацька термінологія. Відзначено тенденцію до виникнення нових дериваційних афіксів та морфем невизначеного статусу. У сучасному словотворі велику роль напівафіксів можна пояснити їх більшою семантичною навантаженістю в порівнянні з афіксами, що дозволяє їм більше впливати на семантику похідних одиниць.

Отже можна дійти висновку, що основними способами утворення термінів перекладознавства англійської мови є способи утворення, характерні поповнення словникового складу мови загалом, а саме, словотворення і семантична деривація.

РОЗДІЛ III. ТИПИ СЕМАНТИЧНИХ ВІДНОСИН У ТЕРМІНОСИСТЕМІ АНГЛОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

3.1 Термінологічне поле англomовного перекладознавства

Завдяки розвитку когнітивної лінгвістики в даний час формується новий напрямок і в термінології - когнітивне термінознавство, в якому по-новому освячуються проблеми, пов'язані з поняттям терміна та терміносистем, термінопородження та мови науки в цілому.

На думку В. Ф. Новодранової, "когнітивні аспекти дослідження, характерні для сучасної лінгвістики, особливо цікаві для термінології, де за кожним терміном стоїть чітка, точна структура знання". Оскільки когнітивний підхід часто спирається на семантичний аналіз лексики, відзначимо близькість даного підходу та традиційного семантичного аналізу.

Проте, дослідження термінологічної лексики часом торкається таких сторін, які недоступні традиційному семантичному аналізу, звідси виникає потреба у використанні когнітивного підходу. Терміни виражають поняття, які стосуються будь-якої галузі людської діяльності чи людського пізнання, вони об'єднуються в терміносистему, яка відбиває систему знань конкретної області (у даному випадку аналізується область перекладознавства).

Репрезентація цієї системи знань неможлива лише у межах традиційного семантичного аналізу (зокрема, як термінологічних полів). Для більш широкого уявлення потрібне застосування когнітивного підходу, який дає можливість уявити широку когнітивну основу механізмів накопичення знань, їх обробки, збереження та подання як когнітивні моделі.

Порівнюючи різні підходи до визначення поняття дійшли висновку, що єдиної думки щодо його сутності у термінознавстві не склалося. Звернемося до визначення поняття «термін», запропонованого Р. Г. Піотровським, який під «терміном» або «термінологічною одиницею» розуміє *«елементарний, складовий чи ускладнений знак, який, виступаючи в рамках конкретної науково-ділової комунікації, втілює поняття, що відноситься до певної предметної галузі науки, техніки, а також*

культурної, адміністративної чи політичної діяльності». Дане визначення наголошує, що основною ознакою терміна є включення його десигнату до системи, що представляє організовану сукупність спеціальних понять та зв'язків. Цю систему називають "**термінополем**", яке *"виступає як системне утворення плану змісту"*.

У плані висловлювання **«термінополю»** відповідає сукупність лексичних одиниць, а також словотворчих морфем та формальних синтаксичних прийомів, що виражають парадигматичні та синтагматичні зв'язки між лексичними одиницями. Сукупність всіх цих засобів плану виразу називається "**терміносистемою**". Поєднання **«термінополя»**, або з **«терміносистемою»**, або **«позначуваням»**, є двостороннім знаковим утворенням, яке називається *«термінологічною лексико-семантичною системою (ТЛСС)»*.

У термінознавстві поняттю **«термінополя»** відповідає певний семантичний простір, що є лінгвістичним аналогом предметної області. У семантичний простір входять семантичні області, кожна з яких поділяється на *«семантичні поля»*, які, своєю чергою, розбиваються на *«семантичні мікрополя»* аж до виділення окремих точок, що відповідають *«семантичним ознакам»*. Результатом такого багатоступінчастого поділу стає ієрархічна система *«термінополя»*, між термінологічними одиницями якого є семантичні відносини, характерні для досліджуваної предметної області.

Згідно з визначенням з Лінгвістичного Енциклопедичного Словника, поле - це *«сукупність мовних (головним чином лексичних) одиниць, об'єднаних спільністю змісту (іноді також спільністю формальних показників) і що відображають поняттєву, предметну або функціональну подібність явищ, що позначаються»*.

Кожне слово у мові входить у певне лексико-семантичне поле, і не лише одне. Багатозначні слова, зокрема, можуть входити до різних полів. Слова, що входять у поле, характеризуються наявністю загальної інтегральної семантичної ознаки, яка зазвичай виражається архілексею - лексею з узагальненим значенням.

Індивідуальна семантика слова розкривається через його протиставлення іншим членам поля, до яких воно входить за певними ознаками. Саме у розподілі

слів за деякими семантично об'єднаними групами проявляється системний характер словникового складу мови.

Термінологія англomовного перекладознавства має польову структуру, в якій розрізняють ядро, представлене у вигляді терміносистеми (упорядкованої сукупності взаємообумовлених точних найменувань понять окремої галузі знання), та периферію, представлену спеціальними номінаціями, що відповідають далеко не всім вимогам.

Аналіз емпіричного матеріалу дозволив виявити ряд спеціальних номінацій, що складаються з трьох або чотирьох елементів і тим самим не відповідають вимогам стислості. У англomовній перекладознавчій термінології, максимальна кількість слів, що входить до складу термінологічного словосполучення, — чотири.

Перераховані вище спеціальні номінації належать до групи предтермінів. Предтерміни використовуються як терміни для іменування нових понять, для яких відразу не вдається підібрати відповідні терміни. Ядро англomовної перекладознавчої термінології представлено у вигляді терміносистеми або термінополя, в якому виділяємо наступні семантичні поля:

- 1) наука про переклад (science of translation);
- 2) переклад (як процес, і результат) (translation/interpreting);
- 3) особистість перекладача та його характеристики (translator's personality).

Польовий підхід пояснює, що поняття **translation/interpreting** можебути розглянуто з двох точок зору: переклад як процес та переклад як результат.

Наведемо приклади термінів та термінологічних словосполучень, що входять до складу семантичного поля терміну **translation**:

adapted translation - адаптований переклад;

amplified translation - роз'яснювальний переклад;

back translation – зворотний переклад тощо.

Так, в аспекті видів перекладу термін **translation** є гіперонімом вищезгаданих термінологічних словосполучень.

Семантичне поле терміна **translation** складається з наступних семантичних мікрополів:

- 1) якість перекладу (*quality of translation*);
- 2) прийоми перекладу (*translation procedures*);
- 3) учасники перекладу (*participants*);
- 4) професійні об'єднання перекладачів (*translators' professional associations*);
- 5) поняття та категорії перекладу (*translation concepts and categories*).

Оскільки однією з основних вимог, що висуваються до перекладу, є його якість, то семантичне поле терміну якість перекладу (*quality of translation*), що є мікрополем по відношенню до семантичного поля терміну **translation**, виявилось дуже змістовним. Прикладами термінів, що входять до складу даного семантичного поля, є:

translation quality assessment – оцінка якості перекладу;

quality control (proofreading) - контроль якості;

editing - редагування;

accuracy - точність;

adequacy - адекватність;

checklist theory - теорія самоперевірки (саморедагування) і т.д.

До складу семантичного мікрополя *професійні об'єднання перекладачів(translators'professional associations)*увійшли такі терміни як:

FIT (International Federation of Translators, Federation Internationale des Traducteurs) - Міжнародна Федерація перекладачів;

IATIS (International Association for Translation and Intercultural Studies) – Міжнародна Асоціація фахівців, які вивчають теорію перекладу та міжкультурну комунікацію;

NAATI (National Accreditation Authority for Translators and Interpreters) - Національний Орган з акредитації письмових та усних перекладачів;

WASLI (World Association of Sign Language Interpreters) – Всесвітня Асоціація перекладачів для глухонімих.

У семантичному мікрополі поняття та категорії перекладу (*translation concepts and categories*) входять такі терміни:

context - контекст; *macrocontext* - макроконтекст; *microcontext* - мікроконтекст; *contextual restrictions* - контекстуальні обмеження; *co-text* – контекст (широкий екстралінгвістичний контекст).

На підставі вищевикладеного робимо висновок про те, що термінологічне поле англomовного перекладознавства включає ядро, заповнене взаємопов'язаними та взаємообумовленими термінами (це терміносистема), і периферію, до якої належать багатокomпонентні термінологічні словосполучення, які називаються **передтермінами**.

Розглянуті базові поняття покладено основою дослідження метамови англomовної перекладацької теормінології. При цьому враховується знакова природа аналізованих однослівних термінів та термінологічних словосполучень, на основі якої будуються «**терміносистема**» англomовної теорії перекладу (план висловлювання) та її «**термінополе**», що формалізується у вигляді тезаурусної семантичної мережі (план змісту).

3.2 Системні зв'язки слів у терміносистемі англomовного перекладознавства

Будь-який термінологічний словник перестав бути хаотичним нагромадженням лексичних одиниць. Системний характер словника виявляється у розподілі слів з їхнім лексичним значенням групи слів. Ці групи слів отримали у різних учених різне найменування: словесне поле, семантичне поле, лексико-семантична парадигма, мовне поле, поняттєве поле, семантична група, лексико-семантична група і т. д. і, відповідно, різне визначення. Але схожість цих найменувань полягає в тому, що об'єднання слів у семантичну групу, поле або парадигму відбувається на основі їх тісного взаємозв'язку та взаємозалежності у змістовному плані, на основі того чи іншого зв'язку понять, що позначаються ними.

Серед найважливіших типів структур семантичних полів Ч. Філлмор називає контрастивні множини та таксономії, які відомі також як антонімічні пари та гіперо-гіпонімічні ряди. Оскільки поряд із синонімічними групами вони відбивають фундаментальні парадигматичні відносини між лексичними одиницями, видається їх більш детальний опис.

Гіперо-гіпонімічні ряди

Термін гіпонімія не входить до традиційних термінів семантики і створений порівняно недавно за аналогією з антонімією і синонімією. Однак, тип відносин між лексичними одиницями, названий цим терміном, відомий вже давно і «визнаний одним із найважливіших конституюючих принципів організації словникового складу всіх мов». Це ставлення включення чи панування, у якому одне слово (гіперонім) позначає клас сутностей, що позначаються іншим словом (гіпонімом), тобто гіперонім має ширше значення. «Гіпонімія» (від грец. *hupo* - під, внизу і *onuma* - ім'я) є одним з основних парадигматичних відносин у «семантичному полі», що відображають ієрархію складових одиниць, що складають це поле.

Такі слова, які пов'язані один з одним відносинами підпорядкування та панування, утворюють гіперо-гіпонімічні ряди, або, згідно з Ч. Філлмором, таксономії. «Лінгвістичні терміни, що відповідають видовим поняттям, виступають як гіпоніми стосовно терміну, що співвідноситься з родовим поняттям – гіперонімом». Наприклад, ТС **general translation theory** (загальна теорія перекладу) є гіперонімом по відношенню до ТС, які називають окремі напрямки розділів загальної теорії перекладу та є його гіпонімами: **applied translation theory** (прикладне перекладознавство) та **descriptive translation theory** (описове перекладознавство).

Ще одним прикладом такого роду структури в терміносистемі перекладознавства є **institutional translation** (переклад, що здійснюється на замовлення державних структур), якому підпорядковується термін **public sector interpreting** (усний переклад державних та муніципальних потреб). Перший термін, на відміну від другого, включає як усний, так і письмовий переклад. Наприклад: ТС

Professional norms є гіперонімом по відношенню до ТС **accountability norm**, **communication norm** і **"relation" norm**, які є різновидами вищезазначеного гіпероніму. Гіпонімами терміна **context** є терміни **microcontext** і **macrocontext**, які входять у одне гніздо у нашому словнику. Гіперо-гіпонімічні відносини пов'язують перекладознавчі терміни в окремі групи, які у результаті становлять основу семантичного простору терміносистеми англомовної теорії перекладу.

Мероніми та голоніми

Аналіз емпіричного матеріалу дозволив виявити достатню поширеність даного виду ієрархічних відносин у терміносистемі перекладознавства, який відображає численні специфічні зв'язки, що існують між поняттями, що сприймаються як деяке ціле, та поняттями, що є складовими частинами цього цілого. Зазначимо, що ціле називається терміном **ГОЛОНІМ** (holonyme), а частина терміном **МЕРОНІМ** (meronyme).

Наприклад, термін **translation theory** є голонімом стосовно термінів, які називають окремі розділи, що становлять окремі частини теорії перекладу в цілому, а саме:

general translation theory (загальна теорія перекладу) та **partial theories of translation** (приватні теорії перекладу). Ці ТС є меронімами по відношенню до ТС **translation theory**. Ще одним прикладом таких ієрархічних відносин є ТС **round-trip translation** і **back translation**, де останнє буде меронімом.

Для термінів *translation* (переклад), *editing* (редагування) і *proofreading* (вичитування) як голонім буде розглядатися передтермін *quality control in translation*.

Оскільки переклад (як процес) складається з кількох етапів, для терміну **translation** меронімами будуть наступні терміни: *understanding* (розуміння), *deverbalization* (девербалізація), *re-expression* (перевираження) та *verification* (перевірка).

Синоніми та варіанти

Наслідком та втіленням зміни, еволюції, відновлення та оновлення мовної системи, однією з фундаментальних її властивостей є варіантність. Необхідно відзначити, що поняття варіативність, або варіантність, не є лінгвістичним. Цей міждисциплінарний термін, за допомогою якого зазвичай характеризують структуру, існування та функціонування об'єктів, набув поширення після опублікування робіт представників Празького лінгвістичного гуртка. Це поняття двояко використовують у роботах, присвячених одиницям мови та його функціонуванню. З одного боку, варіантність - це характеристика мовної модифікації, що є результатом еволюції використання різних мовних засобів для позначення подібних чи ідентичних явищ. З іншого боку, цей термін характеризує способи існування та функціонування одиниць мови та мовної системи загалом.

Основними характеристиками варіантності є поняття варіант, інваріант, варіювання. Наявність варіанта, як правило, має на увазі існування зразка (інваріанту), формально незмінного, в якому відображені загальні властивості класу об'єктів, що утворюється варіантами.

Досі багато питань теорії варіантності в мовознавстві залишаються недостатньо розробленими. Вчені по-різному трактують центральні поняття цієї теорії: варіантність, варіант, інваріант. Проте слід зазначити, що оцінка місця та ролі варіантів слів у структурі та функціонуванні мови однакова. Якщо понад чверть століття тому А. Л. Воронов констатував погляди на варіантні модифікації слова як на певну надмірність у мові, як на нестачу природної мови, як на аномальне явище, то сьогодні варіантність розглядається як невід'ємна властивість функціонуючої мови, без якої немислимий його розвиток: *"Мовна варіантність - наслідок мовної еволюції, показник мовної надмірності, але надмірності, що дає поштовх до руху, розвитку"*.

В. Г. Гак виділяє три типи факторів, що лежать в основі мовної варіативності: 1) внутрішні (системно-структурні, тиск системи); 2) зовнішні щодо системи мови, але внутрішні стосовно мови загалом (розвиток цивілізації, припинення чи

встановлення контактів між групами носіїв мови та інших.); 3) зовнішні по відношенню до системи мови, але внутрішні по відношенню до мови та до її функціонування: логічні та психологічні фактори, пов'язані із загальними закономірностями людського спілкування та мислення.

Характерним прикладом прояву другого типу факторів може бути ТС **functional equivalence** (функціональна еквівалентність), запроваджене німецьким лінгвістом та викладачем перекладу А. Нойбертом. Визначаючи це ТС, А. Нойберт підкреслює, що актуальність перекладу тієї чи іншої одиниці залежить від ситуації, в якій пріоритети мають бути розставлені перекладачем. При описі типу еквівалентності, коли слова у вихідній мові та мові, якою здійснюється переклад, однаково сприймаються читачами в обох мовах, В. Коллер вживає термін **pragmatic equivalence**, а Ю. Найда вводить термін **dynamic equivalence**. Інакше кажучи, динамічна (чи прагматична) еквівалентність спрямована на реакцію реципієнта і прагне забезпечити рівність на читача перекладу. Однак ці три ТС не вичерпують синонімічний ряд. Динамічний характер даної підсистеми підкреслює той факт, що інші варіанти, зокрема **TCfunctional equivalence**, не знайшли відображення в Routledge Encyclopedia of Translation Studies через екстралінгвістичні фактори.

Сама ідея варіативності передбачає мінливість, модифікацію чогось за збереження деяких певних властивостей; звідси випливає, що варіативність - це не просто мінливість, а така модифікація, яка не веде до появи нової сутності. Прикладом варіанта **machine-aided translation** (автоматизований переклад) може виступати **machine-assisted translation**. Терміни **computer-aided translation** (автоматизований переклад) та **computer-assisted translation** також можна розглядати як варіанти.

З визначення, запропонованого в словнику, можна дійти висновку, що терміни *computer-aided translation*, *computer-assisted translation* і *machine-aided translation* є синонімами. Автоматизований переклад передбачає тією чи іншою мірою участь перекладача, при цьому виді перекладу програма просто допомагає людині перекладати тексти. Д. Лербергер (Lehrberger J.) і Л. Бурбо (Bourbeau L.) навіть

запропонували класифікацію, згідно з якою переклад поділяється на *machine-aided human translation (МАНТ)*, *human-aided machine translation (НАМТ)* і *fully automatic machine translation (ФАМТ)*.

Причому ТС *machine-aided human translation (МАНТ)* має ще один синонім *interactive translation*. Проте термін **machine translation** (машинний переклад) має зовсім інше значення; він має на увазі здійснення перекладу без безпосередньої участі перекладача. *Машинний переклад* - процес перекладу текстів (письмових, а в ідеалі і усних) з однієї природної мови на іншу за допомогою спеціальної комп'ютерної програми. Замість машинний іноді вживається автоматичне слово, що не впливає на сенс. Таким чином, за твердженням В. М. Солнцева, «варіативність передбачає і мінливість, і сталість, постає як єдність мінливого та постійного». У самій словниковій статті під назвою *machine-aided translation* є перехресне посилання на *machine translation*.

ТС *translation competence, translatorial competence і translator's competence* також розглядають як варіанти поряд з наступними парами: *translation error і translator's error, translation behaviour і translational behaviour, translation expertise і translational expertise, translation procedures і translational procedures*. Варіантом *grammar translation* є *grammatical translation*.

Вивчення варіантності в загальномовній сфері має велике наукове значення в плані дослідження онтології цього явища, а в області термінології набуває великого методологічного та практичного значення, оскільки саме варіювання обумовлює у сфері спеціальної мови субституції. Професійний перекладач повинен знати, що якщо його запрошують для *court interpreting* (переклад у суді), під цим також мається на увазі *courtroom interpreting*, і обидва терміни є взаємозамінними. Якщо варіантність / інваріантність є атрибутом (невід'ємною властивістю, без якого предмет не може ні існувати, ні мислитися) мови, то при реалізації мови в мові він неминуче проявляється згідно з «законами логічного дотримання понять», а також принципу взаємозамінності: «... якщо два імені позначають той самий предмет, то справжнє значення пропозиції не зміниться, якщо одне з імен замінити іншим».

Розглядаючи наступну синонімічну групу словосполучень, не можна не відзначити різний обсяг і характер змісту, що передається. Згідно з визначенням, *legal interpreting* є ширшим і включає поняття *court interpreting*. У свою чергу терміни *court interpreting* та *courtroom interpreting*, як було згадано вище, є повними синонімами, які у своїй назві несуть місце проведення такого перекладу (зал засідань суду), крім поліцейських дільниць та різноманітних конференц-залів. Термін *judicial interpreting* є повним синонімом терміна *legal interpreting*.

Необхідно уточнити зміст понять варіативність та варіантність. Варіантність - це загальномовна властивість, а варіативність є властивістю одиниць мови, але в широкому сенсі дані терміни є синонімами. Варіативність - це фундаментальна і всепроникна властивість мови, із загальноприйнятої точки зору - це форма існування лінгвістичних одиниць. У сучасному мовознавстві наголошується, що можливість варіювання закладено у самій мовній природі. Г. Г. Івлева говорить про те, що «варіювання є одним із способів існування мови», так як словниковий склад будь-якої мови обмежений і неспівмірний з нескінченною різноманітністю предметів і явищ реальності, для позначення яких призначені лексико- семантичні одиниці мови – слова.

Питання про варіативність термінів і ТС тісно пов'язане з питанням про лексичну синонімію. Про те, що таке синоніми, існують суперечливі думки, викладені в лінгвістичних працях. Наприклад, у Т. І. Арбекової знаходимо таке визначення синонімів: "*Синоніми - це однопольові категоріально ідентичні словникові одиниці, що збігаються за обсягом в одному або декількох словникових значеннях*". У дослідженні, присвяченому аналізу семантичних та функціональних зв'язків та слів та їх синонімії в сучасній англійській мові, В. Г. Вілюман приходить до висновку, що необхідними та достатніми для визнання слів синонімами є загальні цим словам семантичні та функціональні ознаки, а проблема синонімії зводиться до виявлення на основі поєднання слів подібностей і відмінностей, сходжень і розбіжностей у їх значеннях і функціях.

Розуміння сутності синонімічних відносин тісно пов'язане з розумінням сутності та структури мовного значення слова. Цікавим, є трактування синонімів, запропоноване Д. Н. Шмельовим.

Автор зазначає, що «лексичні одиниці, протиставлені за такими ознаками, які виявляються несуттєвими за певних умов, можна розглядати як синоніми». Далі Шмельов пише: «Таким чином, синоніми можна визначити як слова, що відносяться до тієї ж частини мови, значення яких містять тотожні елементи, елементи, що відрізняються, стійко нейтралізуються в певних позиціях. Інакше висловлюючись, синонімами може бути визнані слова, протиставлені лише з таким семантичним ознаками, які у певних контекстах стають несуттєвими». Дане різноманіття визначень пояснюється тим, що «в мові існують різні типи семантичних зближень, які відображаються у відповідних визначеннях синонімів».

Здебільшого розглядають ТС з однаковою структурою та значенням, у яких незмінним є ключове (опорне) слово (або *translation*, або *interpreting*). Змінюється атрибут, який, зазвичай, несе синонімічне або близьке за змістом значення. Наприклад, в ТС *judicial interpreting* і *légal interpreting* ключовим словом є слово *interpreting*.

Проаналізуємо ТС *community interpreting (dialogue interpreting, public sector interpreting чи public service interpreting)*. У словнику знаходимо, що всі чотири ТС позначають "the type of interpreting which takes place in the public service sphere to facilitate communication between officials and lay people: at police departments, immigration departments, social welfare centres". Під цими ТС розуміється усний переклад для державних та муніципальних потреб, який здійснюється, як правило, у поліцейських дільницях, імміграційних службах, центрах соціального захисту.

У ході проведення дослідження були також виявлені наступні пари синонімів: **rewording** та **intralingual translation** (внутрішньомовний переклад), **transmutation** і **intersemiotic translation** (міжсеміотичний переклад), **relay interpreting** та **indirect interpreting** (непрямий, опосередкований переклад), **amplified translation** і

expanded translation (роз'яснювальний переклад), **loan translation** та **calique** (калькування).

Зупинимось докладніше на терміні **back translation** (зворотний переклад). Склалося помилкова думка у тому, що **round-trip translation** означає те саме, **як і back translation**. Однак, варто зазначити, що *round-trip translation is the process of translating a word, phrase or text into another language, then translating the result at least once more without reference to the original text, until it ends up back in the language it started in. This often results in something substantially different to the original.* З визначення слідує, що **round-trip translation** — це процес перекладу слова, фрази чи тексту іншою мовою, після чого результат перекладається щонайменше ще раз, без посилання тексту оригіналу. Кінцева ж версія такого перекладу представляється мовою, якою здійснювався переклад. Як правило, в результаті кінцевий продукт суттєво відрізняється від оригіналу. Синонімами терміна **back-translation** є **retranslation** та **inverse translation**, які на відміну від **round-trip translation** мають на увазі переклад лише з мови-мети на вихідну мову.

Синонімічність фіксується лексикографічно: в енциклопедії *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* синонім представлений або в дужках, або є перехресним посиланням (в енциклопедичній статті, присвяченій **machine-aided translation** є перехресне посилання на **machine translation**), або виражається наступними словами: *it is referred to as* (у словниковій статті під назвою *community interpreting* синоніми *dialogue interpreting* або *public service interpreting* представлені саме таким чином).

На думку багатьох лінгвістів, англійська мова надзвичайно багата синонімами. «Причину цього багатства вбачають у історичному розвитку словникового складу англійської мови та інтенсивному запозиченні з французької, латинської та грецької мов».

Саме тому в англійській можна виявити пари синонімів, в яких одне слово є споконвічним, а інше — запозиченим. Так, наприклад, для ТС *whispered interpreting* синонімічний термін *chuchotage* (шепіт, нашіптування), який був запозичений з

французької мови. Термін *lacuna*, що є транспозицією французького терміна *lacune*, введеного в наукове вживання французькими лінгвістами Ж.- П. Віне, Ж. Дарбельне та А. Мальбланом, також виступає у ролі синоніму для англійського терміна *lexical gap*.

Крім того, синонімія (семантична варіантність) постійно виникає у сфері термінології у зв'язку з одночасним використанням національних, запозичених, зокрема міжнародних термінів, включаючи греко-латинські, а останнім часом англійські, французькі та інші іншомовні терміни. Наприклад, англійському ТС, який виражений *interpreting* відповідає запозичений з французької мови термін *chuchotage*.

Отже, незважаючи на вимоги до ідеального терміну, у перекладознавчій термінології, як і у будь-якій іншій, присутні синоніми та варіанти. На утворення, значення та вживання термінів перекладознавства впливають як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні фактори. Необхідно також зазначити, що вивчення варіантності має велике значення для вирішення таких прикладних завдань як оптимізація навчання теорії та практики перекладу, вдосконалення точності перекладачів, а також точності автоматизованого перекладу.

3.3. Наявності чи відсутності видотворчої ознаки

У деяких терміносистемах релевантною ознакою є не наявність певної якості чи властивості, а його відсутність чи протилежність. Досліджувана нами термінологія не є винятком, у якій, наприклад, поруч із терміном *interpretation* зустрічається термін *misinterpretation*. В англійській перекладознавчій термінології спостерігається явище дихотомії, яка у мовному відношенні виражається як кореневим, так і афіксальним способом.

Дихотомія, (від грец. *Dichotomia*) - поділ на дві частини. Це спосіб класифікації: класи, множини та ін. розбиваються на пари підпорядкованих елементів (підкласи, підмножини та ін.).

Підставою дихотомічного поділу обсягу поняття є також наявність або відсутність видотворчої ознаки. Одним із характерних прикладів є термін *non-*

equivalence, який з'являється за наявності терміну *equivalence* завдяки бінарній опозиції. Поява терміна *untranslatability* обумовлена наявністю терміна *translatability*, а термін *idiomatic translation* визначає наявність терміну *unidiomatic translation* в даній терміносистемі.

Прикладом кореневої дихотомії є терміни *adequacy* (адекватність) та *acceptability* (прийнятність, допустимість). Ці терміни вперше протиставив одне одному Г. Турі. Подібне розмежування або поділ термінів можна зустріти у П. Ньюмарка, що виділяє *semantic translation* (семантичний переклад) та *communicative translation* (комунікативний переклад).

Ці протилежності схожі на ще одну опозицію, що виявляє *illusorytranslation* (переклад, що створює ілюзію тексту мовою оригіналу) і *anti-illusorytranslation* (переклад, який навмисно відмовляється від спроби створити ілюзію тексту мовою оригіналу). Ці термінологічні словосполучення, безумовно, є прикладом афіксальної дихотомії.

Прикладами бінарної опозиції є наступні термінологічні словосполучення, введені Дж. Хаус (J. House), К. Норд (C. Nord) та Е. А. Гуттом (E. A. Gutt) відповідно:

coverttranslation (переклад, який забезпечує безперешкодне розуміння тексту читачем перекладу, але втрачає специфічні особливості стилю автора оригіналу) та *overttranslation* (переклад відомого та культурно значущого твору з ретельним підбором мовних засобів, відповідних особливостям тексту оригіналу з метою збереження стиліки і недопущення найменших смислових зрушень; такий текст мовою L2, якою видно, що він перекладений з іншої мови;

instrumental translation (переклад, у якому здійснюється культурна адаптація вихідного тексту) і *documentary translation* (вид перекладу, у якому зберігаються культурні особливості вихідного тексту);

indirect translation i direct translation (переклад, що відтворює комунікативно-нерелевантні елементи оригіналу, внаслідок чого або порушуються норми та узус

перекладу мови, або виявляється спотвореним (непереданим) дійсний зміст оригіналу).

Необхідно також підкреслити контрастивність, яка притаманна для даної терміносистеми. Оскільки переклад є двонаправлений процес, стає цілком зрозумілим наявність парадигматичних рядів (асоціативних пар). Термін *sender* (відправник перекладу) передбачає наявність терміну *address* її (одержувач) у цій же терміносистемі. Завдяки цій опозиції у терміносистемі англomовного перекладознавства з'явилися такі асоціативні пари:

source language (мова-джерело) - *target language* (мова-мета);

source text (вихідний текст) - *target text* (текст перекладу);

source text addressee (адресат вихідного тексту) - *source text sender* (відправник вихідного тексту);

target text addressee (адресат тексту перекладу) - *target text sender* (відправник тексту перекладу);

source culture (культура вихідної мови) - *target culture* (культура мови перекладу);

Зазначимо, що поряд із вищевказаними асоціативними парами також можливі такі комбінації:

source text addressee (адресат вихідного тексту) - *target text addressee* (адресат тексту перекладу);

source text sender (відправник вихідного тексту) - *target text sender* (відправник тексту перекладу).

Розглядаючи різні типи семантичних відносин та зв'язків у терміносистемі англomовного перекладознавства, на основі яких формується своєрідність її структури, та слова об'єднуються у різного типу структурні групи, необхідно підкреслити соціальну, історико-генетичну та індивідуальну обумовленість даної терміносистеми та її структури. Специфіка терміносистеми англomовного перекладознавства проявляється у своєрідності всіх розглянутих раніше типів відносин: синонімічних, антонімічних, гіпонімічних і т. д., що об'єднуються в

єдиному цілому - семантичному полі або групі, сукупність яких становить безперервний семантичний простір мови.

У термінознавстві поняттю термінополя відповідає деякий семантичний простір, що є лінгвістичним аналогом предметної області. У семантичний простір входять семантичні області, кожна з яких поділяється на семантичні поля. У аналізованій англійській перекладознавчій термінології було виділено 3 семантичні поля та 5 семантичних мікрополів.

Розглядаючи різні типи семантичних відносин та зв'язків у терміносистемі англійського перекладознавства, на основі яких формується своєрідність її структури, та слова об'єднуються у різного типу структурні групи, ми відзначили соціальну, історико-генетичну та індивідуальну зумовленість даної терміносистеми та її структури. Специфіка терміносистеми англійського перекладознавства проявляється у своєрідності всіх розглянутих раніше типів відносин: синонімічних, дихотомічних, гіпонімічних і т. д., що об'єднуються в єдиному цілому - семантичному полі або групі, сукупність яких становить безперервний семантичний простір мови.

Незважаючи на вимоги до ідеального терміну, у перекладознавчій термінології, як і у будь-якій іншій, присутні синоніми та варіанти. На утворення, значення та вживання термінів перекладознавства впливають як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні фактори.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

UNIT 1.

I. Translate the sentences, paying particular attention to the words and phrases in bold. Use them in your own sentences:

1. Another storm system is **barreling in** and should reach eastern areas by tomorrow.
2. The radio station agreed to **beam** the Minister's speech **to** the whole Europe.
3. I have to thank all my helpers who **canvassed for** me and helped me to win this election.
4. Whenever we move to a new house, we always **cling to** far too many possessions.
5. She turned round and **dashed away** the tears with a corner of her handkerchief.
6. Having done my job in starting the club, I decided that it was time I **faded out** and left the work to younger members.
7. She keeps **flashing** that diamond **around** to show everyone that she is going to be married.
8. Dying of thirst, the desert traveller **ground out** a request for water.
9. New ways are always being discovered of **harnessing** oil and other minerals **to** the production of electricity.
10. The sailors took command of the ship from the cruel captain and **marooned** him **on** a desert island.

II. Read and translate the text into Ukrainian language:

Cells Deep in Your Brain Place Time Stamps on Memories

Researchers are unlocking not just the “what” and “where” of a recollection but also the “when”

How does our brain know that “this” follows “that”? Two people meet, fall in love and live happily ever after—or sometimes not. The sequencing of events that takes place in our head—with one thing coming after another—may have something to do with so-called time cells recently discovered in the human hippocampus. The research provides evidence for how our brain knows the start and end of memories despite time gaps in the middle. As

these studies continue, the work could lead to strategies for memory restoration or enhancement.

The research has focused on “episodic memory,” the ability to remember the “what, where and when” of a past experience, such as the recollection of what you did when you woke up today. It is part of an ongoing effort to identify how the organ creates such memories.

A team led by Leila Reddy, a neuroscience researcher at the French National Center for Scientific Research, sought to understand how human neurons in the hippocampus represent temporal information during a sequence of learning steps to demystify the functioning of time cells in the brain. In a study published this summer in the *Journal of Neuroscience*, Reddy and her colleagues found that, to organize distinct moments of experience, human time cells fire at successive moments during each task.

The study provided further confirmation that time cells reside in the hippocampus, a key memory processing center. They switch on as events unfold, providing a record of the flow of time in an experience. “These neurons could play an important role in how memories are represented in the brain,” Reddy says. “Understanding the mechanisms for encoding time and memory will be an important area of research.”

Matthew Self, a co-author of the study and a senior researcher in the department of vision and cognition at the Netherlands Institute for Neuroscience, emphasizes the importance of these hippocampal time cells’ role in encoding experiences into memory. “When we recall a memory, we are able to remember not only what happened to us but also where we were and when it happened to us,” he says. “We think that time cells may be the underlying basis for encoding when something happened.”

While researchers have known about the existence of time cells in rodent brains for decades, they were first identified in the human brain late last year by researchers at the University of Texas Southwestern Medical Center and their colleagues. To better understand these cells, Reddy and her team examined the hippocampal activity of patients with epilepsy who had electrodes implanted in their brain to evaluate a possible treatment

for their condition. The subjects agreed to participate in two different experiments after their surgery.

“During the surgery, the electrodes are inserted through small holes of around two millimeters in the skull. These holes are sealed until the patients recover from the surgery and are monitored for up to two weeks with the electrodes in place in an epilepsy monitoring unit, or EMU,” Self says. “We record the hippocampal neuronal activity while the patients are performing tasks in the EMU for a period of about one week after the surgery.”

In the first experiment, the study participants were presented with a sequence of five to seven pictures of different people or scenes in a predetermined order that was repeated multiple times. A given image, say of a flower, was shown for 1.5 seconds, followed by a half-second pause and then another image—a dog, for instance. In a random 20 percent of the image intervals throughout the sessions, the parade of pictures stopped, and participants had to decide which of two images was the next correct one in the sequence before continuing. The researchers discovered that, over the course of 60 repetitions of the entire sequence, all of the time-sensitive neurons fired at specific moments in intervals between quizzes, no matter which image was shown.

A second experiment followed the same design, except that, after the sequence was repeated for a fixed number of times, a black screen was shown for 10 seconds—a gap interval that was intended to act as a distraction. For half of the participants, these intervals occurred after every five repeats of the sequence (resulting in six gaps in the experiment). For the remaining participants, they occurred after every two repeats of the sequence (resulting in 15 gaps). The sequence was repeated only 30 times.

The participants in the second experiment were quizzed about the order of the images in the sequence while the electrical activity from individual cells in their brain was recorded. Some neurons fired at one moment, corresponding to a particular image. Others did so at another moment for a different image. Time cells corresponding to a specific image still switched on during the 10-second gaps in which no image was shown. These

gaps appeared to help subjects remember more pictures and their correct order. During the gap periods, about 27 percent of the time cells were activated.

To address the question of whether time information was present in the activity of hippocampal neurons, the researchers stimulated a subset of time cell neurons that were activated in response to an image. The firing activity of each neuron was modeled as a function of time, image identity, and whether the temporal period corresponded to an image or the interstimulus interval (ISI) periods—the 0.5-second gaps between the pictures.

The researchers could decode different moments in time based on the activity of the entire group of neurons—evidence that the human brain contains time-tracking neurons. “We think that the population of time cells in the hippocampus is representing several different and overlapping timescales,” Self says. “The activity of these cells is present throughout the trial, providing a time stamp for an event.” Yet the fact that these cells also represent the content of our memory (the “what” as well as the “when”) makes things more complex, he explains. “We don’t fully understand how the memory is encoded,” Self says, “but the activity pattern across the hippocampus appears to simultaneously provide us with both the time stamp and the contents of the experience.”

Self adds that this information may be combined with signals that indicate the context of the experience, but further research is needed to understand this mechanism. “It’s no use encoding that you saw your friend at the beginning of an event without also encoding the context—that the event entailed ‘walking around the supermarket,’” he says. “Our future research aims to understand how time information is combined with contextual information to provide temporal structure to our memories.”

The results seem to be similar to previous studies in rats demonstrating that time cells are the same as “concept cells” that respond to different representations of the same stimulus—that these cells encode both a concept and a time. “Time cells in [the] rat hippocampus are also place cells that respond when the rat is in a particular location,” Self says. “It appears that hippocampal cells are multidimensional and can encode different aspects of our experiences in their firing patterns.”

The paper answers a key question about human time cells, remarks Stefan Leutgeb, chair of the neurobiology section at the University of California, San Diego. “The current study makes a couple of important contributions. First, it provides further confirmation that time cells are not only common in the rodent hippocampus but can also be observed in high proportions in the human hippocampus,” says Leutgeb, who was not involved with the work. “In fact, the proportion of time cells that were detected in humans in the present study is higher, compared to the previous study.”

The findings might explain why some people with damage to their hippocampi—one of which resides in each brain hemisphere—can remember events but have trouble placing them in the right order—a problem for patients with Alzheimer’s disease and other neurodegenerative conditions. “Hopefully a clear understanding of the cellular contributions to memory functions will bring us closer to understanding why memory functions are lost in some diseases and how these diseases can be treated,” says Jorgen Sugar, an associate professor of physiology at University of Oslo, who was not involved in the new study.

Researchers in this field are looking forward to taking the work further. “The next step is to develop noninvasive or invasive methods of modulating the activity of time cells and time cell circuits,” says Bradley Lega, an associate professor of neurological surgery at U.T. Southwestern, who was senior author of the study that first documented the presence of time cells in the human brain last year. “This may provide a neuromodulation strategy for memory restoration or enhancement. The activity of time cells can also be monitored to determine what is occurring as electrical impulses are applied during such a procedure.”

Some scientists think this work could assist in one day developing “memory prosthetics”—a technique that would allow a computer to insert or delete memories with electrodes placed in the brain. Such a step would raise ethical issues about the manipulation of memories, but it is probably not close to being realized.

That potential technology could also be used for treating post-traumatic stress disorder or Alzheimer’s. “It could be tempting to develop such devices so that memories can be deleted or inserted, but I don’t see how these devices could be regulated to prevent misuse

(insertion of false memories or deletion of important memories),” Jorgen says. “I think a more reasonable strategy is to focus our efforts on preventive treatments of memory disorders.”

“I hope work in humans can reveal how time cells are actually contributing to encoding and recall of a unique one-shot memory,” he adds. “Then the human race would be optimistic of the time when this emerging research will be put into use in helping us understand how our brain knows the start and end of memories despite time gaps between events.”

III. Give the Ukrainian equivalents to the underlined expressions from the text above and use them in sentences of your own.

IV. Give the English equivalents to the following expressions according to the text above:

1. Послідовність подій
2. забезпечувати запис
3. основа для кодування
4. імплантовані електроди
5. отвори герметизуються
6. стимулювати підгрупу нейронів
7. поєднуватися з контекстною інформацією
8. нейродегенеративні стани
9. ланцюги часових клітин
10. вставка помилкових спогадів

V. Answer the following questions:

1. What has the research focused on?
2. What do the research provide?
3. What could the neurons play?
4. Who is Matthew Self?
5. What was examined by Reddy and her team?
6. How many experiments were presented?

7. What could the researchers decode?
8. What does the future research aim?
9. What is “memory prosthetics”?
10. What could the potential technology also be used for?

VI. Translate the sentences from Ukrainian into English:

<https://dailyday.com.ua/study/pastka-zadovolennya-yak-tsifrovi-tekhnologiji-vplivayut-na-nashe-tilo-i-mozok.html>

1. Історія розвитку технологій завжди була наповнена оптимістичними, якщо не утопічними, очікуваннями більш щасливого, здорового і вільного від роботи майбутнього.

2. Однак з кожною новою технологічною хвилею виникають численні зміни: одні з них позитивні, інші негативні, а деякі абсолютно непередбачувані.

3. Передбачити, як подіє певна технологія на суспільство і як вона буде взаємодіяти з іншими технологіями, соціальними системами і факторами, практично неможливо.

4. Можна не сумніватися, що підключені пристрої і системи призведуть до підвищення автоматизації, зручності використання і, в деяких випадках, до зростання ефективності.

5. Коли виробники вбудовують сенсори в звичайні предмети - упаковки для їжі, одяг, побутову техніку або медичні прилади, - виникає зовсім інша і потенційно набагато більш досконала реальність.

6. Коли система в реальному часі підключається до потоку даних і аналітики для визначення споживчих уподобань, структури здійснення покупок та інших критеріїв, виробник або продавець можуть динамічно адаптуватися до змін у кількості продажів або споживання і коригувати як розклад поставок і виробництва, так і ціноутворення та інші параметри для досягнення оптимальних показників.

7. У результаті люди не пам'ятають напам'ять навіть найважливіших телефонних номерів, картами більше ніхто не користується і, всупереч безпрецедентно легкому доступу до інструментів для занять фітнесом, ожиріння та

інші хвороби, пов'язані з малорухливим способом життя і неправильним харчуванням, стали хронічною проблемою сучасного суспільства.

8. Парадокс, але чим більше справ роблять за нас розумні пристрої, тим менше ми контактуємо з природним навколишнім середовищем, тим менше ми знаходимося в гармонії з нашим природним ритмом і тим менше ми тренуємо як своє тіло, так і мозок.

9. Психолог і письменник Дуглас Лайл називає це «пасткою задоволення». Людський мозок, за його словами, природним чином вибирає найбільш простий і приємний спосіб вчинення дії. Але найпростіший далеко не завжди означає найкращий.

10. Коли в 1990-х інтернет почав знаходити сучасні обриси, однією з найсерйозніших проблем була проблема цифрового бар'єру між багатими і бідними. Так звана інформаційна нерівність полягає насамперед у потенційній нерівності економічній та соціальній. На самому базовому рівні вигоду від технологій будуть отримувати ті, у кого буде доступ до даних, інформації та знань.

VII. Read and translate the text from Ukrainian into English:

Red Dragon: космічний безпілотник NASA готовий до підкорення Марса

Або Ілону Маску насправді не терпиться швидше потрапити на Марс, або його інженерам вдається створювати необхідні технології набагато швидше, ніж очікувалося. У будь-якому випадку, компанія SpaceX 27 квітня оголосила про свої плани запустити безпілотний космічний корабель Red Dragon ("Червоний дракон") до Червоної планети в 2018 році, на чотири роки раніше, ніж передбачалося.

На сьогоднішній день NASA вже розробило безпілотні марсоходи, які можуть збирати зразки з поверхні Марса для їх перевірки на наявність ознак життя. Якщо ці зразки доставити на Землю, де їх зможуть вивчити в обладнаних на останньому слову техніки лабораторіях, то цей пошук може стати більш плідним. NASA готується відправити ще один марсохід на Марс у найближчі 5 років. Він збиратиме

зразки гірських порід і ґрунту, але у космічного агентства поки немає чітких планів, яким чином їх можна повернути на Землю.

Варто згадати компанію SpaceX і її безпілотний корабель Dragoncapsule, який увійшов в історію в 2012 році, як перший комерційний космічний корабель для перевезення вантажів на МКС, а також зі станції на Землю. SpaceX в даний момент розробляє модифікацію космічного корабля Dragon в якості безпілотного апарата, що спускається на поверхню Марса. Торік ця ідея викликала інтерес у дослідників NASA. Согласно пропозиції NASA, спускається апарат Red Dragon буде доставлений до Марсу розроблюваною зараз компанією SpaceX ракетою Falcon Heavy. Запуск спочатку намічався на 2022 рік. Під час цієї місії зразки, зібрані марсоходом, повинні будуть бути доставлені назад на Землю для вивчення.

Оскільки Falcon Heavy вже близький до завершення, а цього року планується пробний запуск, SpaceX анонсував плани з відправки Red Dragon в космос протягом декількох років. Більш детально про космічний корабель, призначений для польотів на Марс, глава компанії SpaceX планує розповісти в кінці вересня 2016 року на Міжнародній конференції з астронавтики. Поки ще не ясно, як це вписується в графік НАСА, яке планує зібрати зразки гірських порід, але Ілон Маск вже зробив гучну заяву, що Red Dragon закладе основу для можливої колонізації Марса. Маск також додав у своєму акаунті Twitter, що його компанія SpaceX планує розробити корабель Dragon "" у будь-якому місці Сонячної системи "", а місія Red Dragon на Марс є тільки першим випробувальним польотом. При цьому канадсько-американський підприємець також повідомив, що у поточної версії "Дракона" "кабіна для пілотів за обсягом приблизно дорівнює позашляховику, що буде незручно для тривалих пілотованих польотів.

Заяви Маска не безпідставні - вже зараз SpaceX працює над пілотованою версією Dragon. Перші пілотовані випробувальні польоти повинні початися протягом двох-трьох років, і Маск публічно заявив, що приблизно в 2025 році буде відкрита ера пасажирських польотів на Марс.

UNIT 2.

I. Make 10 expressions based on the model: noun + noun = noun

For example:

video-conference [*video+conference*] - відеоконференція;

class-shift [*class+shift*] - усунення класу;

rank-shift [*rank + shift*] - зміщення рангу;

unit-shift [*unit+shift*] – зміщення одиниці.

II. Translate the sentences, paying particular attention to the words and phrases in bold. Use them in your own sentences:

1. The hut looks as if it was **knocked up** by some children in half an hour's play.
2. The villagers here have the ancient right to **lop off** the top branches of the trees in the forest for firewood.
3. The Health Ministry has to **be notified of** any infectious diseases in the area.
4. I think he's **nibbling at** your offer – give him another day and I think he'll bite!
5. I seem to pay away half my income on taxes of one kind or another.
6. Let's deal properly with the question, instead of just **pecking at** it.
7. If you are conscious of your own weakness of character, you have a better chance of **safeguarding against** them.
8. The system must **be shorn of** unnecessary details if it is to work without costing too much.
9. He was glad to **shuffle off** the load of responsibility for the firm onto a younger man.
10. Any politician will want to **smother up** such a dishonourable affair.

III. Read and translate the text into Ukrainian language:

Apocalypse: Baalbek - the Devil's place

If you go southwest of the Lebanese capital Beirut, then, having overcome the route of 85 kilometers, the guide will get to a small and quiet city called "Baalbek", where he will be shown the ruins of a huge ancient temple, saying that his age is very large and estimated at about five millennia. And judging by the surviving ruins, this building was so

huge that even skeptics are forced to remain silent: according to local legend, the Devil himself lived in it ...

Meanwhile, it is established that the word "Baalbek" came from the Phoenician sun god and the fertility of Baal (Baal), once revered in large areas of the ancient Middle East. This was later, much later - in the IV century BC. BC, the Greeks, who conquered these lands, renamed the settlement in Heliopolis, and came there three centuries later, the Romans built on one of the surviving terraces of the ruined Cyclops temple, calling it a "temple of Jupiter." Now its ruins are protected by UNESCO as one of the "wonders of the world".

The stone square on which the Romans built their giant temple served as the foundation for the construction of a completely unprecedented size, much larger than the temple of Jupiter, which is eloquently indicated by the uniqueness of its design.

This site is a series of extremely close-fitting boulders, each of which weighs as much as 5 wagons, loaded to the top with rubble, ie - 300 tons. On top of them, at a height of about 7 meters, lay intact three giant granite blocks, which researchers have called "Trilithon" or "Miracle of Three Stones". And not by chance, because each of them weighs no less than almost 1,000 tons.

However, despite these unique design features, the nature of the temple of Baal has been declared unknown. As if we are not talking about an architectural mega-giant, which houses a huge altar square with a large sacrificial altar, but about an ordinary building. According to the official version, no historical information about this building is found until the IV century BC. BC, until these lands were invaded by the Greeks, and after them came the Romans, who built their temple on the surviving temple foundation.

And now try to be extremely collected, because now it will become clear that everything that seems to be true is in fact the complete opposite. That all the world's religions, from Judaism, Christianity to Islam, have one common root, growing from the sacrificial altars of the ancient temples of the ancient Middle East

Will you know that numerous mentions of the god Baal, as well as the gods Dagon and Hamos, have survived nowhere, but in the most popular and widely circulated book on the

planet - the Bible, and therefore in the Torah, because it is deeply patriarchal. The Torah formed the basis of the Biblical Old Testament. Upon closer reading, it becomes clear that all their content is directly or indirectly related to the events that took place in the temples of these gods.

What happened in the temple of the god Baal? No, people there did not pray, as they do today, asking God for mercy and sorrow. Under its gigantic roof, thousands of joyful, enthusiastic people gathered, overcoming one passionate desire: to take part in the grand performances that God Baal performed in his temple. And it doesn't matter what age or gender the thousands of people who climbed its huge marble stairs were. Having passed through its monumental gates "propylaea", everyone found the desired role behind them.

The deities constantly demonstrated to people the abilities of the liberated Consciousness, so that they would not doubt the existence of the Soul and life after death. It is no coincidence that some of the sacrificial children were depicted on the stelae of temples with the attributes and characteristic gestures of those deities who were well known to the people. This made it clear that the souls of the sacrificed people do not die, but merge with the Deity, becoming one with Him. And although this was only part of the truth, people believed it and therefore did not want to live to a frail old age. When the deities stopped considering their requests for the power of youth, the pagans themselves lay down on the altar, where the priests bled them intoxicated with drugs.

This explains why the peoples settled in the Ancient Middle East did not grow in number. Their numbers have been closely monitored from century to century, as people today keep track of the number of livestock raised on limited fertile pastures.

IV. Give the Ukrainian equivalents to the underlined expressions from the text above and use them in sentences of your own.

V. Read the texts below. Match choices (A–H) to (1–5). There are two choices you do not need to use.

Top 5 Time Management Tips

From Grace Fleming



0 _____

Good time management skills can help students increase their grades and improve their overall school work performance. By learning to complete assignments on time every time, students will have a better classroom experience. Discover which tips are right for you.

1 _____

Do you find yourself rushing to complete your homework assignment at the last moment? The root of this common problem may be time management. This easy exercise will help you identify the tasks or habits that take time away from your studies and help you develop more healthy homework habits.

2 _____

"The assignment is due when? Tomorrow?" Somehow, that assignment due date just slipped right upon us without our noticing. That is why organizational skills are so important to school performance. Who can afford to score a big fat "0" on a paper just because we got lazy and didn't pay attention to the due date?

3 _____

If you have a Yahoo! account or another email system, you can use the free calendar feature to organize your homework. You will be able to enter each assignment as you receive it, make notes, and receive reminders as each due date approaches.

4 _____

Procrastination is like a little white lie we tell ourselves. We think we'll feel better if we do something fun, like watch a TV show, instead of studying or reading. But when we give in to them, we always feel worse in the long run, not better.

5 _____

If you're like many students, you sometimes have trouble getting started on a project, because the end result seems so far away and impossible to reach. Sometimes when you start out with an idea and a blank sheet of paper and look into the future, all you see is lots and lots of unfinished research, reading, planning, and work. Next time try starting at the end and looking backward!

A Use Time for Better Results

B Send Yourself Reminders

C Use a Day Planner

D Avoid Delaying Assignments

E Identify Time Consuming Habits

F Attend to Unfinished Tasks

G Try Backward Planning

H Organize Your Desk

VI. Read the text below. Match choices (A–H) to (1–5). There are two choices you do not need to use.

Making the Most of Your College Applications

By Melissa Algranati and Jennifer Gioia

You can't believe that after 12 years of education your future depends on what pearls of genius you can cram onto a handful of pages – or that complete strangers will sit in a room and determine if you will be "worthy" of attending their institution.

This can be a stressful time. Below are real questions answered by real college admissions professionals in the United States.

0 _____

Really concentrate on your extra-curricular resume and essay. These are the two areas that will make you noticed. Take time to think about why you are involved in the activities that _____ you are doing. What do they mean to you? How have they shaped you? How might they be of value to the university or college you will be attending?

1 _____

Absolutely! A number of colleges and universities give scholarships and awards to those who have been involved in leadership or community service projects. Include your involvement in extracurricular activities, and make sure to highlight any honors or awards you have received. You can also include it in your college essay, and talk about the skills you learned and opportunities you had.

2 _____

It often depends on the school. Big universities and state schools get thousands and thousands of applicants each year, so they tend to focus on your grade average, scores, and class ranking. Smaller universities and colleges will have more time to focus on things like the essay, recommendations, and extracurricular activities.

3 _____

Think about who knows you best. Who can talk about your academic achievements and aspirations, as well as your character and qualities? Most students ask teachers, club advisors, coaches, and mentors. To get the best letters possible, make sure you identify people who are supportive of you. When you ask them, let them know where you are applying and why. The goal is to choose someone who will stress the strengths you have already highlighted, or provide an opportunity to add something new about you that the admission officer does not yet know.

4 _____

It definitely has an impact. You should always pay attention to your grades, especially those in your junior year of high school. But don't fret. What universities look for most is an upward trend, someone who is constantly getting better and improving. If there is an unexpected event that caused your grades to drop, that will also be taken into consideration. And, if you have only done well in a particular subject, you can highlight that strength, stressing that you will use college as a way to really hone in and excel at your strengths and your passions.

5 _____

Each university and college has a specific application fee, which can be found on the school's website. A lot of times fee waivers are available. Check with your guidance counselor.

In addition, some schools will waive the fee if the student comes to visit the campus and takes a tour or completes the school's online application.

A How do I create a power-packed application that stands out from all the other applications?

B My grades haven't been consistent throughout high school. Is that a problem?

C What do colleges look for most? Grades, extracurricular activities, volunteerism, or something else?

D Where can I note any special needs or disability on my application?

E How much do I have to pay for my study once I am enrolled?

F Lots of the colleges I am applying to ask for recommendations. Whom should I ask?

G How much do application fees cost? What if I can't afford to pay them?

H Is my out-of-school activity something noteworthy to put down on the paperwork?

VII. Read and translate the text from Ukrainian into English:

Здоров'я і одержимість

Що таке одержимість? Якщо вірити опису одержимості в релігійних джерелах, то це стан людини, яка бурхливо реагує на святу воду, на читання молитов, на ікони, на все, що відноситься до церковного канону. Такі люди при зіткненні з освяченими предметами починають немов божеволіти, у них починаються судоми, вони можуть зневірити і говорити не своїм, «нехорошим» голосом, біснуватися з такою нелюдською силою, що навіть кілька людей можуть насилу утримувати безглузлого.

Психіатри подібне явище заперечують, називаючи це психічним захворюванням, шизофренією тощо.

Дещо інший підхід до одержимості і в шаманських практиках. Будь-яка людина, яка хворіє або нездужує вважалася у народних цілителів-шаманів схильною до

атаки демонів. Це вони забирають силу і здоров'я людини. Виганяючи біса, шаман зціляв хворіючу людину. Одержимість, у шаманському розумінні, більш широке поняття, ніж у релігійному класичному.

Хто ж правий?

Напевно, для того, щоб розібратися в цьому питанні, треба зрозуміти, що ж таке біс, демон, диявол. Ось не багато і не мало.

Якщо розглядати наше буття з точки зору енергій, то цілком очевидно, що все, що є в цьому світі - це енергії різних частот (вібрацій) І якісь енергії можуть бути творчими, а якісь руйнівними. Це можна чітко уявити, аналізуючи емоції та дії людини. Емоція - це прояв енергії всередині людини. Коли людина наповнена творчими позитивними енергіями - вона діє вільно і на благо собі та іншим. Деструктивні енергії руйнують волю, бажання і творчий початок. Все світле і божественне в нашій дійсності - це, перш за все, творче і вільне суще. Це любов, а любов - це гостре бажання щастя всьому, що ми любимо. Все, що ми асоціюємо з диявольським і темним початком, має деструктивний і насильницький характер. Те, що робиться навмисно з метою зруйнувати щось, не рахуючись з волею і бажанням інших, причому обов'язково в інтересах руйнівника. І неважливо - силою або хитрістю. Це егоїзм і жадібність, це саме зло. Егоїзм і пожадливість - те, що протистоїть любові. Темна енергія націлена на пожирання світлої. І найбільш бажаною енергією для зла є найсвітліша - це сама Любов, Це Бог, Це Світло. Будь-яка негативна, деструктивна енергія противна світлому і творчому початку.

Людина - це теж набір енергій. Енергії щільні, низькоібраційні - це тіло, більш тонкі вібрації - це тіло енергетичні, і, звичайно божественна іскра, найвища енергія - душа.

Адже ні для кого не секрет, що деякі отримують зцілення від фізичних недуг, внаслідок занять духовними практиками. Це і є приклад зцілення від одержимості. У цьому контексті погляди шаманів на здобуття більш повномірні. Втім, шаманізм - найдавніша прарелігія, і до мудрості давніх варто прислухатися.

Зцілюючись фізично, очищаючись духовно - ми ведемо бій. Бій з темрявою. Тільки так можна вижити. Вжити всім. Ми з вами на одному кораблі. Цей корабель - наш Всесвіт, а душа всесвіту - це Бог. Загине всесвіт, загине Бог, загине все. Загине як енергія. Нас сплять темні, ми схлопнемося, перетворившись на великий темний вірус, що пожирає сам себе. Чимстати - вибиративам.

UNIT 3.

I. Translate the sentences, paying particular attention to the words and phrases in bold. Use them in your own sentences:

1. Membership has **tapered off** recently, but should improve at the beginning of the new year.
2. One of our best workers has been **thrust out** to make way for the director's son.
3. The electricians have **walked out**, and will stay out until their demands are met.
4. Older people are complaining that the old values are **withering away** in this free society.
5. This product will help to **woo** our customers **away** from our competitors.
6. The Government has promised that taxes will not be **put up** again this year.
7. The rising cost of food has been **nibbling at** our income.
8. The unions are not going to take the government's threats **lying down**: they will even stop working to get more money.
9. My talkative neighbor **latched onto** me throughout the party – I couldn't get away.
10. The writer was so **engrossed in** her work that she did not hear the visitor enter the room.

II. Make 20 English words with prefixes non-, un-, mis-, in-, anti-, re-.

Forexample: *overcook; unable; anti-government; hyperactive; non-smoking.*

III. Read and translate the text into Ukrainian language:

Advantages and Disadvantages of the Internet

Today's world is hard to imagine without the Internet. Over the past ten or so years, the Internet has grown from a structure that only a few had access to a gigantic network of

billions of websites. Millions of information, texts, videos, images are sent daily, and the network continues to grow. What are the advantages and disadvantages of the Internet?

In recent years, the use of the Internet has become part of the daily life of almost every person, and with its advent, people have almost unlimited access to information.

The Internet is a global (worldwide) computer network. For what purposes and how it will be used depends only on its users. Internet activity can be both positive and negative, so the Internet as a tool has its advantages and disadvantages.

Internet Benefits

The Internet distributes news faster, cheaper and more efficiently. Delivers news on demand, rather than once a day, as in the press, or at a specific time, such as on television.

Nowadays, thanks to the Internet, you can easily and quickly find a lot of information on a variety of topics. For this, various search engines on the Internet are used. All you need to do is enter the phrase you are interested in and a lot of search results will appear. Thanks to this, the user receives information without having to look through a dictionary, encyclopedia or vocabulary.

In addition, network users have the ability to exchange information with each other. This applies to both textual and multimedia information (eg movies, audio). To do this, they can use the full range of free online tools, including social networks, email, and instant messaging.

With the online link, Internet users can quickly and easily connect with their loved ones from a distance.

The Internet offers many different social networks (eg facebook, instagram) and online messaging (eg WhatsApp, Snapchat) that allow its users to stay in constant contact with family and friends from all over the world.

It's also a great idea to use Skype instant messaging, which allows you not only to have a text conversation, but also to have a virtual meeting with another user on the other side.

The Internet network allows you to shop online.

The Internet has more possibilities and means of expression than traditional media. Thanks to this, you can shop online. Many retail chains have already expanded their trading platforms with an online store. Books and clothes are the best-selling online around the world.

The biggest benefits of online shopping include:

access to a huge number of goods (including foreign ones) without leaving home,
time saving,

saving money (many products can be bought at a bargain price),

lack of contacts with annoying sellers,

the opportunity to find out the opinion of buyers about the seller and this product before buying,

without queues.

Many people use the Internet as entertainment.

The Internet is the perfect way to spend your free time when you can't leave your house. This allows us to have fun on a different level, adapted for everyone. Many people love to play online games - post them on various sites, listen to music and watch movies on the Internet.

You can find new friends through the Internet.

The Internet is a group of people of different ages, with different interests and different views. Relationships can be established literally on any social network, as well as using various types of communicators (for example, chat) or online multiplayer games.

Some people, especially those who are shy, find it easier to talk to someone in instant messages because they prefer to avoid direct contact.

Online promotion provides many opportunities. Advertising on the network concerns not only companies, but also individuals.

Let's not forget that the Internet is a medium. This makes it the perfect tool to advertise your personality and your business. Starting from the website and blog, through sponsored links, promotional emails and ending with social networks. On the Internet, you can also show yourself and your talent, for example, by blogging or publishing your songs or photos on thematic Internet portals.

Internet Disadvantages

Ignorance of the reliability of information on the Internet.

People tend to believe that what they read on the Internet is true. In addition to reliable, reliable and up-to-date information, false information also appears on the Internet. Often information on the Internet is posted by people who are not experts in the field they are talking about. It happens that they deliberately publish texts that mislead the potential recipient (information manipulation).

The Internet can be addictive. An addicted person spends many hours a day in front of a computer, closes in his own computer world, loses contact with his loved ones.

Working on the Internet and playing online games can be addictive, which also leads to a gradual disconnection from the world.

Internet addiction affects young people the most. It all starts innocently - just a few hours a week playing your favorite game, but over time, a few hours a week can turn into several hours a day. Young people stop leaving the rooms, their physical activity can be limited only to moving the mouse and typing. Such addiction is very dangerous.

Content posted on the Internet can be dangerous: corrupting or socially harmful, illegal, offending someone's views and feelings.

Harmful content is material that can have negative consequences: emotions, bad attitudes or promote content, ideologies, anti-values and dangerous behavior. These include, but are not limited to:

content depicting violence, physical injury, body deformities, such as photographs and videos showing victims of accidents, animal cruelty.

Content that encourages self-harm or suicide, or behavior that is harmful to health, such as encouraging the use of hazardous substances.

Discriminatory content that incites hostility or even hatred towards various social groups or individuals.

Exposure of this type of content to children and adolescents can cause long-term negative emotional and cognitive effects.

Your computer may be infected with a malicious virus via the Internet.

As you surf the Internet, remember that you are constantly being attacked by malware. That is, one that has malicious, criminal and / or malicious actions towards the computer user.

On the Internet, every user can be anonymous. On the one hand, this is an advantage, and on the other, a threat. The netizen never knows who is sitting on the other side of the monitor and what their intentions are.

Unfortunately, not all people they meet online have pure intentions. Some deliberately take action to befriend and emotionally bond with the child in order to reduce their resistance and subsequently sexually abuse them. It is also a mechanism used to trick a child into prostitution or child pornography.

IV. Give the Ukrainian equivalents to the underlined expressions from the text above and use them in sentences of your own.

V. Read the texts below. For (1–5) choose T if the statement is true ACCORDING TO the text, F if it is false.

The Business of Animation

By Sandy Brown

In high school math David James doodled on his notebook during class, nobody paid him much attention. While his math skills will never land him a plum job in the banking world, his drawing ability has earned him the title of Art Director in arguably the world's most prestigious animation studio.

The Glendale California 'campus' that houses Dreamwork's Animation looks more like a Mexican villa than a place of work. Fountains jet water, and the atmosphere is calm and friendly. At lunchtime employees of the studio, founded by Steven Spielberg, Jeffrey Katzenberg, and David Geffen discuss their latest project during their midday breaks. This calm scene betrays the hectic work going on inside the studio.

Feature length animation is being made here. Make no mistake about it - this is big business. Each film takes approximately three years to make at a cost of between 60 and 100 million US dollars. You've probably seen some of them. Dreamworks has produced animated films such as Antz, Shrek and The Road to El Dorado.

David says he broke into the business thanks to, “a combination of dogged refusal to take no for an answer and blind luck.” But that hardly describes the thousands of hours of drawing he did to hone his current skills. After college, David packed up and drove to Hollywood, where he knew he would be able to ply his trade.

David caught the attention of creative executives at Columbia Tristar/Sony and started working in children’s TV animation. Then Dreamworks came knocking. There he has worked on Road to El Dorado, Sinbad and ‘Spirit’ which is now in theatres.

“There is great appeal in working on feature animation,” says David, “You are given time to truly get into a project. Three years to develop the design from concept through execution. You are purely working in the world of the imagination.”

According to him, many young drawers hide their skills fearing that other young people will not relate to the things they do. After all, it’s not like being the captain of the football team.

At Dreamworks David has found the perfect environment to use his creative talents. But the studio has its needs, as well. That’s why David and his team meet regularly with Hollywood mogul Jeffrey Katzenberg to discuss the project and its progress. “Jeffrey is a consummate professional and does an excellent job of balancing the needs of the studio while giving animators the creative license they need to produce great work.”

To young artists and aspiring animators David says, “There is opportunity cost to everything. Even if you are genius be prepared to work for twenty years to make people realize it.”

1. David James did not pay much attention during math classes. ()
2. The work atmosphere inside the studio is calm and relaxed. ()
3. David worked hard to perfect his professional skills and got an offer from Dreamworks. ()
4. According to David the profession of an animation drawer is not popular among young people. ()
5. David enjoys working on feature animation because it absorbs him and boosts his creativity. ()
6. David is convinced that talented people have to rely on blind luck to be successful. ()

VI. Complete the text with the correct forms of the words in brackets (1–12).

A great place to visit all four seasons

In Norway, each season has (0) (it) own special features and charm. The contrasts are great and the scenery is ever-changing, year-round. If you (1) _____ (to think) that Norway was a country only really suitable for summer holidays, then you are mistaken. The Norwegians are just as active in the winter. In winter they swap their (2) (to hike) boots for skis, their swimming costumes for classic knickerbockers. Did you see the broadcasts from the Winter Olympic Games in Lillehammer? Never before have so many people sat glued to (3) _____ (they) TV screens as during those two weeks in February 1994. Never before has such a successful winter Olympics been staged, and Norway was once and for all placed on the map as (4) (a, the) great winter nation.

Norway is a paradise for all (5) _____ (that) who enjoy messing about in the snow in winter. Ski enthusiasts from all over Europe flock here. You can go skiing on the Olympic facilities in Lillehammer, where Alberto Tomba and Vegard Ulvang (6) _____ (to cheer) on by tens of thousands of spectators. Whichever style of (7) (to ski) you prefer - slalom, cross-country, snowboarding, freestyle or telemark - you can do it here. One thing we don't recommend, however, is ski jumping at Holmenkollen. Holmenkollen is the ski jump which (8) _____ (Norwegian) is considered to be the Mecca of the sport of skiing.

But before the white winter sets in, the autumn colours adorn the mountains and valleys of Norway. The scenery bursts into an explosion of (9) _____ (red), yellow and orange. A walk in the mountains is like an adventure in colour. A good thing to do is to take a rucksack and try your luck at fishing in the numerous ponds and lakes. If you are lucky, you may come across a piece of marshland (10) _____ (to cover) with golden cloud berries, and you will find blueberries in the forests which taste wonderful with pancakes.

In spring the snow begins to retreat and the flora and fauna awaken. The rivers and waterfalls become gushing (11) (a torrent) which carry the melting snow from the mountains down to the fjords and out to the ocean. The sight of the fruit trees in blossom brightens up the fjords and valleys after the long winter. Norwegians start looking forward to 17 May, the (12) _____ (a country) national day.

VII. Read and translate the text from Ukrainian into English:

Біоритми організму

Всі функції нашого організму протікають ритмічно, залежно від зовнішньої або внутрішньої циклічності. Вранці з 3 до 12 і ввечері з 17 до 19 годин наш мозок найбільш працездатний. У ці ж періоди загострені наші емоційні реакції, зір, слух. Активність нервової системи знижується в періоди між 2-5 і 13-15 годинами. Однак, як завжди, і у цього правила є винятки. Зустрічаються люди, яких називають «жайворонками»: вранці їх працездатність висока, а до вечора вони «видихаються». І навпаки, є «сови», які з ранку встають розбитими, млявими, проте до полудня вони як прокидаються, працездатність їх у другій половині дня підвищується; увечері такі люди довго не сплять, здатні довго працювати. «Жайворонок» у цей час хоче спати.

Згідно з твердженнями німецького фізіолога Р. Хама, 1/6 всіх людей - «жайворонок», 1/3 - «сови», а решта легко пристосовуються і до ранкової, і до вечірньої діяльності. Людей чия життєдіяльність залежить від добового ритму, називають ритміками, а інших - аритміками.

Основні біоритми людини: фізичний - 23 дні, емоційний - 28 днів, інтелектуальний - 33 дні. Якщо кожен з ритмів записати у вигляді графіка (кожен цикл ритму - у вигляді синусоїди з позитивною і негативними фазами; тривалість синусоїди - відповідно 23, 28 і 33 дні, початкова загальна точка - день народження), то в перших половинках синусоїд виявляться «світлі» дні тієї чи іншої активності, а в другій «чорні», коли активність знижена. Якщо ваш фізичний ритм знаходиться в позитивній фазі, а емоційний або інтелектуальний в негативній, то в цей час краще попрацювати фізично, а все, пов'язане з емоційною або інтелектуальною діяльністю, відкласти.

Якщо всі три криві перетинаються в негативній фазі, то краще в ці дні нічого серйозного не робити. Свої «світлі» дні доцільно використовувати найбільш активно, особливо якщо у вас творча робота.

Дуже важливо дихати свіжим повітрям протягом усього дня. Провітрюйте приміщення, де ви працюєте і живете. Повітря в непровітрюваних приміщеннях наповнене речовинами, що виділяються легкими. А ці речовини настільки непридатні для подальшого споживання, як і речовини, що виділяються кишечником.

Більше гуляйте на свіжому повітрі. Для вилучення більшої користі з прогулянки використовуйте афірмації: "Я дихаю і з кожним новим вдихом відчуваю новий приплив здоров'я, енергії, бадьорості. Я насолоджуюся повітрям і намагаюся отримати з нього всю можливу користь ". Звернути особливу увагу на чистоту повітря під час сну. Під час сну організм відновлює денні втрати. Для правильного ходу цієї роботи необхідно постачання організму повітрям, що містить певну кількість кисню, тобто свіжим повітрям. Тому під час сну квартира повинна бути відкрита.

UNIT 4.

I. Translate the sentences, paying particular attention to the words and phrases in bold. Use them in your own sentences:

1. I have always **reposed** complete faith **in** your ability to deal with matters of sudden urgency.
2. The University attempts to **engraft** principles of honour and courage **in** the minds of the students.
3. The international exchange rate **dipped to** a low point yesterday.
4. While the professor liked the way he wrote, she was always **caviling at** his spelling and handwriting.
5. The details of different kinds of life insurance **are quite beyond my ken**, so I have to take the advice of professionals.
6. I must **swot up** some facts about Shakespeare's language if I am to take the class next week.

7. It's no good **theorizing about** the results of the election – we shall have to wait and see what the voters decide.
8. If you **zoom out** at this point, we shall get a view of the whole territory.
9. All our activities for the next month are **plotted out** in advance.
10. The worker's promised wage increase is being **held back** while it is examined by the government to see if it is greater than the law allows.

II. Make 20 English words with suffixes -ability, -ibility, -ion, -ity, -er (-or), -ing.

III. Read and translate the text into Ukrainian language:

Hackers have created a new Trojan virus, the building hacking thousands of bank accounts

Thousands of personal accounts were recently attacked by hackers. The victims were customers of a British bank, each of which lost from 1,000 to 3,000 pounds, attacked by another Trojan - a program developed by cybercriminals.

In total, hackers stole about 675,000 pounds from 3,000 accounts of this bank. The network attack came from a server located in Eastern Europe. According to a source in the bank's computer security service, the attack is still in progress.

According to experts in the protection of computer systems, this was the most complex and dangerous virus worm program that they had to face recently! They accused the bank of failing to respond quickly enough to the attack and close the loophole in the bank's computer security system. By the way, security officers had information about a vulnerability in the bank's defense a month ago.

The Trojan, known as Zeus v3, spreads through websites and advertisements, infecting computers. Once inside the computer, the program is not activated until an unsuspecting user visits the bank's website. The program then steals the user's account and password, hacking into his current account.

It would seem nothing new! The scheme itself is as old as the world! Or, it would be more appropriate to say how the Internet! However, the virus worked very selectively. The Trojan program cleared those accounts whose balance exceeded 800 pounds. If the account balance was higher than 800 pounds, Zeus transferred to anonymous accounts

of attackers from 1000 to 3000 pounds. The program is even able to provide bank customers who want to know the current status of the account, fake report pages, in order to hide the illegal transfer of money.

It should be noted that this is not the first (and, obviously, not the last!) Breakthrough in the system of protection of bank deposits, which has emerged in recent years. For example, last year, banks lost a total of about 60 million pounds due to the fact that hackers have shifted their focus from well-protected banking systems to home computers of bank customers.

However, hackers do not think to relax! Last week, more than 100,000 cases of personal computers were infected with other versions of the Zeus Trojan in the UK.

Experts from the American Internet company engaged in the security of computer systems, M86 Security, said: We have never seen a more serious and dangerous computer threat!

Always check the status of your account and keep it under constant control! In other words, saving the drowning is the work of the drowning themselves? Most likely, this advice will help users of online banking systems to avoid such incidents. However, in these cases, the banks suffer in the first place, because the bank reimburses the money to the client, usually at its own expense.

Is it really impossible to protect your computer and your finances from the illegal actions of computer fraudsters?

Graham Cluley, one of Sophos's developers and developers of information security tools for desktops, servers, mail systems and network gateways, once again gave advice that has already been broken: Use modern software, constantly update it and carefully monitor what programs you install on your own computer.

IV. Give the Ukrainian equivalents to the underlined expressions from the text above and use them in sentences of your own.

V. Read and complete the text below. For each of the empty space (1–12) choose the correct answer (A, B, C or D).

DoCowsPoint North?

ByDavidDerbyshire,EnvironmentEditor

If you're (0) in the countryside without a compass, don't panic. Just look for a herd of cows and see which way they are pointing.

After (1)

the behaviour of thousands of cattle, scientists have found that they tend to face north after aligning themselves with the Earth's magnetic field.

The astonishing ability appears to be a (2) ___ of the days when the wild ancestor of today's domesticated cattle used in-built compasses to find their way across the plains of Africa, Asia and Europe on long (3).

Although cows are famed for their ability to (4) rain hours in advance, their talent for navigating has so far gone overlooked.

Dozens of species of animals use the Earth's magnetic field to navigate - including birds, turtles, termites and salmon. The ability is also (5) in some mammals including rats and bats. Animals are thought to use (6) ___ magnets - made of crystals of magnetite - to find their way around.

Homing pigeons, for instance, have a tiny blob of these crystals in their beaks. Dr Sabine Begall and colleagues from the University of Duisburg-Essen used Google Earth to find images of cattle in worldwide locations including Britain, Ireland, India and the U.S.

They (7) ___ directly observed almost 3,000 deer in the Czech Republic. Their researches suggested that cattle were behaving in the same way as their closer relatives, the deer.

(8) the direction of the wind and sunlight varied hugely in the different locations, the scientists were able to rule out weather and the position of the sun as an explanation. "We conclude that the magnetic field is the only common and most likely factor responsible (9) the observed alignment," the researchers wrote in the journal *Proceedings of the National Academy of Sciences*. Gwyn Jones, who (10) ___ kept dairy cattle for 25 years in West Sussex, confirmed: "They know what weather (11) ___ in advance. Beef cattle will head up to higher altitudes if the weather is going to good." "My dairy cattle have their favourite fields where they go if it is going to be sunny." "Let mine go in and out, and if it's (12)

_to bewet they head inside. "In rough weather they like to have their backs to the wind. But I've not noticed a preference for facing north."

- | | | | | |
|-----------|-----------------------|----------------------|----------------------|-------------------------|
| 0 | A lost | B dropped off | C was left | D found yourself |
| 1 | A monitoring | B inspection | C observing | D acquaintance |
| 2 | A track | B surplus | C relic | D hint |
| 3 | A dislocations | B migrations | C relocations | D travels |
| 4 | A forecast | B prophecy | C presage | D see |
| 5 | A eminent | B surfaced | C notable | D found |
| 6 | A visual | B internal | C embed | D integrated |
| 7 | A too | B already | C also | D finally |
| 8 | A because | B actually | C however | D sometimes |
| 9 | A to | B for | C towards | D at |
| 10 | A had | B has | C was | D is |
| 11 | A be | B come | C forecast | D expect |
| 12 | A becoming | B will | C going | D must |

VI. Read the text below. Match choices (A–H) to (1–5). There are two choices you do not need to use.

Making the Most of Your College Applications

By Melissa Algranati and Jennifer Gioia

You can't believe that after 12 years of education your future depends on what pearls of genius you can cram onto a handful of pages – or that complete strangers will sit in a room and determine if you will be "worthy" of attending their institution.

This can be a stressful time. Below are real questions answered by real college admissions professionals in the United States.

0

Really concentrate on your extra-curricular resume and essay. These are the two areas that will make you noticed. Take time to think about why you are involved in the activities that you are doing. What do they mean to you? How have they shaped you? How might they be of value to the university or college you will be attending?

1

Absolutely! A number of colleges and universities give scholarships and awards to those who have been involved in leadership or community service projects. Include your involvement in extracurricular activities, and make sure to highlight any honors or awards you have received.

You can also include it in your college essay, and talk about the skills you learned and opportunities you had.

2

It often depends on the school. Big universities and state schools get thousands and thousands of applicants each year, so they tend to focus on your grade average, scores, and class ranking. Smaller universities and colleges will have more time to focus on things like the essay, recommendations, and extracurricular activities.

3

Think about who knows you best. Who can talk about your academic achievements and aspirations, as well as your character and qualities? Most students ask teachers, club advisors, coaches, and mentors.

To get the best letters possible, make sure you identify people who are supportive of you. When you ask them, let them know where you are applying and why. The goal is to choose someone who will stress the strengths you have already highlighted, or provide an opportunity to add something new about you that the admissions officer does not yet know.

4

It definitely has an impact. You should always pay attention to your grades, especially those in your junior year of high school. But don't fret. What universities look for most is an upward trend, someone who is constantly getting better and improving.

If there is an unexpected event that caused your grades to drop, that will also be taken into consideration. And, if you have only done well in a particular subject, you can highlight that strength, stressing that you will use college as a way to really hone in and excel at your strengths and your passions.

5 _____

Each university and college has a specific application fee, which can be found on the school's website. A lot of times fee waivers are available. Check with your guidance counselor.

In addition, some schools will waive the fee if the student comes to visit the campus and takes a tour or completes the school's online application.

- A** How do I create a power-packed application that stands out from all the other applications?
- B** My grades haven't been consistent throughout high school. Is that a problem?
- C** What do colleges look for most? Grades, extracurricular activities, volunteerism, or something else?
- D** Where can I note any special needs or disability on my application?
- E** How much do I have to pay for my study once I am enrolled?
- F** Lots of the colleges I am applying to ask for recommendations. Whom should I ask?
- G** How much do application fees cost? What if I can't afford to pay them?
- H** Is my out-of-school activity something noteworthy to put down on the paperwork?

VII. Read and translate the text from Ukrainian into English:

Історія тренда: як неоромантизм став естетикою сучасності

В останні роки все більшої популярності набувають такі елементи одягу, як корсети, ажурні волани, ніжні коміри. Усе це стосується стилю неоромантизм - осучасненої версії романтизму XVIII-XIX століть. У цієї стилістики своя історія і характерні риси, які змінювалися з плином часу.

Історія появи неоромантизму

Прямим попередником неоромантизму як культурного руху, звичайно, був сам романтизм. Поети, письменники, художники XVIII-XIX століття вихваляли сильних героїв, наділених тягою до духовного розвитку і надихаються природою. Вони вивчали ранні часи - більшою мірою історію і культуру окремо взятого народу.

Деколи максималістське прагнення романтиків зрозуміти світ відбивалося в одязі. Романтизм як напрямок моди закріпився в 1830-1850 роки і, хоча недовго залишався головним стилем, подарував світу велику кількість цікавих фасонів і силуетів. Так, у пошані залишаються рукава-ліхтарики, мереживні коміри, спідниці-дзвони, корсети, легкі елегантні капелюшки; елементи, що створюють повітряний образ: шалі, шарфи, стрічки. Після романтизму в моду стрімко увійшло друге рококо, яке змінив позитивізм. Плином часу забрало письменників і художників-романтиків, і замість них правити балом почали академіки, реалісти, прерафаеліти, а ще пізніше - модерністи, сюрреалісти і символісти.

Про романтизм згадають тільки через ціле століття. Незважаючи на те, що його оновлена версія - неоромантизм - зароджувалася і вже продовжувала існувати в 1930-ті роки, вперше ім'я їй дав письменник і літературний критик Раймонд Мортімер, написавши замітку в журнал *New Statesman*. Нові романтики, як і їхні попередники, противилися застарілим реалізму і натуралізму, намагаючись також уникнути броського і не завжди зрозумілого авангардного модернізму. Примітно, що, коли до суспільства повернувся романтизм, став змінюватися і стиль жіночого одягу. Після зухвалого ар-деко, емансипації, проголошеної Коко Шанель, військової уніформи світ згадує жіночність останніх часів і з радістю приймає *New Look* Крістіана Діора. Жінки знову затягнулися в корсети, подоли спідниць знову перетворилися на дзвони - але цього разу коротші, а капелюшки набули статусу наймоднішого аксесуара, створеного вже в більш аристократичному варіанті для людей, що знаходяться між середнім і вищим класом.

Що неоромантизм являє собою зараз

Тренд на переосмислення духу романтики міцно тримається останні кілька років і зовсім не збирається нас залишати. З кожним сезоном елементів неоромантизму стає тільки більше: якщо в 2017-2019 роки шалену популярність набули рукави-ліхтарики, в 2020 на зміну їм прийшли об'ємні рукави, а в 2021 в топі знову вишивка, рюші, повітряні коміри і корсети. Розберемо, які речі та елементи одягу можна відносити до стилю неоромантизм.

Театральні сукні

Сукні, що допомагають надати своїй власниці вигляд задумливої аристократки, яка від нудьги вирішила перестрибнути століття-друге і відправитися в наш час, - один з головних предметів гардеробу в неоромантизмі. Вони можуть бути різними: повітряними з об'ємними рукавами, виконаними з практично прозорого, невагомому матеріалу, прикрашеного вишивкою; або ж абсолютно театральними, немов ти готуєшся грати роль у чехівській п'єсі.

Примітно, що модні дизайнери трактують неоромантизм по-різному. Наприклад, Елі Сааб створює неймовірної краси сукні, які поєднують в собі і імперські мотиви, і відсилання до античного мистецтва, і надривну ноту драми. Сара Бертон, яка курирує зараз Модний дім Alexander McQueen, вважає, що неоромантизм може виглядати зовсім інакше: сучасні благородні дами, впевнена вона, має право носити те, що вони хочуть, і так, як вони хочуть. Мереживна сукня з летючими оборками? Без проблем, але тільки з грубими черевиками і шкіряними акцентами, які нагадають, що неоромантика - все-таки доля сучасності.

Блузи і топи, які нагадують ковдри дворян

Для тих, хто не готовий одягнутися в театральне вбрання, є й інший варіант - блузи, сорочки і топи з об'ємними рукавами. Такий одяг повторює облачення дворян і високопоставлених чинів XIX століття. Найчастіше цей предмет прикрашають поясами, що виділяють лінію талії, тканинними вишивками, шнурівками та прикметними гудзиками. А матеріалом для нього служать парча, шовку, жаккард і атлас.

Такий верх найкраще поєднувати з однотонними речами, що врівноважують яскравий стиль повітряних блуз - наприклад однотонні брюки, спідниці, джинси і сарафани. Варто звертати увагу на те, як перегукуються між собою тканини та їх текстура: правильний баланс допоможе створити повітряний образ, що одночасно містить алюзії на романтиків, неоромантиків і сучасних діячів культури і моди.

Естетика будуарів

У часи зародження і розвитку романтизму з'явилися будуари - аналог чоловічого робочого кабінету. У ньому забезпечені жінки приймали ванну, відпочивали і перевдягалися. У неоромантичній моді в естетики будуарів з'явилося інше призначення - дати волю жінці, звільнити її від оків і гноблення. Це проявилось в прозорому одязі, через який видно нижню білизну.

Є кілька способів, за допомогою яких цей елемент можна ввести в свій гардероб. Наприклад носити з джинсами або спідницями, відкриваючи тільки бюстгальтер. Можна спробувати варіант у стилі Coachella: прозоре плаття з боді ідеально підходить для подібних заходів. Весільні дизайнери, до речі, останнім часом захопилися цією течією. Все частіше нам пропонують невагомі прозорі спідниці і сукні для торжества одруження. Такий образ припадає до смаку тим, хто живе біля моря або на півдні.

UNIT 5.

I. Translate the sentences, paying particular attention to the words and phrases in bold. Use them in your own sentences:

1. The doctor was **barred from** practicing after he was proved guilty of improper behaviour.
2. When you add up the money at the bottom of the page, write "**carried forward**" after the total; the same total is then written at the top of the next page, marked "brought forward".
3. Even with the taxes and other costs, we should **come out** on the right side.
4. A person's birth in a country which was formerly part of the British Empire **counts as** equal to British citizenship.
5. We shall **fetch up** in trouble if goes on spending the firm's money like that.
6. The chairman **went to great lengths** to explain to the committee exactly what their duties were.
7. The strong wind was **hurling** bits of wood **about** as though they were toys.

8. He's no longer the greatest actor we have and one of the most promising young actors is about **to knock him off his pedestal**.
9. The chief witness was allowed to leave the town only after **lodging** a sworn statement **with** the police.
10. By **playing off** the Government party against the Opposition party, the smallest of the three parties was able to win votes and gain more seats in the House.

II. Make 20 English words with prefixes sub-, hyper-, over-, trans-, inter-.

III. Read and translate the text into Ukrainian language:

Scientific Writing Is Becoming More Casual

Do you like to keep up with trends? In the scientific world, writers are writing less formally than they did in the past. Which group is leading the charge? How does this change affect you?

What an International Weekly Journal of Science Reported

The journal *Nature* investigated an intriguing question. "Do the academics of the Internet age still communicate as stiffly as their colleagues did at the time of the Apollo programme?" (The Apollo program was the name of the moon mission that took place in the late 1960s and early 1970s.) How much change has there been in a few short decades?

Formal writing has not gone completely out the window. However, there is one significant change. Biologists have begun using first-person pronouns in their academic papers. According to an analysis published by *English for Specific Purposes*, biology journals tripled their use of I, we, and other personal pronouns. Why are biologists all of a sudden embracing this former no-no?

Theories on the Increase of Pronouns

One theory about why writers are turning to personal pronouns is to avoid the passive voice. Traditionally, the passive voice was encouraged in scientific writing because "The mice were observed for sixty minutes" sounds more detached and objective than "I observed

the mice for sixty minutes.” But perhaps the constant admonishment against using the passive voice in other genres has begun to seep into scientific writing styles as well.

A second theory considers who the writers are and how they feel about their subject. Many scientists publishing findings are not native English speakers. *Nature* suggests that they “may not feel so acutely the sense that writing I or we makes a statement of projected authority.” On the other hand, they might use these pronouns because they do, in fact, understand this principle. Perhaps they feel that associating themselves personally with their findings will lend an air of authority that could prove to be persuasive to the readers.

Some Writing Tips

How does this affect you? If you write academically, you may weigh the pros and cons of the passive voice and personal pronouns. How can you write more informally while remaining professional? While you might not avoid pronouns anymore, there are still some things you want to avoid in formal writing:

Avoid colloquial phrases and slang. Using informal terms can affect your credibility. Avoid contractions. In formal writing, write cannot instead of can't, did not instead of didn't, etc.

Avoid informal abbreviations such as ASAP or FYI.

Biologists are writing more informally these days. In particular, their use of personal pronouns is striking. How do you feel about the change? Will you follow the trend or stick to the traditional path?

IV. Give the Ukrainian equivalents to the underlined expressions from the text above and use them in sentences of your own.

V. Read the text below. For (1–5) choose T if the statement is true ACCORDING TO the text, or F if it is false.

Sailing into History

By Cesar G

Imagine yourself on a boat looking out at the horizon and all you can see is the water meeting the sky with no land in sight and you are sailing straight ahead to meet the world. Jesse Martin does not have to imagine: he is living it.

On Dec. 7, 1998, at 17 years old, Jesse departed from Melbourne, Australia on his boat *Lionheart* to attempt to become the youngest person to sail solo and non-stop around the world. He sailed south of New Zealand, through the South Pacific, around South America, north on the Atlantic, back south past Africa, through the Indian Ocean and back to Melbourne.

Even as a young child, Jesse had been an adventurer who travelled all over Europe and Asia with his parents. Born in Munich, Germany in 1981 he moved to Australia with his family when he was only two years old. They moved close to a rainforest in Cow Bay, about 3,500 kms north of Melbourne, where they built a small house with no electricity or running water. Jesse grew up at the beach enjoying the outdoors to its fullest.

At 14, he sailed for the first time with his father and brother, Beau. It was after this trip that he began to dream about sailing around the world. But first, Jesse catamaraned from Cairns to Cape York, then he and his brother kayaked in the rivers of Papua New Guinea. From there, he went on to join a yacht crew to sail from Belize to Tahiti. These experiences kept his dream alive.

Jesse's family played an important role. "I was made to believe I could do anything," he says. Although, he says, there were others that were not so encouraging or supportive, "People that I looked up to, respected and trusted told me I couldn't. Thankfully, I trusted myself. There were people that said that the boat couldn't be ready by the time I had to leave." However, through perseverance and belief in himself he was able to do what many told him was impossible.

On Oct. 31, 1999, more than 10 months after he set sail, Jesse Martin went down in history as the youngest person to sail around the world solo, non-stop and unassisted.

Jesse remained on dry land only long enough to document his voyage in a book called *Lionheart: A Journey of the Human Spirit*, and to plan his next adventure. He is now

off on what has been named “The Journey of Kijana,” a two year around the world excursion crewed by five young people.

At one point on his solo trip, as Jesse overcame the obstacles that faced him, he says, “I started thinking not of what I could do after this trip, but more like what couldn’t I do! Yeeehaaaaa !!!”

Jesse Martin began his travelling when he was a little child. ()

Jesse had lived in Munich, the city he was born, until he was 14 years old. ()

The boy had already been a skilled sailor when he began his round-the-world voyage. ()

Jesse’s brother Beau didn’t approve of his idea about an unassisted world tour. ()

Jesse Martin dreamt of becoming famous and getting world-wide recognition. ()

Jesse’s dream had come true because of his self-confidence and purposefulness. ()

VI. Read the text below. For questions (1–5) choose the correct answer (A, B, C or D).

Hidden Treasure

If, like me, your vision of the perfect Caribbean holiday involves muscovado sand beaches, blissfully warm azure sea and a constant supply of rum-based cocktails, then Antigua won’t disappoint.

The island has 365 palm-fringed beaches – one for every day of the year, as Antiguan will tell you – great food and wonderful, open-hearted people.

It also has some top accommodation options, including the luxurious St James’s Club. Moving from my perfectly positioned lounge was always going to be a challenge. My husband, however, had other ideas. He’d hired a jeep and was determined to explore.

Lured by the prospect of a picnic lunch in a deserted cove, I agreed to join him, and I’m very glad I did. The island has a host of fun, unexpected treasures.

At picturesque English Harbour we explored historical Nelson’s Boatyard, and bought a bag of ‘black gold’ – nothing to do with pirates, but the sweetest pineapple I’ve ever tasted.

Along the way we saw pastel-coloured houses, Eric Clapton's villa, kids playing barefoot cricket - Antigua is home to Sir Viv Richards - and more great beaches.

Our four-year-old daughter was entranced to see real bananas growing on trees and whole families of goats and chickens trying to cross the road.

For an outstanding view of the island, I heard the best place is Shirley Heights. On a Sunday afternoon this is the place to be for 'jump-up' - a traditional Caribbean party involving barbecued food, cold beer, steel band music and endless dancing.

There are plenty of boat trips on offer in Antigua and it's definitely well worth taking a catamaran cruise to the nearby island of Barbuda - home to the famous K Club resort, a spot much favoured by celebrities, including late Princess Diana. With barely anyone else in sight, even the sand at the resort feels exclusive.

Close to Barbuda, and only accessible by boat, is a sanctuary for the magnificent frigatebird. The males have bizarre large red balloons beneath their beaks, which they plump up during the mating season to attract females.

Back on land we made the bone-rattling journey to Brown's Bay on the east side of the island for an exquisite dinner at the upmarket B&B Harmony Hall. Not only does the place offer local arts and crafts and a stunning view of uninhabited Green Island (brilliant snorkelling) but it also serves the best daiquiri ever. Bliss.

By Dawn Alford

GETTING THERE

Seven nights in Antigua with Virgin Holidays, staying at The Beach Club hotel, starts at £929 per adult and £489 per child, including return Virgin Atlantic flights from London Gatwick to Antigua, transfers and accommodation on an all-inclusive basis. Prices, based on departures between 1 Sep-11 Oct 2007, may be subject to a fuel surcharge. Virgin is a Clubcard Deals partner, so every £10 in Clubcard Vouchers can be exchanged for £40 worth of Holiday Tokens to pay for all or part of your holiday. Pick up a Clubcard Deals brochure in store or visit.

1. The text is about
 - A having perfect holidays.
 - B visiting historical places.
 - C meeting famous people.
 - D looking for treasures.
2. The couple explored the island of Antigua
 - A on foot.
 - B in a car.
 - C on a boat.
 - D on a horseback.
3. Which sight did the family NOT see in Antigua?
 - A Brown's Bay
 - B English Harbour
 - C Nelson's Boatyard
 - D Shirley Heights
4. Barbuda is famous for its
 - A traditional Caribbean party.
 - B exotic fauna and flora.
 - C wonderful resort.
 - D 'black gold' treasures.
5. The family had dinner at
 - A St James's Club.
 - B Eric Clapton's villa.
 - C Sir Viv Richards'.
 - D B&B Harmony Hall.

6. Staying at the Beach Club hotel starts at £..... per child.

- A 10
- B 489
- C 40
- D 929

VII. Read and translate the text from Ukrainian into English:

Як кишечник відрізняє штучні підсолоджувачі від цукру

Згідно з висновками нового дослідження, сигнали від підсолоджувачів і цукру передаються з кишечника в мозок різними нервовими шляхами. Людям мають відчуття цукру. Тварини і люди в експериментах віддають перевагу цукру, а не штучним підсолоджувачам, і це може бути пов'язано з тим, що конкретна сенсорна клітина кишечника запускає один з двох окремих нейронних шляхів, залежно від того, як вона виявляє, припускають дослідники в дослідженні 13 січня в *Nature Neuroscience*.

«Протягом десятиліть відомо, що тварини віддають перевагу цукру, а не калорійним підсолоджувачам, і що ця перевага залежить від зворотного зв'язку кишечником», – Ліза Бойтлер, ендокринолог із Північно-Західного університету, яка досліджує зв'язок між кишечником і мозком і не була пов'язана з новаробота, пише в електронному листі *The Scientist*. «Це дослідження є одним із перших, яке на молекулярному рівні дає уявлення про те, як кишечник знає різницю між цукром і калорійними підсолоджувачами, і як це впливає на переваги».

Дослідження ґрунтується на попередніх дослідженнях лабораторії нейробіолога з Університету Дьюка Дієго Бохоркеса. У 2015 році Бохоркес встановив, що ендокринні клітини, про які раніше вважалося, що спілкуються з нервовою системою лише опосередковано через секрецію гормонів, насправді можуть мати прямий контакт з нейронами.

Потім, у 2018 році, лабораторія Бохоркеса виявила, що кишечник у клітин, подібних до тих, які дозволяють відчувати смак язика у інюносі,

і що датчик також має пряму контакт з нейронами. «Якщо вони з'єднані з нейронами, вони повинні бути з'єднані з мозком», – розповідає Бохоркес *The Scientist*. «Коли ми споживаємо цукор, він стимулює клітини кишкового тракту, і клітини вивільняють глутамат і активують блукаючий нерв», – пояснює Бохоркес про свої попередні дослідження. Блукаючий нерв – це черепно-мозковий нерв, який відіграє регулюючу роль у функціях внутрішніх органів, таких як травлення. Його команда помітила, що ці сенсорні клітини кишкового тракту, які команда назвала «нейроподами», передають хемосенсорну інформацію лише через мілісекунди після виявлення цукру.

Тепер він і його колеги вникли глибше, щоб з'ясувати, чи цей шлях від кишкового тракту до вагуса розрізняє цукор та штучні підсолоджувачі, і якщо так, то нейронні механізми, що лежать в основі цієї диференціації. Команда знеболювала мишей, вводила сахарозу або сукралозу безпосередньо в їхні кишки, а потім аналізувала реакцію нейронів, які утворюють блукаючий нерв, за допомогою візуалізації кальцію. У середньому 40,7 відсотка реагували лише на сахарозу, 22,2 відсотка – на сукралозу, а решта – на жоден подразник, що пояснює, як блукаючий нерв може по-різному реагувати на ці дві речовини.

Виконуючи RT-qPCR для оцінки експресії молекулярних рецепторів на нейроподах, дослідники також показали, що нейроподи відчувають цукор через SGLT1, транспортер глюкози натрію, і штучні підсолоджувачі через T1R3, рецептор солодкого смаку, який при активації вивільняє нейромедіатор АТФ. Крім того, блокування рецепторів глутамату в кишково-трактовому тракту за допомогою антагоністів зменшило реакцію блукаючого нерва на сахарозу і приглушило відповідь на альфа-MGP, аналог цукру, який транспортується в клітину так само, як і глюкоза. Однак антагоністи не мали впливу на сукралозу, що ще більше підтвердило існування диференційованих нервових шляхів між двома стимулами солодкого смаку.

На основі цих результатів автори приходять до висновку, що надходження цукру сахарози та аналога цукру альфа-MGP в клітину нейропода стимулює її вивільнення глутамату, який активує блукаючий нерв і бере участь у передачі

сигналів нагороди, в той час як без або низькокалорійний. підсолоджувачі, такі як сукралоза, змушують клітини нейроподів вивільняти АТФ, активуючи інший кишково-мозковий шлях.

Але Бойтлер каже, що справа ще не закрита, зокрема щодо того, чи є передача глутамату від нейропода до вагуса суттєвою для того, щоб тварини віддали перевагу цукру перед підсолоджувачем. «Глутаматні рецептори експресуються практично на кожному нейроні», і антагоністи, які використовували дослідники, могли діяти на нейрони, крім нейроподів в кишечнику або стовбурі мозку, пише вона.

Висновки залишили відкритим питання про те, чи сприяють нейроподи різні поведінки у відповідь на цукор проти штучних підсолоджувачів. Щоб відповісти на це, група звернулася до оптогенетики, методологія, яка переважно використовується в мозку. Дослідники генетично змінили мишей, щоб вплив певної довжини хвилі заглушило клітини нейроподів, які зазвичай стимулювалися цукром і підсолоджувачами, в той час як інші стимулювали їх, а треті не мали жодного ефекту і фіксували, як це вплинуло на уподобання мишей. Проблема полягала в тому, що для доставки світла традиційно потрібен жорсткий волоконно-оптичний кабель з кремнезему, який би пронизав м'які тканини постійно збурюваної кишки. Таким чином, дослідники співпрацювали з інженерами, щоб розробити гнучкий волоконно-оптичний кабель, адаптований до унікальних біологічних умов кишечника.

UNIT 6.

I. Translate the sentences, paying particular attention to the words and phrases in bold. Use them in your own sentences:

1. The opinions of the voters have been **oscillating between** approval and opposition.
2. We can try to **paper over** the disagreement in the union by printing a statement declaring our complete unity.
3. You can't win new votes by addressing your speech only to members of your own party, since you will simply be **preaching to the converted**.

4. The speaker quite spoiled the effect by **reading** his speech **from** notes, so that he seemed insincere, and failed to excite the crowd.

5. Many of the marchers were seen by television cameras **scuffling with** the police as they were being forced into police vehicles.

6. The director tries to **stare out** of countenance every person who comes to ask him about the job, as a kind of test of the strength of their character.

7. We must **thrash out** the question of Mr. Brown's appointment, to which there is a good deal of opposition.

8. The small island state has no hope of **pitting** its strength **against** its more powerful neighbours.

9. The government must make efforts to **root out** ineffective parts of the system.

10. The chairman tried to **slough over** the problems in the contract because he was keen to get it signed.

II. Make 20 English words with suffixes or-, ist-, ent-, ian-, ant-, ess-.

Forexample: *tailor; scientist; student; musician; assistant; actress.*

III. Read and translate the text into Ukrainian language:

Essentials Genes protected from mutations

Epigenetic structures appear to reduce the rate of changes in genes essential for survival and reproduction, a study finds, challenging the notion that mutations are evenly distributed throughout the genome prior to selection. Conventional wisdom suggests that evolution is driven by mutations that randomly occur throughout an organism's genome, and that those that make the organism better at surviving or reproducing are then propagated thanks to natural selection. However, a new study cements the countering idea that the process of mutation isn't evenly distributed across genomes.

The work, published in *Nature* on January 12, finds that there's a discrepancy in the rates of mutations among genes in model plant *Arabidopsis thaliana*. Specifically, genes playing a crucial role in survival and reproduction mutate far less often than those that are less important.

Monroe and his colleagues found evidence of specific epigenetic characteristics such as cytosine methylation that prevent mutations from occurring in those regions, not unlike protective barriers. These structures and the variability in mutation rates within a single organism's genome, Monroe says, suggest that “evolution created mechanisms that changed how evolution works.”

Arabidopsis is a small flowering plant that has a comparatively small genome, making it a popular system for genetic research. The study, which began at the Max Planck Institute for Biology in Germany and was carried over to University of California, Davis, when lead author and plant scientist J. Grey Monroe got a job there, finds a 58 percent lower mutation rate within genes than in the areas of the genome around them. On top of that, genes considered essential had a 37 percent lower mutation rate than those in which modifications would be less likely to prove disastrous.

Mutations are distributed in a way that seems to be beneficial to the plant, Monroe tells *The Scientist*. The finding is “part of an ongoing movement that's been happening since we started being able to sequence DNA,” which challenges the idea that mutations are equally likely throughout the genome and clarifies how evolution occurs, Monroe says. He adds that his paper is the first comprehensive analysis in a eukaryotic species that connects the mechanisms driving the variability in mutation rate at the cellular level with the finding that more important genes seem protected from mutation. It also clarifies and reinforces earlier studies that indicated nonrandom mutation rates, but whose results were less clear-cut or obtained with older techniques.

Blocking mutations

Scientists have been demonstrating that mutations don't occur randomly for nearly a century. Monroe, then, isn't the first to show a mutation bias—previous studies to do so include a *Journal of Molecular Evolution* paper from 2005 demonstrating an increased mutation rate out near chromosomes' telomeres, a 2011 publication in *Nature Reviews Genetics* suggesting the existence of a mutation bias across the human genome, and a 2012 review in *BioEssays* that suggests organisms may develop higher mutation rates in areas of the genome where changes would be most advantageous. With

methodological improvements and a thorough epigenetic analysis, Monroe's team added another piece to the puzzle.

Monroe and his team ran mutation accumulation (MA) lines, in which organisms are separated from one another and carefully inbred across multiple generations, and the genomes of all individuals are sequenced and scrutinized for changes. The technique became possible with the advent and increasing accessibility of high-throughput gene sequencing and allows researchers to pinpoint small and uncommon mutations with greater precision and ease than prior techniques. It also minimizes the extent to which organisms—protected from predation and resource scarcity, and bred artificially—are subject to natural selection. The new work represents a methodological upgrade over the 2004 paper, which relied heavily on modeling, Hurst says, adding that the new study serves as “the sprinkling on top” of the rest of the field's body of work.

A major part of the study involved making sure that the researchers were observing the genuine mutation rate—something that Hurst says remains difficult even with the field's best techniques and tools—instead of the effects of natural selection. To do so, the team sequenced multiple *Arabidopsis* plants and their offspring for 8 to 25 generations each, allowing even unhealthy plants to grow. They also included multiple siblings from each generation in their MA lines so as to observe these changes before selection could act on them.

The researchers also checked for the possibility that mutations within essential genes weren't actually less common and merely appeared to be because they prevented seeds from growing or forming in the first place. Such a “survivorship bias,” Monroe says, would weaken the paper's conclusions. So the study's authors calculated mutation bias among silent mutations, which don't result in functional changes and still encode the same amino acid sequence as before when new proteins are synthesized. The effect, the paper shows, is still present among silent mutations as well as non-coding gene regions called introns, suggesting that the different mutation rates “is best explained by a genuine mutation difference” and not selection, Monroe says.

To find out how these variations in mutation rates emerge, the team quantified reversible epigenetic features such as the proportion of cytosines that were

methylated—a modification that makes the base prone to lose an amine group, changing it into thymine—and how this proportion relates to mutation frequency. They also conducted an ATAC-seq experiment, which quantifies chromatin availability throughout the genome, and found that chromatin that was more accessible rather than tightly wound or bound to histones had impaired nucleotide excision repair, meaning it wasn't able to readily fix damaged DNA. Both DNA accessibility and cytosine methylation were correlated with higher mutation rates, while other regions mutated less—an effect that Monroe suspects may be protective against harmful changes.

Monroe says that the biggest takeaway from the work is that it challenges the notions that mutation is random and that evolution is directionless—a conclusion that he says prompted pushback.

Semantic dispute

Indeed, the paper has drawn criticism from experts in the field, multiple researchers tell *The Scientist*, but very little of that had to do with the study's evidence and findings. For example, one researcher responding to the work on Twitter simultaneously praised the paper while criticizing its definition of randomness, while another explicitly pushed back to insist that mutational signatures are random.

“Yes, much of the [controversy] was around whether the findings in the study challenge whether mutations are ‘random,’” writes Inigo Martincorena, a molecular biologist studying mutation at the Wellcome Sanger Institute in the UK who was not involved in the study, in an email to *The Scientist*. “The answer is, ‘it depends on your definition of random.’ The authors show quite convincingly that mutation rates vary across the genome and that particularly-important regions of the genome have lower mutation rates (before the action of selection).”

For his part, Monroe says that the paper's findings shouldn't be considered controversial, since evolution doesn't necessitate that mutations are random, just that “mutations happen and then selections happen on them.”

Remaining questions

Meanwhile, scientists disagree on why the mutation bias emerged. Monroe suggests there's an evolutionary benefit to blocking mutations in essential genes. But in a commentary on the paper in *Nature*, University of Michigan evolutionary biologist Jianzhi Zhang, who didn't work on the new study, argues that the predominant driving force is likely something other than natural selection. He says that the study's results seem valid, but he's less convinced by the authors' hypothesis for why mutation bias emerged.

"Selection for lower mutagenesis is possible, but the selection is expected to be quite weak," Zhang tells *The Scientist*, "because a reduction in mutagenesis does not affect the fitness of the individual with lowered mutagenesis; it only affects the fitness of this individual's offspring."

Hurst shares a similar sentiment, proposing a variety of alternate hypotheses. For instance, he cites research on cancer genomes published in *Nature Communications* in 2012 demonstrating that the order in which genetic domains replicate during mitosis correlates with their mutation rate. This confirmed an earlier report of a lower mutation rate in early replicating domains in humans that was published in *Nature Genetics* in 2009, Hurst explains.

"We have some evidence that early-replicating [genes] might be more important," Hurst tells *The Scientist*, though he suggests that the process is unlikely to be selective. Instead, he suggests that cells may simply run out of available nucleotides by the end of the replication process and make do with what's left, making errors more likely.

As researchers continue to improve genetic screening and sequencing technology, research such as Monroe and his team's work on epigenetic structures should make it possible to finally arrive at conclusive answers to the myriad unanswered questions stymying the field. In the meantime, Martincorena says he hopes scientists will focus on three key questions that, so far, have eluded the field.

The first two are straightforward: whether mutation bias evolved to protect the genome or whether it was "just an accident of different repair activities in different epigenetic regions," he says, and what the exact mechanisms driving mutation rate

variation are. But Martincorena also says that as scientists learn more, key assumptions in genetic and evolutionary research may need to be revisited—he says researchers need to determine “what the impact of this variation is on our methods to study genome evolution,” as failing to account for mutation bias in research experiments may result in inaccurate models that place an outsize influence on natural selection to explain the emergence of new traits.

“For example, in cancer genomics, the variation of the mutation rate across the genome has been known and carefully studied for the last decade and this has been critical in understanding the origins of mutations in cancer and help discover new cancer genes,” Martincorena says, citing research on the origins of cancer mutations. “The evolution field is lagging several years behind the cancer genomics field on this topic.”

IV. Give the Ukrainian equivalents to the underlined expressions from the text above and use them in sentences of your own.

V. Read and complete the text below. For each of the empty space (1–12) choose the correct answer (A, B, C or D).

Native English Animals

By Nicola Jane Soen

Now England has hardly any predatory animals in the (0) _____ **A**

_____, but has it always been that way? Not according to ancient rhymes. England was once a country where predatory animals freely roamed and so danger lurked.

Many centuries ago bears, wolves, lynx, etc, ranged the forests and woodlands. Also wild boar, Elk and Aurochs (wild bulls) were (1) _____

_____. However, although some of these species hung on till medieval times, most of these animals were long gone by that time. The last English wolf in England was (2) _____

_____ killed and the population extinct by the 16th century, although in Wales it is thought to have lasted a few centuries (3) _____

_____. The great Auroch herds did not last nearly as long and were sadly gone as early as the 9th Century, although on the continent it lasted for many, many (4) _____

_____ centuries.

There was an even bigger size herding animal in Britain in the early centuries. The Giant deer species called Megaloceros, with antlers span of up to 3 meters; it was possibly (5) _____ by the time Neolithic man was making wooden stockades. But the antlers were often found, and perhaps used for digging with.

Lynx is thought to have gone by the 10th Century, in England at least. It is thought that the Neolithic settlers mingling with peoples already present or taking over, came from the continent and brought their own animals; cattle, (6) _____ dogs and cats, pigs and also goats with them and built the wooden stockades to protect them.

In Saxon England land was cleared of the forest and a large communal area was used (7) _____ farming; this was divided into strips called furrows. However by Medieval times the rich land lords had claimed a lot of land and planted hedges (8) _____ their boundaries. This may have meant farming was easier, but for the poor it meant they were beggared and starving,

(9) _____ the loss of their land meant the loss of their livelihoods.

Land by the Thames was taken from the people in medieval times and given over to sheep farmers for the trading of wool, which by then had become an important industry that provided

(10) _____ for the crown.

So by now most of the original predatory or herding wild animals had been

(11) _____ by non-native species. Thankfully there is now a program that is re-releasing our original, surviving animals back into their own natural habitat. We

(12) _____ desperately that this is successful.

VI. Insert the prepositions given below into gaps:

a) about;

h) in;

o) with

b) after;

i) into;

c) at;

j) on;

d) away;

k) out;

e) between;

l) to;

f) for;

m) under;

g) from;

n) up and out;

This was the last idle summer. The next, as soon as the term was over, Simon was sent to work as a bellhop in a resort hotel in Michigan, and I went to the Coblins' on the North Side to help Coblin with his newspaper route. I had to move there, [1] the papers came [2] the shed at four in the morning and we lived better than half an hour away on the streetcar. But it wasn't exactly as though I were passing [3] strange hands, for Anna Coblin was my mother's cousin and I was accordingly treated as a relative. Hyman Coblin came [4] me in his Ford; George howled when I left the house; he had a way of demonstrating the feelings Mama could not show [5] ban of the old woman. George had to be shut up in the parlor. I sat him down by the stove and left. Cousin Anna wept enough [6] everybody and plastered me with kisses at the door of her house, seeing me dog-dumb with the heartbreak of leaving home – a very temporary kind of emotion [7] me and almost, as it were, borrowed [8] Mama, who saw her sons drafted untimely [9] hardships. But Anna Coblin, who had led the negotiations [10] me, cried the most. Her feet were bare, her hair enormous, and her black dress misbuttoned. "I'll treat you like my own boy", she promised, "my own Howard". She took my canvas laundry bag [11] me and put me [12] Howard's room, [13] the kitchen and the toilet.

Howard had run [14]. Together with Joe Kinsman, the undertaker's son, he had lied [15] his age and enlisted [16] the Marine Corps. Their families were trying to get them [17], but [18] the meantime they had been shipped to Nicaragua and were fighting Sandino and the rebels. She grieved terribly, as if he were dead already. And as she had great size and terrific energy of constitution she produced all kinds of excesses. Even physical ones: moles, blebs, hairs, bumps in her forehead, huge concentration in her neck; she had spiraling reddish hair springing with no negligible beauty and definiteness from her scalp, tangling as it widened [19], cut duck-tail fashion in the back and scrawled out high above her ears. Originally strong, her voice was crippled by weeping and asthma, and the whites of her eyes coppery from the same causes, a burning, morose face, piteous, and her spirit untamed by thoughts or the remote considerations that can reconcile people to awfulest luck than she had. Because, said Grandma Lausch, cutting her case down to scale [20] her usual satisfaction [21] the essential, what did she want, a woman like that?

Her brothers found her a husband, bought him a business, she had two children in her own house and a few pieces of real-estate besides. She might still be [22] the millinery factory where she started [23] over the Loop on Wabash avenue. That was the observation we heard [24] Cousin Anna had come to talk [25] her – as one comes to a wise woman – amassed herself into a suit, hat, shoes, and sat at the kitchen table looking at herself in the mirror as she spoke, not casually, but steadily, sternly, with wrathful comment; even [26] the bitterest, even when her mouth was [27] the widest stretch of tears, she went [28] watching. Mama, her head wrapped in a bandanna, was singeing a chicken [29] the gas plate.

VII. Read and translate the text from Ukrainian into English:

Страх може допомогти пояснити поведінку тварин в океані

Уникнення хижацтва є рушійною силою щоденного переміщення морських істот через харчову мережу, підсумовують дослідження. Переглядаючи дані з ехолота, розгорнутого біля узбережжя центральної Каліфорнії в 2010 році, студент магістрант Сем Урмі помітив те, що виглядало як акустичні перешкоди. Хоча більшість даних свідчать про рух морських тварин, що плавають над пристроєм, іноді спостерігався сплеск, який «виглядав дуже схожий на те, що ви отримаете, якби поруч був інший корабель, який працював за такою ж програмою», – каже він.

«Дуже цікаво отримати такий довгий детальний огляд цих рухів менших тварин у пелагічній зоні», – каже Майкл Хайтхаус, морський еколог з Міжнародного університету Флориди, який не брав участі в роботі. Хоча результати не є дивними — є багато прикладів страху, який керує поведінкою тварин, — це вражає продемонструвати це в харчовій мережі, як це, зазначає він, додаючи, що буде важливо визначити, як короткочасні рухи перетворюються на більш тривалі-термінові тенденції виживання та чисельності популяції. Крім того, він додає: «Я хотів би побачити, як це відбувається в різних місцях».

Він зрозумів, що стрибки були викликані дельфінами, які використовували ехолокацію і розсіювали дрібніших тварин. Спостереження змусило його задуматися про уникнення хижаків як рушійної сили рухів тварин, і нещодавно

він повернувся до цієї ідеї як постдок, працюючи з Келлі Бенуа-Берд в Інституті акваріуму Монтерей-Бей. Використовуючи свіжий, річний набір даних холода, атакою статистичного моделювання, параприйшла до висновку, що дельфіни та інші хижаки мушують риби бігти — як правило, углибші води — і що зграї риби викликають подібні реакції в зоопланктоні, створюючи безперервний балет вертикальних рухів, оскільки всі намагаються уникнути того, щоб бути з'їденими. Поряд з більш вивченими факторами, такими як цикл день-ніч, ця поведінка страху, ймовірно, мотивує переміщення тварин по всьому океану, припускає Урмі, який зараз працює в Національному управлінні океанічних і атмосферних досліджень (NOAA).

UNIT 7.

I. Translate the sentences, paying particular attention to the words and phrases in bold. Use them in your own sentences:

1. The only thing to do is **to fling caution to the winds** and make a decision, right or wrong; anything is better than uncertainty.
2. The government's plan to control rising prices and wages **went off at half-cock** when the trade unions refused to agree to the new laws.
3. Sir Winston Churchill had expressed a wish to be **interred in** the graveyard of a small church in the village which had been his family home, and it is there that he is buried.
4. When prices rise so fast and pay remains the same, it gets increasingly difficult **to live within one's means**.
5. The international company has been **making advances to** our shareholders in the hope of gaining control of our small firm.
6. It doesn't seem fair that some members are **nominated to** the committee while others have to be elected.

7. It was very unkind of the newspapers to **pick** the young singer's performance **apart** as they did; there were many good things that they could have found to say about it, instead of destroying her hopes just because it wasn't perfect.

8. I know the play is to be performed next week, but if the director **piles on** any more **pressure**, the actors will become ill with overwork.

9. I only went to ask the director's advice, but he was in a temper and **sent me away with a flea in my ear!**

10. The government is hoping to keep the date of the election secret so that they can **spring it on** the voters.

II. Make 20 English words with suffixes dom-, th-, ful-, less-, ic-, al-.

Forexample:*freedom; strength; useful; careless; heroic; cultural.*

III. Read and translate the text into Ukrainian language:

Even the Tiniest of Birds Use Smell in Some Situations

University of California, Riverside, ecologist Erin Wilson-Rankin didn't set out to study hummingbirds. A few years ago, she and her then-postdoc C. Sheena Sidhu were conducting a field experiment on campus to see if honey bees avoid feeding on flowers with ants on them, something that could spare them harassment by the aggressive insects. It turned out that the bees indeed spent less time on ant-occupied flowers—and so, it seemed, did local hummingbirds.

The “charismatic” little birds, as Wilson-Rankin describes them, would fly up and then quickly move along, opting not to plunge their long beaks into that flower's nectar. A follow-up study confirmed the observation: like the honey bees, hummingbirds avoided flowers (or feeders) when ants were present.

The researchers knew that the bees were using smell—the pollinators preferred feeding on flowers that didn't reek of ant pheromones. But what about the birds? While the scientific community has long since discarded the old belief that most or all birds are anosmic, the olfactory bulb in most avian species is small, and hummingbirds have incredibly small brains to begin with. “Conventional wisdom was that if you have a really small olfactory bulb and very few neurons that are associated with olfaction,

you're not going to have a very good sense of smell," Wilson-Rankin says. "Our first thought wasn't odor," she adds—the group suspected that the birds were using tactile or even gustatory cues.

To dissect the observation, the team designed a new study that allowed hummingbirds to choose between a feeder with plain sugar water and an identical feeder containing sugar water laced with one of three chemicals: cuticular hydrocarbons found on honey bees' exoskeletons; formic acid, a defense chemical released by *Formica* ants; and (Z)-9-hexadecenal, the ant aggregation pheromone they'd used in the bee study. The birds avoided feeders that smelled of the latter two, but not those that smelled of honey bees or a common food additive. "For specific contexts such as danger, they are responding to odors that are associated with . . . chemicals produced by insects," says Wilson-Rankin. "They might not have many olfactory neurons, but they use those neurons to avoid dangerous situations."

Other birds appear to use smell to find food. In a study published the same month as Wilson-Rankin's hummingbird experiments, conservation ecologist Juan Luis Celis-Diez of the school of agriculture at Pontificia Universidad Católica de Valparaíso in Chile and colleagues found that artificial prey worms placed on tree branches were more likely to be attacked by birds if dispensers of the aggregation pheromone of carpenter worm (*Chilecomadia valdiviana*) larvae were placed among them. According to Celis-Diez, the experiment was inspired by a study in Spain from a few years ago that used a similar design. That study found that insectivorous birds were attracted to a pheromone that female winter moths (*Operophtera brumata*) use to attract mates. "Smell in birds is more common than we thought before," Celis-Diez tells.

While many avian-focused scientific manuscripts rehash the outdated belief that birds can't smell, or can't smell much, evidence to the contrary has been building for some time, says Andrew Iwaniuk, a neurobiologist at the University of Lethbridge in Canada. In 1960, Johns Hopkins University's Betsy Bang looked at the relative size of the olfactory bulbs in birds and found that some species—in particular, vultures and a few others—did have quite sizable structures. More than half a century later, Iwaniuk and his colleagues found that the turkey vulture (*Cathartes aura*) has perhaps

the biggest olfactory bulb of all birds, along with a high number of olfactory neurons that link the nasal cavity's smell receptors with the brain, features indicative of a particularly sensitive sense of smell.

Alongside work on the anatomical basis of smell in birds were functional studies showing that vultures, and later wandering albatrosses and other seabirds, can pick up the scent of food—carrion in the case of vultures, and chemicals released by plankton on the ocean's surface in the case of the wandering albatross. Decades of work starting in the 1960s has also demonstrated the importance of smell for homing pigeons' navigation. Iwaniuk says there's no arguing that the scientific consensus has shifted, and that scientists should adjust their manuscript introductions accordingly: instead of a statement about how birds have traditionally been considered anosmic, "just lead with, 'We know that birds can smell.'"

Still, it's only recently that researchers have begun to study smell in a much wider range of bird species for a broad spectrum of functions, including mate selection, subspecies identification, and navigation. "Now we're in almost a renaissance, if you will, in studying olfaction in birds," Iwaniuk notes. "There's more and more people that are trying to determine what birds can smell, what kinds of cues are they paying attention to, what can they discriminate among." Wilson-Rankin's and Celis-Diez's recent studies, neither of which Iwaniuk contributed to, are "two nice examples of that," he adds.

Iwaniuk suspects that many birds are very sensitive to a small number of smells. "You could have an olfactory bulb that's extremely small, but it's really sensitive to a select number of or a select range of odors." Wilson-Rankin agrees. In her work on hummingbirds, "we built on the work of others that found that just because you don't have a lot of olfactory neurons doesn't mean your sense of smell isn't important in certain contexts."

IV. Give the Ukrainian equivalents to the underlined expressions from the text above and use them in sentences of your own.

V. Identify the one underlined (A, B, C and D) that must be changed in order to correct the sentences:

1. The tour of the palace included (A) a visit to the old kitchen where they were baking (B) bread and the huge underground wine cellar which was containing (C) thousands of bottles and felt (D) like a prison.

2. None of the children wants (A) to be in the group that has to (B) stay inside because everyone prefer (C) to go outside and play (D).

3. The old ladies were collecting money (A) for people who needed some help (B) at Christmas so, after my wife and I discussed it (C) we decided to put \$20 their collection box.

4. Elaine handed Michael the letter (A) that someone had sent her (B) and told him to read it to me (C), but I asked him to show it me (D) because I wanted to see the signature.

5. When Fox became president (A) this seemed to be (B) the first thing that made happy (C) all the young people, especially those who had felt angry (D) with the old government leaders.

VI. Combine one modal and one verb phrase to fill each space in this text.

Can may not must be charged be paid be used

Will won't be familiar be required

Note: Credit cards are used instead of cash, interest is charged and part payment is allowed. Charge cards are used instead of cash, but no interest is charged and full payment is required.

As a new customer of the bank, you (1) _____ with the difference between a charge card and a credit card. Both cards (2) _____ instead of cash in most places to pay for goods and services. Later, when you receive your charge card bill, the total (3) _____ in full every time. However, when you receive your monthly credit card bill, you (4) _____ to pay the total amount. If you choose to pay only part of the bill, you (5) _____ interest on the amount not paid.

VII. Read and translate the text from Ukrainian into English:

Хто жив у морях над Україною пів мільярда років тому

Понад 500 мільйонів років тому на території, яку колись назвуть Україною, був доісторичний океан.

Населяли його істоти, несхожі на все, що ми знаємо зараз.

Круглі "медузоїди" у глибинах, химерні "трируки" створіння чи цілі поля тварин, схожих на пір'я, що росте з морського дна... Це - "чернетки Бога", невдалі спроби еволюції, які повністю зникли мільйони років тому, коли життя вирішило рухатися іншим шляхом.

Україна - одна з небагатьох країн, де знаходять скам'янілі рештки таких істот, об'єднаних назвою "*едіакарська біота*" або "*вендобіонти*".

Від льодової пустелі до "Кембрійського вибуху"

Вік Землі - десь понад 4,5 млрд років.

А найдавнішим скам'янілим решткам живих істот - древнім бактеріям, про яких є консенсус у вчених - 3,5 млрд років (хоча є знахідки з Канади та Австралії, які можуть свідчити про перші організми ще 4,1 - 4,28 млрд років тому).

Більшу частину цього часу життя існувало у вигляді мікроорганізмів.

Це був "**Криптозой**" - еон (або ж величезний період геологічної історії Землі) "прихованого життя", яке не можна побачити неозброєним оком.

Пізніше справи у наших давніх предків пішли краще, вони ставали більшими й так історія перейшла до "**Фанерозою**" - часів "життя явного".

Почався "Фанерозой" 540 млн років тому і, на щастя, триває досі, попри всі карантини.

Тривалий час у науці вважалося, що старт йому дав "**Кембрійський вибух**" - раптова поява (раптова - з точки зору геологічної історії, лише за кілька мільйонів років) багатьох видів тварин, після чого еволюція мало-помалу дійшла до того, що є зараз.

До цього ж скрізь на Землі було досить нудно й еволюціонувати тогочасні мікроорганізми особливо не поспішали.

У геологів навіть є поняття "Нудного мільярду" або ж "Найnudнішого часу в історії", коли на планеті нічого цікавого не відбувалося та й погода не дуже змінювалася.

Але 720 млн років тому на Землі стало цікавіше, почався **Кріогеній**.

Це був найхолодніший період за всю історію нашого світу - колосальне зледеніння, коли крига, за припущеннями вчених, доходила з полюсів до екватору, а сама планета наблизилась до стану "Землі-сніжки" (Snowball Earth).

Ї могла такою залишитися назавжди.

Кілька десятків мільйонів років планета була майже повністю замерзлою, але життя змогло вижити в озерах під кригою, у вільних від льоду ділянках океану та біля термальних джерел.

Тож льодового апокаліпсису не сталося й Земля поступово ставала теплішою.

Після Криогенію 635 млн років тому почався новий період в історії Землі - **Едіакарій**.

Ці майже сто мільйонів років знову ж таки спочатку не викликали великого захоплення у перших палеонтологів і вважалися фінальним акордом нуднуватого "Криптозою" перед початком значно веселішого Кембрійського періоду, з його "фанерозойськими" новинками життя.

У "Кембрійського вибуху", втім, є одна проблема, яка свого часу непокоїла ще Чарльза Дарвіна, - це "раптовість" появи сотень нових видів тварин.

Іншими словами, мільйони років життя існувало у вигляді цілком задоволених собою мікроорганізмів і раптом 540 млн років тому з'являються складні форми з великими перспективами та сміливими амбіціями.

До ХХ століття вважалося, що давніших від Кембрію тварин просто не було, адже їх не знаходили в осадових породах. Дехто навіть вбачав у "кембрійському феномені" той самий "акт божого творіння" - момент, коли бог створив все живе.

Але виявилось, що це не так і сумніви Дарвіна були цілком виправданими.

Насправді саме в Едіакарському періоді поруч з мікроорганізмами почали масово з'являтися більші істоти - макроорганізми. Тобто організми, які вже можна побачити неозброєним оком.

Якби тоді було кому подивитися.

Україна - один зі світових центрів, де розкопують залишки тієї фауни, яка гіпотетично могла дати імпульс багатьом сучасним видам.

Епіцентром українських знахідок є Поділля у районі річки Дністер.

UNIT 8.

I. Translate the sentences, paying particular attention to the words and phrases in bold. Use them in your own sentences:

1. The director thinks that the firm can **charge off** its success to his leadership.
2. The chairman is unable to attend the meeting, so he has **deputed** his voting power **to** the secretary.
3. All the members of the party have **lined up behind** the newly elected leader, even those who voted against him.
4. Everything he says seems to be **pervaded with** a mistrust of the human race.
5. A small group who no longer agreed with the party's ideas **split off** and formed a new political movement.
6. In spite of the unions' efforts to defeat the new wage and price controls, the government is **standing firm**.
7. Membership has **tapered off** recently, but should improve at the beginning of the new year.
8. Prices, which **zoomed up** in the first part of this year, are now steady and should not increase again for several months.
9. Does Mr. Jones fully understand the responsibilities **appertaining to** his chairmanship?
10. When the differences among the separate parts of the country have been **catered for**, the general picture remains the same.

II. Make 20 English words with suffixes ard-, ee-, hood-, ist-, ure-, ship-.

Forexample: *wizard; employee; childhood; artist; pressure; friendship.*

III. Read and translate the text into Ukrainian language:

The magic of food

Man, like any other biological being, feeds not so much himself as the earth, and this is one of the forms of energy metabolism. But we can change our eating process, and that alone will change a lot in our lives.

If you are waiting for a description of any special diets, it is useless. Diet is not the most important thing. If you are a vegetarian - well, if you are a syroid - fine, if you

starve for three weeks or more - fine, but if you are neither one nor the other, nor the third - no big deal. Don't just eat too much, and that will be enough to achieve the goal we have set for ourselves.

The main thing is not what to eat and drink, but how to eat and drink. The process of digesting food is very much dependent on your consciousness. Nutrition should become meditation. We must focus on the taste of food, in the process of its assimilation, rejecting all extraneous thoughts.

Assimilation of thin, energy-rich components of food occurs only in the oral cavity, so all studies recommend at least 40 chewing movements per swallow. But in any case, do not be distracted. If you chat with friends - half the trouble, you just return to the state of the animal. But if you chew carefully, think of something unpleasant or wish someone harm, your food becomes poison and you inflict irreparable damage on your health. So either do not be distracted, or eat as usual.

All food hygiene systems advise you to focus on something higher that is the object of your admiration, or whose power you want to gain. Thus, in Hare Krishna (one of the worldview systems) the process of accepting poverty is as follows: each dish is declared a sacrifice of Krishna. Bliss transmitted to food. Here the meal is not just material saturation, but prasadam, "purification" of believers, the process of attracting them to the transcendental substance. The menu is intentionally monotonous to reduce gastronomic pleasure, which paralyzes the process of assimilation of higher energies, the process of intimate communication with the deity.

If you do not believe in foreign gods, let us turn to the Gospel: "And as they did eat, Jesus took bread, and blessed, and brake it; and he gave to the disciples, and said, Take, eat; this is my body. And he said unto them, Drink ye all of it; for this is my blood, and for many is the remission of sins. (New Testament, Matt. 26: 26-28).

It takes time to learn to eat right, but when you learn to focus, you won't learn everything. There is one additional method, mastering which, you can get any energy substance from any food. It belongs to the lower stages of Raja Yoga, in which it has auxiliary significance. The Raja Yoga system requires full dedication, daily hours of

practice. But a person tends to doubt, in a week or a month he begins to think: "Am I not a fool, am I not wasting my time?"

To regain confidence, he is offered special exercises to master supernatural abilities. In the Raja Yoga system, these abilities are not considered valuable, their development should only convince a person that he is on the right path. But in magical schools, supersensible perception and its practical application are considered extremely important for mastering the forces of nature and increasing human power, including to increase life expectancy.

Directly related to the process of eating is the taste channel of extrasensory perception (the number of these channels is equal to the number of senses plus one universal, which allows you to perceive the reality of the whole). The technique of opening this channel is very simple, it is believed that it is accessible to all people and does not require any prior training:

1. Focus on the tip of your tongue for at least 15 minutes a day. Feel it, think about it, listen to it. Signs of proper concentration - increased salivation, while saliva becomes sweet to the taste.

2. In a week, in two weeks or in a month - depending on the intensity of your training - you will feel a constant tremor, vibration in the tip of your tongue, which extends to the entire oral cavity, which will be instantly replaced by a feeling of great taste incomparable. Extend the duration of your workouts.

3. In 4-5 days you will learn to evoke this feeling at will at any time, and in one or two weeks you will be able to keep it in the process of eating, with the achievement of this stage you will be able to eat anything, and reduce your daily diet several times. In a few months, if you want, you can limit yourself to one water. But watch your weight! If you lose more than two pounds a week, if your weight does not stabilize after one month, return to eating solid foods.

The following stages are not directly related to food hygiene.

4. Focus on the tip of the tongue, contemplate an object (object) with pronounced taste (honey, jam, sugar, salt, etc.) to a distinct sense of taste of this object in the mouth. Train until you learn to determine the taste of the object of contemplation for a few seconds, then move on to the next step.

5. Prepare several boxes or bags of the same materials (except synthetics and metals), put in them products that fall off sweet, bitter, sour, salty, burning and astrigent flavors, ask someone to place them in random order and try determine the contents of each package.

Maybe the first time you will not succeed, do not despair, keep training, you will surely succeed.

6. Use the opportunities that open up before you: try to taste the phenomena of nature, the sun at sunrise and sunset, the moon in the full moon and in the new moon, people you know. Many discoveries await you.

Note: The next stage of training is the first "secret" way to achieve longevity. Available systems of psychophysical training are aimed at changing the whole person: his feelings, emotions, attitudes towards others, level of thinking, etc. It is believed that without this change, all the extra energy received by this person will be wasted; to acquire wealth, fame, pleasure of sensual pleasures, etc., and in this he may be able to achieve great success. But, pursuing pleasures and using at the same time great energy potential, great personal opportunities, a person narrows his consciousness more and more, which means he will create his own death faster. And so all the great people we know had a very large supply of energy, but none of them reached longevity. I suspect that most likely you do not want to change completely, you like yourself as you are, and then you have the only opportunity to use "secret" ways, the so-called ways of "sly man". Their essence is simple: part of the energy received by a person is sent to them bypassing the heart and mind directly to strengthen their body. Using one of the methods, you can continue your existence, keeping your little self with all its mistakes and errors. But beware: achieving immortality in this way will not bring happiness to

you or the people around you, the ways of the "sly man" have long been considered the tricks of the devil, leading a person to death greater than his physical death. Therefore, use them only once (one cycle of exercises). Take it seriously.

7. In early spring (late February, early March - the period of melting snow) feel the taste of the revival of life that is beginning. It is present in the meltwater that thaws the earth, in the bark and buds of trees, in all of nature. Memorize this taste, learn to evoke it at will, make it a constant taste of water and food we eat. If you do everything right, your dreams will change: they will be dominated by green colors, you will return to the feeling of flight. The first signs of rejuvenation usually appear in 2-3 months, the full cycle of exercises takes from one year to three years, depending on the age of the skilled. After the end of the cycle, a person's physical age corresponds to the period of puberty.

The structural properties of water play a special role in food hygiene. Water is the basis of human life, and the number of its modifications, in general, corresponds to the number of basic bioenergetic types of man.

The properties of water are determined by the location of this source. If it is located in a friendly place, water will give you strength, if in a hostile place, it will deprive you of strength, but at the same time restore the integrity of your physical body. All stories about living and dead water are based on the true experience of mankind, and the efficiency of water coming from energy centers of the highest order is so high that this water is really able to revive the dead. But it is very difficult to find a source located in a favorable place for you. This requires not only skill but also luck. If you manage to do it - fine, if not - do not worry, there are special methods to change the structural properties of water, bringing them into line with your bioenergetic structure.

The basic method is very simple: fill a glass or crystal vessel with water, place it on the palm of the left hand and place the palm of the right hand at a distance of 5-10 centimeters from the water surface. After a while, you will feel the radiation coming from your right palm and entering the water, while the left palm will feel physical pressure. The whole procedure takes three to five minutes. As a result, you get living

water, it is very soft and has a slightly noticeable sweet taste. If you place a vessel with water on the palm of your right hand, you can get dead water, it is hard and a little sour.

Using this technique, keep in mind that living water increases not only energy potential but also the activity of the body, so its reception in acute inflammatory diseases can lead to deterioration. Dead water has a beneficial effect on these diseases, and is also used to slow down the processes of tumors, treat wounds and skin diseases and excessive excitation of the body. Daily intake of dead water should not exceed one liter, intake of living water is not limited.

In conclusion, a few general rules of food hygiene for those who do not manage or just start training:

1. In any room where you have to eat, find your place and eat only there.
2. Food should be freshly prepared. Never eat hot (yesterday's) food.
3. You can use all the spices and seasonings, but it is desirable to limit the consumption of leeks and garlic.
4. Never eat without appetite.
5. Each meal (the contents of your mouth) should consist of one product.
6. Treat food as a small holiday, create an appropriate environment. The meal should be solemn.

IV. Give the Ukrainian equivalents to the underlined expressions from the text above and use them in sentences of your own.

V. Identify the one underlined (A, B, C and D) that must be changed in order to correct the sentences:

1. According (A) to a recent report, more students are choosing to work in(B)part-time jobs instead (C) using their weekends to study during (D) term-time.
2. For (A) a whole week Loretta came to (B) class on (C) every day with (D) her hair a different colour.
3. Between (A) 1850 and 1900, coal production off (B) the US rose from (C) 14 million tons to (D) 100 million.
4. The ball went between (A) the legs of another player, past (B) me towards (C) the goal, and rolled through (D) the goal line.

5. The children were laughing at (A) a cartoon in (B) which a cat on (C) a wobbly ladder kept trying to get a small bird out (D) its cage.

VI. Complete this text using these prepositions:

Across along at by into of past towards under with

Whenever I see a newspaper lying on the ground beside a door, I think of Jacob. A few years ago, Jacob had to travel to a meeting and his flight was delayed for several hours because of bad weather. (1) _____ the time he got to his hotel it was (2) _____ midnight. Once in his room, he felt really tired so he just undressed and got into bed. (3) _____ some point during the night, he had to get up and go to the bathroom. He wasn't really awake and it was very dark, but he could see a light (4) _____ the bathroom door, so he walked (5) _____ the light. He opened the bathroom door and went in. The bright light blinded him for a moment. As the door closed behind him, he vaguely wondered why there was a doormat on the bathroom floor. Facing him was another door (6) _____ a number on it. It was number 325. He quickly grabbed the newspaper and held it in front of him as a man and a woman in dark uniforms came (9) _____ the corridor towards him. The man said, "Good morning, Sir. Having a bit of trouble?" They were security guards. Jacob explained his embarrassing situation and they unlocked the door for him. He thanked them as if they had just saved his life. After they left, he opened his door, made sure it wouldn't close again, stepped (10) _____ the corridor and put the newspaper back on the floor outside number 325. Someone else might need that newspaper.

VII. Read and translate the text from Ukrainian into English:

Кольорові сні: проблеми та міфи

У цьому може переконатися кожен, поговоривши з оточуючими його людьми, - мало у кого не знайдеться прикладів власних сновидінь, де б вони бачили у всіх фарбах природи все, що тільки можливо.

Однак при наближенні свідомості людини до сновидінь, в яких присутні ментальні обурення його пам'яті, проблема кольорових снів стає не настільки вже простою, як це здається повсякденному розуму, і навіть не настільки вже безневинною.

По-перше, з'ясовується, що прояв багатьох квітів у свідомості людей пов'язаний не з їх внутрішньою (генетичною, природною) пам'яттю, а з поверхневими для центральної нервової системи стресами, що відбуваються в повсякденному житті. Для деяких кольорів, що надають особливо сильний вплив на психіку людей, в ЦНС зберігається особлива реакція, що викликає сильні стреси, а то і шок. На думку деяких психіатрів, така болюча реакція ніби рятує свідомість від перевантаження, змушуючи пам'ять надійно блокувати стрес (заморожуючи його всередині), і в підсумку, ЦНС, хоч і працює з тимчасовими збоями, але не розширює зону частково пошкоджених нервових клітин.

На думку інших психіатрів, будь-які «недопережиті» стреси гальмують функціонування ЦНС. Саме тому необхідно допомагати людям «розморозити» блокуючі ділянки пам'яті, щоб стрес був би пережити повністю і до кінця. Робити це, звичайно, краще під час сну. Але оскільки чекати таких станів сну психіатри не бажають (а створювати передумови для них - тим більше), то лікарі пішли шляхом занурення людини в стан гіпнозу, при знаходженні в якому свідомість під зовнішнім впливом фахівця знову переживає весь стрес від початку і до кінця.

Після таких втручань лікарів у людей зазвичай зникають негативні реакції на той чи інший колір. І проблема зі сприйняттям кольорних гамм вважається медиками вирішеною.

Тому слід відрізнити якість психічної реакції на колір у людей, схильних або мають психічні розлади, від тієї, яку повинні відчувати на собі люди, що підійшли до ступеня ментальних обурень своєї пам'яті.

Важливо запам'ятати, що в основі відміння людини немає тих вібрацій, які звичайному розумінню відповідають добре відомим багатьом яскравим вираженням, контрастним кольорам. Зазвичай, при ретельному розгляді присутні лише півтони, які свідомість при швидкоплинному, поверхневому сприйнятті «зараховує» і відносить до досконалих кольорів.

Ще одна проблема пов'язана з тим, що колір в природі не існує просторозливається в просторі, затипом сонячного (всім, хто знайомий з фізикою, відомо, що насправді,

халлявно сонячне світло являє собою набір тісно пов'язаних між собою вібрацій). Звідси, всім, хто має намір розібратися під час ментального обурення своєї пам'яті з кольоровими спалахами простору, що раз за разом проявляються перед подуманим поглядом під час сновидінь, краще запам'ятати, що в тонкому світі всякому викиду енергії відповідає ДУГА СВІТЛА. Хоча на ранніх стадіях посвяти, коли ресурсів ментальної пам'яті людини не вистачає на довготривале сприйняття тонких енергій, такі викиди (сплески) енергій зазвичай видимі всього лише як точки, що мають той чи інший колір.

Про те, які кольори і в якій послідовності пам'ять людини може навчитися «пропускати» крізь фільтр буденної земної свідомості в ментальні захоплення, що наступають під час сну, можна говорити лише в індивідуальному порядку.

Особливо слід лише підкреслити, що заключну стадію посвячення земної пам'яті в події тонкого світу, коли ментальному погляду людської свідомості стає доступним контрастний як скраво-помаранчевий колір, людина можуть проходити тільки за допомогою досвідченого вчителя. Оскільки всі випробування пам'яті на цій стадії безпосередньо пов'язані з діяльністю основних органів людини - серце, нирки, ліве легене. Тому ніякі експерименти тут не допустимі (тіло для подібних дослідів слід готувати цілеспрямовано).

Після проходження такої стадії посвячення свідомість людини готова для посвячення в таємниці трансу, який може наступати як в результаті тривалої практики медитації, так і під час легких сновидінь.

UNIT 9.

I. Translate the sentences, paying particular attention to the words and phrases in bold. Use them in your own sentences:

1. I think you should avoid the director this morning, he's **frothing with** rage over some decision that's been made.

2. The United Nations should **get** Foreign Ministers **together** more often, to settle international disagreements by peaceful talks.

3. Some employers seem to **have** a grudge **against** women; even when they give them work, they pay them less.

4. Surrounded by three men who were threatening him, Jim **hit out** in all directions and soon had them all lying unconscious on the ground.

5. The idea of world government has been **knocking about** for some time, but no one seems to take it seriously.

6. The only way to have the new law stopped is to **lay siege to** all the members of Parliament and persuade them to vote against it.

7. The unions are not going to **take** the government's threats **lying down**: they will even stop working to get more money.

8. There has always been a tendency in England for high-born people to **lookdown** their noses at the lower classes.

9. The committee has generously decided to **pass over** the small faults in your report, as the general effect is very good.

10. After **poring upon** the matter for some days, he was able to reach a decision.

II. Make 20 English words with suffixes ing-, sion-, age-, ity-, ary-, ory-.

Forexample: *wadding; impression; breakage; activity; dictionary; satisfactory.*

III. Read and translate the text into Ukrainian language:

The whole truth about telephony: science or myth?

Aristotle put forward the theory that the physical traits of all sexual partners can be transmitted to the unborn child. She was supported by Darwin, and society as a whole. For example, it was for this reason that kings were forbidden to marry divorced women. Then this version was refuted. But today telegony has again entered the category of "long hidden from you, and now proved." If you google, you can learn that telegony is a "concept", "science", "mystery of mankind" and even "a tool for improving species." So, is it time to count ex-partners and look for their traits in your children? Let's find out together.

"Remote birth": what is telegony?

Telegony is a Greek word, which means "distant birth". That is, the version that the first and subsequent sexual partners of women pass on their hereditary traits to

unborn offspring, appeared in the ancient Greeks. However, they did not think about time, but about distance: in the myths there is a character Telegon, "born far" from Odysseus - Odysseus left, a son was born, and later mistakenly killed his father.

Without reference to myths, telegony is the belief that after the penetration of sperm into the body of females, its properties somehow begin to affect the germ cells. And in future offspring, they will appear even when conceived by another male.

Telegony explained the birth of black children from two light-skinned parents - this meant that once a woman sinned. For example, they talked about the birth of mulattoes a few years after the Youth Festival in the USSR. Telegonia, however, also tried to attribute the reasons for the birth of redheads, blondes, brunettes, twins and even "wrong" eye color.

For example, it is said that male infidelity can lead to the birth in a legal marriage of children who look like a mistress.

The first sexual partner is considered to be especially important: it "affects the memory of the uterus, filling its information space to the maximum."

In general, it would be convenient if it worked. It would be possible to "fill the memory" of the healthiest representatives of mankind (scientists have already found a way to do it without sexual intercourse), and then give birth without fear of any loved ones. But fans of telephony do not even consider such options: it is debauchery! Although they try to answer how much time there are minutes before the "mother's memory" is erased (a lot), whether oral contacts and kisses in general affect the "information space" (required). However, they are silent about blood transfusions and organ transplants - that's exactly where we share genetic information.

It all started with foals in stripes

While the people of the Middle Ages believed in telephony just like that, scientists have come up with evidence. The first and still very authoritative expert on this issue is Charles Darwin, who described "a lot of testimony from eyewitnesses of telephony." He also read Lord Morton's experiment: he curiously crossed a horse with a zebra (already extinct) and got striped foals - which was understandable. But 8 years

later, the same mare from a normal stallion gave birth to children in stripes. And this has already become proof of telephony. However, not for long.

In 1889, breeder Cassar Yuart, who was interested in improving horse breeds, repeated the experiment not with one mare, but with several. A fiasco awaited him: striped foals were no longer born.

Today, Lord Morton's experience would be explained by a mutation or heredity of the mare, such as the appearance of albino animals. But in those days, first of all, everything was explained by telegony.

In the same XIX century, more experiments were conducted on dogs, trying to improve the breed with the help of telegony. Nothing happened. Well, then scientists discovered genes, understood their transmission and expression. Belief in telegony seemed to be a thing of the past. But no.

GMO children: as scientists have confirmed telegony

Does telegony have a scientific explanation? In theory, at the gene level there are. DNA chains are able to integrate into other sequences - for example, create genetically modified plants. In addition, some viruses are able to do it themselves, without the help of scientists. For example, the herpes virus is embedded in the genome of the host cell, and it is impossible to remove it from there in vitro.

That's just with conception in humans, everything is completely different.

In the conception involved eggs (which are formed before the birth of a girl), in them - half of the chromosomes of the unborn child, and sperm - in them the other half of the chromosomes. If two cells merge and chromosome sets join, a zygote emerges. In this cell is a complete set of chromosomes that carry hereditary information.

There is no point in inserting an extra chromosome (which according to the telegony version should affect the body of the embryo). And even disorders in which the chromosome is more than necessary, not related to the "foreign" chromosome - is a failure of cell division. However, these moments do not stop the supporters of telephony: it is believed that the chromosomes in the zygote can be processed by "wave genetic information" or "uterine memory". And although such phenomena do not exist in science, but to the delight of telegonists there are still some.

Proponents of telephony also refer to the results of research by Hitler, Stalin, and eugenic scholars. However, no such document can be found.

But in 2014, researchers at the University of New South Wales seem to have confirmed the phenomenon of telegony - in fruit flies. They crossed *Telostylinus angusticollis* in a cunning way, which included gluing the genitals and other wisdom. And they found out that the size of the fly's offspring is influenced by the size of the first male, while the second became the real father.

Vladislav Chernov, MD, believes that Australian scientists "ran ahead and said they had managed to unravel one of the ancient mysteries, common with genetics, because the scientific article contains very cautious conclusions on telegony.

Telegony as a fact has no evidence. Even if we consider it in terms of inheritance of the cytoplasm, ie the inheritance of material structures and functional characteristics of organisms, the maturation of eggs is determined only by maternal genes. Thus, there can be no question of external influence. "

All other modern attempts to find evidence of the phenomenon of telephony fail. Neither horses, nor mice, nor other flies agree to imitate the traits of the first crossing partners. Even the same fruit flies do not inherit the shape of the wings or genetic abnormalities in the telegonic scheme.

So in any human body is theoretically a lot of foreign DNA, and not only viral but also from other people. Theoretically!

IV. Give the Ukrainian equivalents to the underlined expressions from the text above and use them in sentences of your own.

V. Identify the one underlined (A, B, C and D) that must be changed in order to correct the sentences:

1. We thought flying would be faster (A), but when Thomas suggested she go (B) by train Maria realized she had (C) enough time and she will be able (D) to see all the small towns along the way.

2. Because I suspected that our bill was too high (A), I asked our waiter if he would check it (B) again and he agreed me (C) there had been (D) a mistake.

3. Jessica was complaining to the coach that she felt tired (A) and told him she had to rest (B), but he encouraged not to quit (C) and said she didn't have (D) much father to go.

4. One student inquired about if (A) it was okay to ask what was going (B) to be in the test and the teacher's only comment was that (C) he had already told them what would be tested (D).

5. We've invited Josh to come (A) and he's offered us to bring (B) extra food, but Linda has warned us (C) that he sometimes promises to do things (D) then forgets completely.

VI. Add one of these verbs as an infinitive or gerund in each space in this text:

Go look put start regain do keep lose stop try

If it's so hard to lose weight, why do people keep (1) _____? Because they want (2) _____ better is the usual answer. The problem is that going on a diet is likely (3) _____ more harm than good, according to the health experts. There is a strong tendency (4) _____ all the weight lost within one year of (5) _____ the diet. Only three per cent of those who take off weight have been found (6) _____ it off for at least three years. Moreover, the 'yo-yo' pattern of (7) _____ a diet, (8) _____ some weight and then (9) _____ it back on may be more harmful to an individual than not (10) _____ on a diet in the first place.

VII. Read and translate the text from Ukrainian into English:

Чому в моді прийшли роботи і гуманоїди

Наукова фантастика поступово перестає бути вигадкою. Ще кілька років тому ми не могли уявити, що нам буде доступна безпілотна техніка та «інтернет речей», і для цього не потрібно вступати до лав військових.

У літературі б'є рекорди популярності роман *The Power*, в якому жінки отримують здатність випускати легкі електричні удари пальцями, і через це стають домінуючою підлогою. По книзі вже мають намір знімати серіал, і це показує нам серйозну тенденцію, яка встановлюється в кіно. Наприклад, у лютому Netflix представив свій новий проект «Видозмінений вуглець» за мотивами кіберпанкового роману, в якому людство перемогло смерть.

Мода - форма ескапізму. Не тільки автори і режисери звертаються до сай-фай ідей. Дизайнери також звертаються до технологій, пост-гуманізму і всього науково-фантастичного, щоб розповісти свої історії. Тільки за останні півроку ми вже побачили відсилання до Матриці, інопланетних істот, кіборгів і дистопію 21 століття на Нью-Йоркському тижні моди.

У 1999 році Олександр Макквін представив колекцію Givenchy, яка зображала жінок-роботів. Вони були одягнені в тканини-мікросхеми і світловідбиваючий одяг, а у фіналі вийшла модель, одягнена виключно у світлодіодну стрічку. Колекція Макквіна зробила все те, що робить хороша наукова фантастика: представила фантазію і виступила в ролі призми, завдяки якій ми змогли побачити наші потаємні страхи.

Чималий вплив на фешн-культуру справив фільм «Матриця». Джон Гальяно, надихнувшись фільмом «Матриця», створив колекцію, яку досі вважають однією з найкращих його робіт: він задав моду на ПВХ і неонові кольори. А Balenciaga запустила тренд на вузькі чорні окуляри.

Працівники майбутнього

Dolce&Gabbana замість звичайного проходу по подіуму запустили дрон-шоу, яке викликало безліч обговорень того, що навіть найвпливовіші люди майбутньому втратять роботу. Маленькі дрони несли в своїх пластикових «руках» сумочки, створені в цьому сезоні. Звичайно, це було досить складно технічно, і показ довелося затримати на 45 хвилин, поки організатори не переконалися, що всі гості відключили свої Wi-Fi пристрої.

Маніфести кіборгів

Але найбільш приголомшливим прикладом зміни основних тенденцій став Александро Міккеле, який створив для Гуччі роботу «Маніфест Кіборга». В оригіналі це текст, в якому розкривається ідея відмови від поняття ідентичності: кіборги, монстри і гібриди розмивають лінії. Міккеле буквально створив власного гуччі-кіборга - біологічно невизначену істоту з чужою особистістю. Шоу нагадувало операційну, в

якій моделі дефілювали з маленькими дракончиками і тримали в руках репліки власних голів. Деякі з моделей також отримали роги і ще одну пару очей.

Операційна теж вказує на науковий прогрес. Хоч створення Міккеле абсолютно придумані, але недавні успіхи в області клонування і поява робота Софії - яскраві приклади пост-гуманізму, до якого ми мчимо.

Віртуальні інфлюенсери

Поки Мікеле займався проектуванням моделей-мутантів, Міуччія Прада найняла зірку зі штучним інтелектом. Малятко Lil Miquela, зірка інстаграму з сотнями передплатників, «поприсутствовала» на черговому показі, висвітливши подію за допомогою дрона, яким вона керувала з iPhone. Шоу ще не почалося, але поява Мікели обговорювалася вже скрізь.

Сама колекція від Prada була призначена для жінок, які більше не бояться ночі. Неонові декорації, що світяться в темряві, робили моделей видимими навіть у найтемнішій частині подіуму, тоді як одяг нагадував захисний одяг майбутнього. На тлі руху # metoo це здається феміністською утопією, де жінки керують вулицями після настання темряви.

Віртуальна блогерка також використовує свій інстаграм для підтримки соціальних ініціатив, у тому числі боротьбу проти расизму і права трансгендерів. На даний момент достовірно невідомо, хто стоїть за цим проектом, але це і не так сильно турбує людей, як той факт, що вигадані аватари можуть дійсно впливати на свідомість мас.

UNIT 10.

I. Translate the sentences, paying particular attention to the words and phrases in bold. Use them in your own sentences:

1. The government has promised to **chop back** its own spending in an effort to encourage the nation to do the same.
2. The politician tried to make himself heard, but the crowd **clamoured** him **down**.
3. The government closed the cave to protect the ancient paintings, which were beginning to **crumble away** when open to the air.

4. The clever salesman **deluded** the old lady **into** thinking that she would get rich if she lent him her money for his business.

5. I **got into a fix** with my income tax return last year, so this year I intend to get professional help.

6. The Church will **give up** all claims to the property if the government will pay for necessary repairs and keep it for the nation.

7. The court has **gone beyond** its powers in declaring the doctor guilty in spite of an earlier judgment in his favour.

8. The United Nations does its best to prevent the powerful nations from **gobbling up** small helpless countries.

9. If you lag the water pipes **with** pieces of old woolen garments before the winter starts, you can prevent the water from freezing and bursting the pipes.

10. These floods **pale beside** the ones we had last year when the whole river overflowed its banks.

II. Make 20 English words with suffixes th-, ful-, free-, ic-, ed-, proof-.

Forexample: *truth; awful; sugar-free; academic; educated; waterproof.*

III. Read and translate the text into Ukrainian language:

History of trends: how crocs got from summer cottages on the red carpet

During its 19 years of existence, the Crocs brand has come to the point where its shoes are bought not only to go to nature and relax by the river. "Ugly" clogs made of foam are chosen for a meeting with colleagues, a trip to the store, even a fashion show on the red carpet. They are sometimes the object of scandals. We understand how crocs have become shoes not only for gardeners.

How the world learned about crocs

They were designed as shoes for yachtsmen. Clogs made of foamed synthetic resin Croslite did not slip and did not pass water - what you need to travel by sea. The company's founders Scott Simmons, Lyndon Hanson and George Bodecker were fascinated by durable and safe shoes. Yes, they decided to make clogs from a special material for a wide range of buyers.

Then patents were patented - until 2017, crosslight shoes with unique perforations and "cut" heels were produced only by Crocs, but then the Patent and Trademark Office refused to extend the exclusive design rights. This led to the fact that rubber and foam clogs began to produce everyone who is not lazy. However, even fakes are still associated with the same shoes from Crocs.

Initially, the company advertised crocs as comfortable and soft boat shoes that do not rub or absorb odors. Over time, they were appreciated not only by yachtsmen, but also by chefs, nurses, maids - in short, everyone who should always be on their feet.

As crocs became something bigger than a nurse's shoes

It started in 2005. Housewife Sherie Schmelzer invented jibits - decorations for holes in crocs. A year later, Crocs bought the development for \$ 10 million. People liked the idea of first decorating "ugly" shoes.

Then came the unhappiest time for Crocs: after 2011, the company's shares fell sharply, and in 2017 it had to close the last plant. At that time, the trends were elegance, and not all people wanted to appreciate the comfort of country shoes, and even for a lot of money.

However, a little later crocs suddenly became common favorites. Thanks to Christopher Kane and Demna Gvasalia for this. The first designer used Crocs shoes at the 2017 spring-summer show. The second adapted them to the Balenciaga corporate style - namely, complemented the foam clogs with a high platform and dzhubits from the brand.

Behind them, interest in crocs revived the Alife brand from New York. He suggested decorating shoes with three-dimensional dzhubits in the form of cult buildings - the Brooklyn Bridge, the Empire State Building, the Statue of Liberty. Yes, garden shoes have become not only comfortable but also stylish.

What's happening with crocs now

The love of home clothes, which arose against the background of the pandemic, made people love clogs even more. They seem ugly only at first. But then users find them comfortable, breathable, bright - these qualities of shoes helped the self-isolated to fight melancholy.

According to researchers from the LYST shopping platform, the number of search queries related to crocs grew steadily in March 2020. By summer, it had increased by 71%.

This is not surprising: people who once openly despised "ugly" shoes, realized what its advantage.

For example, New Orleans writer Kelly McClure says in an interview with Elle that crocs are a great replacement for torn slippers. Portland's Prose Before Bros founder Nanea Woods says they are versatile - they can be worn with equal success at home and at a bar. Elizabeth Semmelhack, a senior curator at the Bath Shoe Museum in Toronto, explains that the popularity of crocs is not so much related to appearance as to breaking stereotypes.

The longer we stay at home, the more often we go in non-working clothes. And the less likely we are to wear skinny pants and high heels again.

In addition, we live in an era of incredible political and cultural change. Against this background, it would be logical if the new generation wanted to wear shoes that are weakly associated with a particular gender.

Sometimes crocs became the subject of scandal. It is known that the brand has long collaborated with celebrities and creates collaborations with them. One of them is a collection created with the participation of Justin Bieber.

IV. Give the Ukrainian equivalents to the underlined expressions from the text above and use them in sentences of your own.

V. Identify the one underlined (A, B, C and D) that must be changed in order to correct the sentences:

1. I really do regret not to learn (A) to play (B) the piano when I had so many opportunities to learn (C) and practice (D) in school.

2. When I asked the students to help me move (A) the chairs, some girls volunteered to carry (B) one each for me and some boys offered to take (C) the others, but Mark refused me to help (D) at all.

3. When we're ready to leave (A) the house, my mother always tells us wait (B) while she checks in the kitchen because she's afraid to go (C) out without making (D) sure everything is turned off.

4. I will never forget to visit (A) Egypt as a child. It was so exciting to stand (B) beside the pyramids. When it was time for us to go (C) home, my parents say I cried and begged them not to leave (D).

5. It really is better to ask (A) for help instead of pretending to know (B) how to do (C) something when you are probably not capable to do (D) it at all.

VI. Complete this text with appropriate forms of the verbs plus a complement in each space:

*Be (*2) become seem stand alone better clear quite satisfied ready*

Donald's presence certainly made a big difference to the speed we arose that day. There was no question of Tom lounging about in bed until the last minute and we (1) _____ for work by half past seven. Donald had his own map of the job with all the fences marked out in red ink, and the first thing he did was go for a tour of inspection, accompanied by me. We followed the hill up to the summit, and then came down by way of the cross-fence, Donald all the time checking for wire tension and, of course, straightness. When we got to the encircling fence he (2) _____ with what he'd seen. "Hmm, quite professional", he said.

After a while we came to the gateway that (3) _____. Donald look at it for a moment, and then said, "Yes, I always think it (4) _____ to do the gate first and build the fences round it." Donald had put on some overalls, and it soon (5) _____ that he intended to work alongside us during his visit.

VII. Read and translate the text from Ukrainian into English:

Що таке «нунчі» - корейське мистецтво взаємодії з оточуючими

Тим, хто хоч раз здригнувся, яким вдається сподобатися оточуючим після перших 10 хвилин розмови, варто познайомитися з корейською філософією нунчі. Розкажемо, що потрібно знати про мистецтво розуміти почуття і думки інших людей і чому воно так важливо для корейської культури.

Що таке нунчі

Нунчі - це корейська концепція, що означає мистецтво розуміти почуття і думки інших людей. У західній культурі є схоже поняття «емоційний інтелект», про його важливість для особистого успіху і благополуччя все більше говорять в останні роки.

Саме слово «нунчі» можна перекласти приблизно як «око-міра». Це свого роду оцінювання, але не конкретних людей, а загального контексту, атмосфери, ситуації в цілому. Концепція нунчі застосовна до будь-якої соціальної обстановки: від весілля до співбесіди.

Чому поняття «нунчі» так важливе в корейській культурі

У Кореї особисті відносини часто важливіші за ділові. Тільки встановлюючи хороший довірчий зв'язок з людьми, людина може стати успішною. Корейська культура спілкування заснована на взаєморозумінні, якого неможливо досягти без нунчі.

Слово «нунчі» присутнє в багатьох корейських ідіомах. Наприклад, про незручну і неакуратну в спілкуванні людину скажуть, що у неї *nunchi eoptta* (눈치없다) - «відсутня нунчі». Про того, у кого з розумінням оточуючих все гаразд, скажуть нунчі *ppareuda* (- 눈치빠르다) - у нього «швидке нунчі». Розвинене «нунчі», швидше, назвуть швидким, ніж добрим, адже якість взаємодії з оточуючими залежить від здатності людини миттєво обробляти соціальну інформацію, що постійно змінюється.

Корейці засвоюють нунчі з самого дитинства. Як пише журналістка і автор книги "Сила нунчі: корейський секрет щастя і успіху" Юні Хонг, діти в Кореї знають слово "нунчі" з трьох років. Наприклад, якщо всі стоять на правому боці ескалатора, а дитина розвалилася на лівому, батько скаже йому: «Де твої нунчі?». Це частково заклик не бути грубим і в той же час питання, чому ти вибиваєшся зі свого оточення.

На практиці нунчі являє собою якийсь збір інформації про людей, з якими тобі належить взаємодіяти. Людина з «швидким нунчі» не влетить в кімнату відразу з жартом або негативним зауваженням, спочатку він обов'язково оцінить, в якому настрої знаходяться люди, чи доречно зараз буде говорити саме в такому тоні. Вони спостерігають за тим, хто говорить, хто слухає, хто заперечує, а хто погоджується і вибачається.

Це допомагає зробити висновок про ієрархію та атмосферу в групі і зрозуміти, як варто поводитися в ній. Нунчі дозволяє краще пристосовуватися до оточення, встановлювати соціальні контакти і не здаватися неосвіченим або некомпетентним. Корейці витрачають багато часу на встановлення особистих контактів, вони можуть використовувати для правильного підходу до незнайомої людини спільного друга або спеціально виділити в першу зустріч час на те, щоб просто встановити взаєморозуміння і довіру.

Концепція нунчі з її акцентом на єдність, вибудовування відносин гармонію в колективі проти стоїть західному культу індивідуальності та незалежності. Надумку Юні Хонг, саме нунчі сприяє швидкому розвитку Кореї, яка перетворилася з однієї з найбідніших країн на державу з розвиненою економікою і впливою культури на спадщину.

Як освоїти нунчі

Як пояснює Хонг у своїй книзі, найочевидніша перевага практики нунчі в тому, що людям навколо буде комфортніше спілкуватися з такою людиною, а переговори стануть ефективнішими.

Оскільки нунчі - це навичка, заснована на чуйності та обачності, така концепція чудово підходить для інтровертів. За словами Юні Хонг, підхід до соціальних ситуацій через призму оцінювання допомагає їй боротися з соціальною тривогою і залишатися зосередженою в стресових ситуаціях.

По суті, нунчі - це вміння розуміти інших. Щоб освоїти його, доведеться змінити підхід до спілкування і свої соціальні звички. В першу чергу - розвивати емоційний інтелект. Як визначити, що у тебе проблеми з емпатією, ми вже розповідали.

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ АНГЛОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

А

acceptability - прийнятність, допустимість

accuracy - точність

ad hoc formulation — формулювання, сфокусоване на вирішенні конкретної проблеми та на певному клієнті

adaptation - адаптація

adapted translation – адаптований переклад

adapting translation - спрощуючий переклад (компенсаторний переклад)

addition — додавання

addressee - адресат, одержувач інформації (див. також recipient, target audience)

adequacy - адекватність (пор. inadequacy, acceptability)

adequate translation - адекватний переклад (вичерпнапередача змістового оригіналу та повноцінна функціонально-стилістична відповідність йому)

ad-hoc interpreting - переклад переговорів віч-на-віч

ADR (Automated dialogue replacement) — процес перезапису оригінального діалогу після зняття фільму з метою отримання чіткішої звукової доріжки

advertising translation - переклад реклами

allusion in translation - алюзія у перекладі

ambiguity - неясність, двозначність

amplification - роз'яснення

amplified translation — роз'яснювальний переклад (спосіб передачі безеквівалентної лексики, що полягає у розкритті значення вихідної одиниці за допомогою словосполучень)

annotated translation - анотаційний переклад (вид спеціального перекладу, що полягає у складанні інструкції оригіналу іншою мовою)

anti-illusionist (anti-illusory) translation - переклад, який навмисне відмовляється від спроби створити ілюзію тексту мовою оригіналу

AVT (audiovisual translation) - переклад аудіовізуальних матеріалів

automatic translation - машинний переклад

autotranslation - авторський переклад (переклад оригінального тексту, виконаний самим автором)

В

back-translation - зворотний переклад (переклад тексту перекладу мовою оригіналу)

Bible translation - переклад Біблії

block language - мова написів

borrowing - запозичення

broadcast interpreting - переклад радіо/телепередач

С

calque - калька (калькування)

CAT (computer-aided (computer-assisted) translation) автоматизований переклад, переклад за допомогою машини

checklist theory - теорія самоперевірки (саморедагування)

chuchotage – нашіптування

classroom interpreting – навчальний переклад

close translation — буквальний переклад (переклад, що відтворює комунікативно-нерелевантні елементи оригіналу, внаслідок чого або порушуються норми та узус ПЯ, або виявляється перекрученим (непереданим) дійсний зміст оригіналу)

code-switching - перемикання мовних кодів (поперемінне використання елементів двох або більше мов у рамках одного комунікативного акту (L. Figueroa) більш-менш двомовним мовцем (M.-B. Hansen)

coediting - спільне редагування

coherence - когерентність (зв'язність)

intertextual coherence - міжтекстові зв'язки

intratextual coherence - внутрішньотекстові зв'язки

cohesion - когезія (зв'язність всередині пропозиції або між пропозиціями, що досягається повторами або іншими засобами)

collocation — словосполучення

collocation range - діапазон сполучуваності

commercial translation - комерційний переклад

communicative translation - комунікативний переклад (переклад, що має на меті донести до адресата зміст вихідного повідомлення мовою L1 засобами, що максимально відповідають нормам мови L2)

community interpreting - усний переклад для державних та муніципальних потреб (переклад, при якому потрібні глибокі знання культури та соціальної специфіки народів та країн, що представляють обидві мови, а також соціальної та особистісної психології)

commutation - заміна, заміщення (граматична або лексична (або комплексна лексико-граматична) перебудова різних одиниць вихідного тексту)

compensation - компенсація (спосіб перекладу, у якому елементи сенсу, втрачені під час перекладу одиниці ІМ в оригіналі, передаються у тексті перекладу будь-яким іншим засобом, причому необов'язково у тому самому місці тексту, що у оригіналі)

comprehensibility - зрозумілість

conceptualization - концептуалізація

conditioned probability - обумовлена ймовірність

conference interpreter – усний перекладач

conference interpreting – усний переклад з використанням апаратури

consecutive interpreting – послідовний переклад

constrained translation – обмежений переклад (див. також restricted translation)

contact zone - зона контакту

context - контекст (лінгвістичне оточення даної мовної одиниці або ситуація, в якій вона використовується)

macrocontext — макроконтекст (широкий контекст; лінгвістичний контекст, що виходить за межі речення, в якому використана дана мовна одиниця)

microcontext — мікроконтекст (вузький контекст; лінгвістичний контекст у межах одного словосполучення чи речення; інформаційний запас джерела мови, тобто його знання, минулий досвід, пов'язані зі значенням ЛІЕ)

contextual restrictions - контекстуальні обмеження

corpus-based research in translation – перекладознавство з опорою на корпусну лінгвістику

correspondence - відповідність

CO-text (J. Catford) - котекст (широкий екстралінгвістичний контекст)

co-textual search - ко-текстуальний пошук (пошук у широкому екстралінгвістичному контексті)

court interpreting - переклад у суді

courtroom interpreting – переклад у суді

covert translation (J. House) - "прихований" переклад, комунікативний переклад (переклад, виконаний таким чином, щоб читач думав, що перед ним оригінальний текст, а не переклад з іншої мови; мета перекладу — побудувати максимально природний текст мовою перекладу, без відображення в перекладі нестандартних особливостей тексту оригіналу; комунікативний переклад забезпечує безперешкодне розуміння тексту читачем перекладу, але втрачає специфічні особливості стилю автора оригіналу)

creativity in translation – творчий підхід до перекладу

critical search skill - навичка критичного пошуку еквівалента в ПЯ

CTS (Corpus-based Translation Studies) – перекладознавство з опорою на корпусну лінгвістику

cultural adaptation - культурна адаптація (адаптація перекладу до культурних особливостей мови-мети)

cultural competence – культурна компетентність

cultural context - культурний контекст

cultural filter — культурний фільтр (бар'єр, спричинений різними соціокультурними та комунікативними уподобаннями)

cultural stereotyping in translation — культурні стереотипи під час перекладу

cultural translation - переклад, що враховує культурні особливості ІМ

cultureme—культу рема

D

data-driven machine translation - машинний переклад, керований даними

descriptive translation - описовий переклад (див. також amplified translation, expanded translation)

descriptive translation theory — описова теорія перекладу

deverbalization (M Lederer) - девербалізація (звільнення сприйнятої інформації від мовних засобів, форм та структур вихідної мови)

dialect - діалект

dialogue interpreting – усний переклад для державних та муніципальних потреб

direct translation (J. -P. Vinay, J. Darbelnet) - буквальний переклад (переклад, що відтворює комунікативно-нерелевантні елементи оригіналу, внаслідок чого або порушуються норми і узус МП, або виявляється перекрученим (непереданим) дійсний зміст оригіналу)

disambiguation - усунення неоднозначності

discourse transfer - дискурсивна інтерференція

distinctive feature - відмінна ознака

documentary translation (C. Nord) - вид перекладу, у якому зберігаються культурні особливості вихідного тексту; неплутати з документальним перекладом (переклад текстів документального характеру)

domesticating translation — переклад, у якому домінує англomовна культура перекладу

domestication (L. Venuti) - «одомашнення» (домінування англomовної культури перекладу)

dominant language — міжнаціональна (панівна) мова

drama translation – переклад п'єс (драматичної літератури)

dubbing - дублювання фільму

Е

editing - редагування

educational interpreting - навчальний переклад (переклад,

що здійснюється у навчальних аудиторіях для студентів, які не володіють мовою лектора; переклад, що здійснюється між батьками та викладачами на батьківських зборах та інших зустрічах)

equivalence - еквівалентність

communicative equivalence - комунікативна еквівалентність

connotative equivalence (W. Koller) - коннотативна еквівалентність

cultural equivalence – культурна еквівалентність

denotative equivalence (W. Koller) - денотативна еквівалентність

dynamic (functional) equivalence (E. Nida) – динамічна еквівалентність

formal equivalence (E. Nida) – формальна еквівалентність

lexicographical equivalence - лексикографічна еквівалентність

linguistic equivalence - лінгвістична еквівалентність

pragmatic equivalence (M Baker) — прагматична еквівалентність

text-normative equivalence (W. Koller) - текстуально-нормативна еквівалентність

textual equivalence (J. Catford) - текстуальна еквівалентність

equivalent - еквівалент

equivalent effect - ефект еквівалентності

textual equivalent - текстуальний еквівалент

textual translation equivalent — текстовий перекладний іеквівалент

transference equivalent - еквівалент в результаті перенесення

transliteration equivalent - транслітераційний еквівалент

equivalent textual material - еквівалентний текстовий матеріал

escort interpreting — переклад супроводу візитерів (лінійний переклад)

ethnocentric translation — переклад, у якому пріоритетним є значення, а чи не форма і стиль; особлива увага приділяється збереженню структури та норм мови, якою здійснюється переклад

exegetic translation - екзегетичний переклад (переклад, в якому відбувається тлумачення неясних місць)

expanded translation — пояснювальний переклад

expansion - розширення (семантична трансформація, відповідна у практиці перекладу генералізації)

exploitation - роз'яснення, уточнення, деталізація

F

face-to-face interpreting — переклад переговорів віч-на-віч

FAHQT (Fully Automatic High Quality Translation) - повністю автоматизований переклад високої якості

faithful translation — точний переклад

faithfulness - точність

false friends - «неправдиві друзі» (семантично різні, але збігаються за зовнішньою формою лексичні одиниці порівнюваних мов)

FAMT (fully automated translation) (Lehrberger J., Bourbeau L.) - машинний переклад

feature of substance - субстанційна ознака (ознака субстанції)

feminist translation - феміністський переклад

fidelity - точність

FIT (International Federation of Translators, Fédération Internationale des Traducteurs) - Міжнародна Федерація перекладачів

foreignization (L. Venuti) - "очуження" (перекладна стратегія, яка наближає читача/одержувача інформації до культурної ситуації оригіналу)

foreignizing translation - переклад, що наближає читача/одержувача інформації до культурної ситуації оригіналу (див. також resistive translation)

formal correspondence - формальна відповідність

free translation — вільний переклад (переклад, виконаний на нижчому рівні еквівалентності, ніж той, якого можна досягти за умов перекладацького акта)

full translation - повний переклад (текст, перекладений повністю без будь-яких скорочень)

functional translation – прагматичний переклад

G

gender in translation — облік тендерних особливостей у перекладі

general translation theory - загальна теорія перекладу (розділ лінгвістичної теорії перекладу, що вивчає найбільш загальні лінгвістичні закономірності перекладу, незалежно від особливостей конкретної пари мов, що беруть участь у процесі перекладу, способу здійснення цього процесу та індивідуальних особливостей конкретного акта перекладу)

generalization – генералізація

glosstranslation — переклад, у якому форма та зміст оригіналу передаються буквально

grammartranslation – граматичний переклад

grammar-translationmethod — граматико-перекладний метод навчання іноземної мови

grammatical translation – граматичний переклад

graphological translation - графологічний переклад

Н

НАМТ (human-aided machine translation) (Lehrberger J., Bourbeau L.) - автоматичний переклад з використанням значної частки традиційної переробки тексту

humour in translation — гумор у перекладі

hypertranslation — переклад, у якому міститься інформація, яка є в оригіналі, чи слова у тексті перекладу використовують у більш широкому значенні

І

IATIS (International Association for Translation and Intercultural Studies) – Міжнародна Асоціація фахівців, які вивчають теорію перекладу та міжкультурну комунікацію

idiomatic text - ідіоматичний текст

idiomatic translation – ідіоматичний переклад

illusionist (illusory) translation (Levy) - переклад, який створює ілюзію тексту мовою оригіналу

imitation (Lowell) - див також free translation

implication - імпліцитність

implied rules of translation - негласні правила перекладу

inadequacy - неадекватність

indirect interpreting - непрямий переклад

indirect translation - непрямий переклад (переклад, що здійснюється не безпосередньо з тексту оригіналу, а з його перекладу іншою мовою)

individual skill - особистінавичкиперекладача

institutional translation - переклад, що здійснюєтьсяназамовленнядержавнихструктур

instrumental translation (C. Nord) - імпліцитнийпереклад(Переклад, в якому здійснюєтьсякультурнаадаптаціявихідноготексту)

interactive translation- переклад за допомогою комп'ютерної програми (переклад, який здійснюється перекладачем за допомогою комп'ютерної програми)

intercultural communication - міжкультурна комунікація

interference - інтерференція

interlevel of context - внутрішній рівень контексту (контекстуальне значення)

interlinear translation - дослівний переклад (переклад, у якому одиницею перекладу є слово)

interlinear version - підрядковий варіант

interlingual translation (R. Jakobson) - міжмовний переклад (інтерпретація вербальних знаків засобами іншої мови)

intermediate translation- опосередкований переклад

interpretation - інтерпретація (смісловий спосіб перекладу, тобто переклад із зверненням до дійсності)

interpreter – усний перекладач

interpreter training - підготовка усного перекладача

interpreting - усний переклад

interpretive model (D. Seleskovitch and M. Lederer) – інтерпретативна модель

intersemiotic translation (R. Jakobson) - міжсеміотичний переклад (інтерпретація вербальних знаків за допомогою невербальних знакових систем)

intertemporal translation - міжчасовий переклад(діахронічний переклад, переклад сучасною мовоюісторичного тексту, написаною мовою попередньої епохи)

intertextuality - інтертекстуальність

intralingual translation (R. Jakobson) - внутрішньомовний переклад (передача вербальних знаків засобами інших знаків тієї ж мови)

intuition in translation — перекладацька інтуїція

intuitive "rightness" - інтуїтивна "правильність"

invariant - інваріант (те, що залишається незмінним в результаті процесу перекладу, а саме повідомлення, що розуміється як інформація, призначена для передачі)

inverse sequence of elements - інвертована (зворотна) послідовність елементів

inverse translation – зворотний переклад

J

judicial interpreting - усний юридичний переклад (див. також **legal interpreting**)

L

lacuna - лакуна (відсутність лексичних еквівалентів в одному мові позначенням, переважно національних реалій, в іншій)

legal interpreting - усний юридичний переклад

legal translation - юридичний переклад (включає як усний переклад, н-р, у суді, так і письмовий переклад юридичної документації)

lexical (partial) transference - лексичний (частковий) перенесення значення

lexical gap - лакуна

lexical translation - лексичний переклад

liaison interpreting – переклад переговорів

limit of translatability - межа перекладності

linguistic relativity - лінгвістична відносність

linguistic retribalization - лінгвістична ретрибалізація

linguistic translation (E. Nida) - переклад, в результаті якого інформація, що є імпліцитною в оригіналі, стає експліцитною

linguistically relevant feature- лінгвістично релевантна ознака

lip-sync dialogue - діалог із синхронізацією артикуляції

lip-sync dubbing- дублювання фільму із синхронізацією артикуляції

literal translation-буквальний переклад (переклад, комунікативно-нерелевантні елементи оригіналу, щовідтворює, в результаті чого або порушуються норми і узус МП, або виявляється спотвореним (непереданим) дійсний зміст оригіналу)

literary translation – літературний переклад

loan translation - калька (калькування)

loss- втрата

М

machine translation- машинний переклад

machine-aided (machine-assisted) translation-автоматизований переклад, переклад за допомогою машини

МАНТ (machine-aided human translation) (Lehrberger J., Bourbeau L.) – змішаний переклад (традиційний переклад з використанням автоматичного словника)

meaning - значення

contextual meaning - контекстуальне значення

formal meaning - формальне значення

relevant meaning - релевантне значення, суттєве значення

media interpreting – усний переклад на прес-конференціях, телебаченні тощо.

medium-substance - субстанція засоби передачі інформації

medical interpreting - медичний переклад тітці - мем (одиниця культурної інформації, що поширюється від однієї людини до іншої за допомогою імітації, навчання та ін.)

memes of translation - меми у перекладі

mental health interpreting – переклад у психіатричних клініках

metalanguage of translation - метамова перекладу

metaphor in translation - метафора в перекладі

minimax strategy in translation - стратегія мінімакс у перекладі (дана стратегія означає обережний вибір перекладу, який гарантує перекладачеві мінімальний рівень максимально можливого)

misinterpretation - неправильна інтерпретація, помилковотлумачення (порівн. interpretation)

model translation - зразковий переклад

modernizing translation - «осучаснення» перекладу

modifying translation - модифікуючий переклад

modulation (J. -P. Vinay, J. Darbelnet) - модуляція

multimedia translation - переклад кіно/відео матеріалів

(Переклад, що поєднує риси синхронного, послідовного та письмового перекладу залежно від мети та характеру роботи)

mythicaltranslation - міфічний (фантастичний, вигаданий) переклад

N

NAATI (National Accreditation Authority for Translators and Interpreters) - Національний Орган з акредитації письмових та усних перекладачів

news translation - переклад новин

"no-leftover" principle - беззалишковий принцип

non-equivalence - нерівноцінність (пор. equivalence)

norm- норма (сукупність вимог, яким має відповідати переклад)

accountability norm (A. Chesterman) — міра відповідальності перекладача

communication norm (A. Chesterman) - норма спілкування із замовником перекладу

cultural norms - норми вихідної культури

expectancy (product) norms (A. Chesterman) - очікування отримувача перекладу

initialnorm (G. Toury) - початкова норма (основна орієнтація перекладача на оригінал або норми МП)

matricialnorms (G.Toury) - матричні норми (норми, що визначають розподіл мовного матеріалу в тексті)

operational norms (G. Toury) - операційні норми (норми, що визначають розподіл мовного матеріалу в тексті (див. *matricial norms*) і формулювання змісту тексту

preliminary norms (G. Toury) — попередні норми (норми, що визначають політику перекладача у виборі оригіналу та при вирішенні питання, чи здійснюватиметься переклад безпосередньо з оригіналу або використовуватиметься третя мова)

professional norms (Ac. Chesterman) — норми взаємовідносини із замовником перекладу

relation norm (A. Chesterman) - норма взаємовідносини із замовником перекладу

textual-linguistic norms (G. Toury) - текстуальні норми (норми, що визначають формулювання змісту тексту)

normalization - нормалізація (встановлення норми)

notetaking - ведення записів у послідовному перекладі

(допоміжний засіб пам'яті перекладача, що полягає у фіксуванні на папері найважливішої з погляду перекладача інформації)

О

oblique translation (J.-P. Vinay, J. Darbelnet) - вільний переклад

omission - опущення

one-to-one correspondence - одно-однозначна відповідність

opera translation - переклад оперних лібрето

originality in translation - оригінальність у перекладі

overt translation (J. House) — філологічний переклад (переклад відомого та культурно значущого твору з ретельним підбором мовних засобів, що відповідають особливостям тексту оригіналу з метою збереження стилістики розповіді та недопущення найменших смислових зрушень; такий текст мовою L2, якою видно, що він перекладено з іншої мови)

over-translation - надпереклад (такі види мовного посередництва, продукт яких можна представити як результат перекладу з деякою додатковою прагматичною обробкою матеріалу, що транслюється відповідно до специфічних потреб адресата), (переклад, в якому міститься інформація, що не є в оригіналі, або слова в текст перекладу використовуються у більш широкому значенні)

Р

paraphrase - вільний переклад

paraphrastic translation - перифрастический переклад, вільний переклад
(описова передача змісту (слова, реалії) в іншій формі та іншими словами)

partial theories of translation -

приватні теорії перекладу (напрями розділу перекладознавства,
які визначаються функціонально-

комунікативною спрямованістю перекладацької діяльності,

включаючи форми перекладу, види перекладу та жанри,

переклад на різні мови та переклад з використанням комп'ютера)

partial translation - частковий переклад

pedagogical translation – переклад як засіб навчання

perspectives of interpretation – перспективи перекладу

phonological translation - фонологічний переклад

poetry translation – переклад поезії (поетичний переклад)

postcolonial translation - постколоніальний переклад

post-synchronisation - див. також looping, looping session, ADR

pragmatic text - прагматичний текст

pragmatic translation (J. Casagrande, W. Roller) — прагматичний переклад
(переклад, метою якого є якомога точніше передача повідомлення)

probability - ймовірність

process of translation - процес перекладу

professional translation - професійний переклад (переклад,
який має самостійну та об'єктивну цінність, як більш-

менше квівалентна заміна оригінального тексту для тих,

хто з тих чи інших причин не може користуватися останнім)

proofreading - вичитування, коректура

prosaic translation - прозовий переклад (переклад поетичного тексту засобами
художньої прози для ознайомлення читачів із змістом іншомовного оригіналу)

prose translation - переклад прози

prospective translation – проспективний переклад

prototypical translation - прототипний (типовий, базисний) переклад

pseudotranslation - псевдопереклад

pseudotranslator - псевдоперекладач

public sector interpreting – усний переклад для державних та муніципальних потреб

publicserviceinterpreter- спеціаліст у галузі усного перекладу для державних та муніципальних потреб

public service interpreting - усний переклад для державних та муніципальних потреб

Q

qualitycontrol - контроль якості (один із етапів процесу перекладу, що передуює наданню остаточного варіанта клієнту)

qualityoftranslation - якість перекладу (оціночний показник зробленого перекладу, який визначається точністю, стисненням, ясністю, літературністю перекладеного тексту)

R

rank scale - рангова шкала

rank-bound translation (J. Catford) - переклад із пов'язаним рангом (такий вид перекладу, як у мові перекладу еквівалент підбирається кожному за слова (кожною морфемою), вихідного тексту)

receptor-oriented translation - переклад, орієнтований на одержувача

recipient - адресат, одержувач інформації

re-expression (M Lederer) - перетворення, перевираження

reformulation - переформулювання

register - функціональний стиль

reinterpretation - передача ідеї (думки і т. д.) новим, відмінним від попереднього способом

relations - відносини

collocational relations - колокаційні відносини

contextual relations - контекстуальні відносини

co-textual relations - контекстуальні відносини

formal relations - формальні відносини

conceptual relations - концептуальні відносини

relay interpreting- непрямий переклад (переклад, який здійснюється не безпосередньо з тексту оригіналу, а з його перекладу іншою мовою)

relay translation - опосередкований переклад (переклад вже перекладеного тексту (усного або письмового) на третю мову

resistancy (L. Venuti) - див. foreignization

resistive translation (L. Venuti) - див. foreignizing translation

restricted translation (J. Catford) — скорочений (обмежений) переклад, переклад на одному, обраному рівні мови, мікропереклад (мікропереклад є використання регулярно повторюваних відповідностей, що існують у мові перекладу для передачі значень одиниць вихідної мови; як правило, ці відповідності відносяться до одного і тому ж мовному рівню (слово: слово; граматична категорія: граматична категорія; стилістична фігура: стилістична фігура) або до близьких мовних рівнів (слово: словосполучення)

retour translation - переклад з рідної мови (переведення нерідною мовою)

retranslation – зворотний переклад

retranslator – ретранслятор

retrospection - ретроспекція

retrospective translation – ретроспективний переклад

rewording - внутрішньомовний переклад

round-trip translation - послідовний переклад розмови, що здійснюється з мови № 1 на мову № 2 та з мови № 2 на мову № 1

S

sacred original - сакральний текст (текст, в якому нічого не можна змінювати)

scholarly translation - переклад, який здійснюється з метою підготовки майбутніх перекладачів

science of translation - перекладознавство

scientific translation - науковий переклад (переклад спеціальних наукових текстів)

screen translation – переклад написів на екрані

self-translation- авторський переклад (переклад оригінального тексту, виконаний самим автором)

semantic translation (P. Newmark) – семантичний переклад

sense-for-sense translation - вільний переклад

shift (J. Catford) - зміщення

class-shift - зсув класу

intra-system shift - внутрішньосистемне зміщення

level shift - рівневе зміщення

rank-shift - зміщення рангу (зсув по рангу)

rank-shifted group - група зі зміщеним рангом

structure-shift - структурне зміщення

unit-shift - зміщення одиниці

sight translation - переклад із аркуша (переклад документа в усній чи письмовій формі без попередньої підготовки)

sign(ed) language interpreting - переклад мови жестів (кінетичної мови)

simplification (Blum-Kulka and Leventori) - спрощення (тенденція до спрощення мови, що використовується в перекладі)

lexical simplification - лексичне спрощення

stylistic simplification – стилістичне спрощення

syntactic simplification - синтаксичне спрощення

simultaneous interpreting – синхронний переклад

single-voice translation - одноголосий переклад (закадровий переклад, при якому відбувається дублювання різних ролей однією і тією ж особою)

situational feature - ситуаційна ознака

situational knowledge - ситуаційні знання

Skopos theory (H. Vermeer) - теорія Скопос (теорія, згідно з якою перекладач у своїй діяльності більше не керується текстом оригіналу, на нього впливає функція тексту перекладу в культурі, мовою якої здійснюється переклад)

social stereotypes in translation - соціальні стереотипи у перекладі

socialtranslation - побутовий переклад (переклад текстів розмовно-побутового характеру)

source - джерело

sourceculture- культура вихідної мови

source culture norms - норми вихідної культури

source language - мова-джерело

source language stimulus - стимул мови-джерела

sourcetext - текст-джерело (вихідний текст)

source text addressee - адресат вихідного тексту

sourcetextnorms - норми тексту, з якого здійснюється переклад

sourcetextsender – відправник вихідного тексту

source-orientedtranslation - вид перекладу, у якому зберігаються культурні особливості вихідного тексту

speakability - здатність говорити

specializedtranslation - спеціальний переклад (перекладматеріалів, щоналежатьдобудь-якоїгалузизнаньзісвоєїтермінологічноюноменклатурою)

status of translators - статус перекладачів

structural transfer - структурне перенесення

style - стиль

formal style - формальний, офіційний стиль

informal style - неофіційний стиль

intimate style - фамільярний стиль

sub-competences - суб-компетенції

substitution (O. Kade) - заміна, субституція (спосібреалізаціїперекладунаосновіграматичногозначення)

subtitling - субтитрування (введення субтитрів)

surtitling - перекладнадтитрів (проектуваннясубтитрівнадсценоюабонаспинкахкріселвоперномуучидраматичному театрі)

Т

TAP (think-aloud protocols) - сукупність методів дослідження когнітивних процесів, що протікають у момент породження перекладу,

включаючи реєстрацію результатів інструментальних досліджень

target - ціль

target audience - ключова аудиторія, адресат, одержувач інформації

target culture – культура мови перекладу (пор. source culture)

target culture addressee – одержувач перекладу

target culture norms - норми культури, на мову якої здійснюється переклад

target language - мова-мета (мова, якою здійснюється переклад)

target text - текст перекладу

target text addressee - адресат тексту перекладу

target text sender – відправник тексту перекладу

target-oriented translation - переклад, орієнтований на одержувача

TEC (Translational English Corpus) – корпус англійської мови для перекладознавчих досліджень

technical translation - технічний переклад (переклад, використовується для обміну спеціальною науково-технічною інформацією між людьми, які розмовляють різними мовами)

tele-conference - телеміст, телеконференція

tele-interpreting – переклад телефонних переговорів

telephone interpreting – переклад телефонних переговорів

term - термін

TBX (term base exchange) - обмін базою термінів

terminology - термінологія

text - текст

text analysis – аналіз тексту

text transfer – перенесення тексту

text type – тип тексту

text typology – типологія тексту

theories- теорії

area-restricted theories (J. Holmes) — теорії, обмежені територією;

medium-restricted theories (J. Holmes) - теорії, обмежені способом (умовами)

problem-restricted theories (J. Holmes) - теорії, обмежені проблемою

rank-restricted theories (J. Holmes) - теорії, обмежені рівнем

text-type restricted theories (J. Holmes) - теорії, обмежені типом тексту

time-restricted theories (J. Holmes) - теорії, обмежені часом

thicktranslation- насичений переклад (переклад, при якому текст перекладу знаходиться в багатому культурному та лінгвістичному оточенні мови, з якої здійснюється переклад, з метою створення в культурі мови перекладу більш повного розуміння вихідної культури)

totaltranslation(J. Catford) - загальний переклад (звичайний переклад, коли оригінал перекладається на всіх мовних рівнях)

TPCA (Three-PhaseComparativeAnalysis) – метод трифазного компаративного аналізу

transcoding - перекодування (встановлення відповідності між кодами у вихідному тексті та тексті перекладу)

trans-creation - переклад творчого твору іншою мовою

transcription - транскрипція

transculturation (G. PerezFirmat) — зміни у культурі, викликані запровадженням елементів іноземної культури

transediting- переклад із наступним редагуванням

transemes (KittyvanLeuven-Zwart) - зрозуміла текстуальна одиниця

transference- перенесення (семантична трансформація, заснована на заміні понять, що перехрещуються)

transference of meaning - перенесення значення

transforming translation - перетворюючий переклад

translatability - переказність

translatese

надмірне прагнення перекладача передавати синтаксичну структуру або ідіоматику ІМ

translation aids - допоміжні засоби при перекладі (словники, граматичні довідники, інформаційні технології)

translation algorithm - алгоритм перекладу

translation assessment criteria - критерії оцінки перекладу

translation(al) behaviour - поведінка перекладача

translation brief (C. Nord) - досьє перекладача

translation class - заняття з навчання перекладу

translation competence - перекладацька компетенція (складнабагатовимірна категорія, що включає ті кваліфікаційні характеристики, які дозволяють перекладачеві здійснювати акт міжмовної та міжкультурної комунікації: особливе «перекладне» володіння двома мовами (як мінімум рецептивне володіння ІМ та репродуктивне — мовою перекладу), за якого мови проектуються один на одного; володіння технологією перекладу; знання норм даного стилю та жанру тексту; знання перекладацьких норм, що визначають стратегію мови перекладу; певний мінімум фонових знань, необхідних для адекватної інтерпретації вихідного тексту)

translation criticism - критика перекладу (розділ перекладознавства, що є окремою галуззю літературно-критичної діяльності, що поєднує літературно-естетичний, лінгвістичний та інші підходи до аналізу тексту перекладу)

translation didactics – дидактика перекладу

translation equivalence - перекладна еквівалентність

translationerror- помилка під час перекладу

translationethics - перекладацька етика

translationexpert - спеціалістугалузіперекладу (пор. naturaltranslator)

translation(al) expertise - перекладацький досвід

translation gain - перекладацьке додавання

translation in international marketing - переклад у сфері міжнародного маркетингу

translation knowledge - перекладацькі знання

translation loss - перекладацька втрата

translation meme (A. Chesterman) - мем у перекладі

TM (translation memory) - пам'ять перекладів (база даних, в якій переклади зберігаються в міру їх виконання, в результаті не потрібно багаторазово перекладати те саме пропозицію, навпаки, за необхідності можна повторно використати раніше перекладені фрагменти тексту)

TMX (translation memory exchange) – обмін пам'яттю перекладів

translation memory systems - системи пам'яті перекладів

translation method - прийом перекладу (див. також translation procedures)

translation pedagogy - викладання перекладу

translation policy - політика перекладу

translation principle - принцип перекладу

translation(al) procedures - технологія перекладу (прийоми перекладу)
(видіоперацій,
що здійснюються перекладачем над текстом оригіналу з метою отримання тексту перекладу)

translation process - процес перекладу

translation proper - міжмовний переклад (див. також interlingual translation)

translation quality assessment – оцінка якості перекладу

translation rule – правило перекладу

translation shifts - зміщення (зрушення) під час перекладу

translationskill- перекладацька навичка, перекладацька майстерність, мистецтво перекладу

translation sociology - соціологія перекладу

translation speed - швидкість перекладу

translation strategies - перекладацькі стратегії

Translation Studies - перекладознавство

applied translation studies (J. Holmes) - прикладне перекладознавство

descriptive translation studies (DTS) - описове перекладознавство

translation technology - технологія перекладу

translation theory – теорія перекладу (див. також *translatology*, *Translation Studies*, *science of translation*)

translation tool - інструмент перекладу

translation typology - типологія перекладу

translation unit - одиниця перекладу

translation universale - перекладацькі універсали (поняття та категорії перекладу, що існують незалежно від умов перекладу, жанрового характеру текстів та мов, що контактують. До них відносяться інваріант, повідомлення, способи перекладу, відповідності, одиниця перекладу та ін.)

translation(al) norms – норми перекладу

translational corpus - перекладацький корпус

translatology - транслатологія (перекладознавство)

translator - перекладач

female translator - жінка-перекладач

feministtranslator- перекладач, який обстоює права жінок у професії

literary translator – перекладач художнього тексту

live-communication translator – усний перекладач (див. також *oral translator*)

naturaltranslator - «природний» перекладач, перекладач-білінгв (некваліфікований перекладач, який зазвичай виконує переклад на волонтерській основі)

oral translator – усний перекладач (див. також *live-communication translator*)

sign-language translator - усний перекладач для глухонімих

written translator - письмовий перекладач

translator training - навчання перекладача

translatorial action - перекладацька дія

translatorial competence - перекладацька компетенція

translator's competence – перекладацька компетенція

translator's error - помилка перекладу (див. також *translation error*)

translator's intention - намір перекладача

translator's intentionality- інтенціональність перекладача

translator's note - перекладацький запис

translator's presence - зовнішній вигляд перекладача

transliteration - транслітерація

transmutation – міжсеміотичний переклад

transparency - прозорість (відкритість)

transposition (J.-P. Vinay, J. Darbelnet) - перестановка, транспозиція (переклад тексту одного жанру або функціонального стилю в інший жанр або функціональний стиль)

triadicsystemoftranslation - тричастинна (потрійна) система перекладу

typologicaldifference - типологічна відмінність

U

unboundedtranslation (J. Catford) - незв'язаний перекладданому виді перекладу еквівалентність не прив'язана до якогось певного рангу)

unconditionedprobability - безумовна ймовірність

under-translation- недопереклад (види мовного посередництва, у яких недовиконуються в тому чи іншому відношенні норми перекладу. Це можна назвати «чорновим» перекладом, неповно, скорочено або вибірково, що передає зміст оригіналу і допускає відхилення від функціонального стилю, і «робочий» переклад) , від якого не вимагається стилістичної адекватності оригіналу)

unidiomatictext - неїдіоматичний текст

universality - універсальність (загальність)

universaleoftranslation - перекладацькі універсали

untranslatability - неперекладність (відсутність у рідній мові ідеального еквівалента або відповідності тому чи іншому слову або поняття оригіналу)

collocationaluntranslatability - колокаційна неперекладність

culturaluntranslatability - культурологічна неперекладність

linguisticuntranslatability - лінгвістична неперекладність

V

verification (J. Delisle) - контроль, перевірка

versetranslation – перекладпоезії (поетичнийпереклад)

video-conference - відеоконференція

voice-over translation - закадровий переклад

whispered interpreting - нашіптування

W

WASLI (World Association of Sign Language Interpreters) - Всесвітня Асоціація перекладачів для глухонімих

word-for-word translation - дослівний переклад (механічна підстановка слів мови перекладу, аналогічних слів вихідної мови)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Авербух К. Я. Термінологічна варіантність// Питання мовознавства. 1986 №6. З. 38-50.
2. Алексеєва Л. М. Термінопородження як основа наукової творчості. - М., 1998.
3. Алімов В. В. Теорія перекладу. Переклад у сфері професійної комунікації: Навчальний посібник. - М: Едиторіал УРСС, 2004. - 160 с.
4. Андрєєва В. К., Максимова Т.В. Деякі тенденції у словотворі англійської останньої чверті ХХ століття // Мовна особистість: проблеми креативної семантики. - Волгоград: Зміна, 2000. - С. 46-54.
5. Арбекова Т. І. Лексикологія англійської. - М., 1977. - 240 с.
6. Ахманова О. С. Словник лінгвістичних термінів. Вид. 2-ге. - М.: Рад.енциклопедія, 1969. - 498 с.
7. Бархударов Л. С. Рівні мовної ієрархії та переклад. «Зошити перекладача», № 6. - М., 1969.
8. Борхвальдт О. В. Історичне термінознавство російської мови: Монографія. - Красноярськ: РІО КДПУ, 2000. - 200 с.
9. Васильєва Н. В. Термін // Лінгвістичний енциклопедичний словник.- М.: Радянська енциклопедія, 1990. - С. 508-509.
10. Вілюман В. Г. Англійська синоніміка. Серія "Бібліотека філолога". - М., 1980.
11. Виноградов В. С. Переклад: Загальні та лексичні питання: Навчальний посібник. - 2-ге вид., Перероб. - М.: КДУ, 2004. - 240 с.
12. Влахов З., Флорін З. Неперекладне у перекладі. - М., 2006
13. Володіна М. Н. Теорія термінологічної номінації / М. Н. Володіна - М.: Вид-во МДУ, 1997. - 180 с.
14. Гак В. Г. Мовні перетворення. - М., 1998. - С. 4-5.
15. Головін Б. Н., Кобрін Р.Ю. Лінгвістичні засади навчань про терміни. М.: Вища школа, 1987. - 104 с.
16. Гриньов С. В. Введення в термінознавство. - М.: Московський ліцей, 1993. - 309 с.
17. Гумбольдт В. Мова та філософія культури. - М.: Прогрес, 1985. - 451 с.

18. Даниленко В. П. Термінологізація різних частин мови // Актуальні проблеми лексикології. - Новосибірськ, 1969. - С. 189-195.
19. Заботкіна В. І. Нова лексика сучасної англійської мови. - М.: Вища школа, 1989. - 126 с.
20. Івін А. А., Никифоров А. Л. Словник із логіки. - М., 1998. - С. 189-283.
21. Івлева Г. Г. Про фактори розвитку лексичного складу // Філологічні науки. - 1983. - № 6.
22. Карасік В. І. Мовне коло: особистість, концепти, дискурс. - Волгоград: Зміна, 2002. - 476 с.
23. Кіяк Т. Р. Лінгвістичні аспекти термінознавства: Навч. посібник / Т. Р. Кіяк. - Київ: УМКВО, 1989. - 104 с.
24. Комісарів В. Н. Слово про переклад. - М: Міжнародні відносини, 1973. -216 с.
25. 61. Комісарів В. Н. Загальна теорія перекладу. Проблеми перекладознавства у висвітленні зарубіжних учених (навчальний посібник). - М.: ЧеРо, 1999. - 136 с.
26. Кубрякова Є. С. Типи мовних значень. Семантика похідного слова.- М., 1981.
27. Латишев Л. К., Семенов А. Л. Переклад: теорія, практика та методика викладання. - М: Видавничий центр «Академія», 2003. - 192 с.
28. Лейчик В. М. Термінознавство: Предмет, методи, структура. - М., 2006- 256 с.
29. Леонтович О. А. Введення у міжкультурну комунікацію: Навчальний посібник. - М.: Гнозис, 2007. - 368 с.
30. Маджаєва С. І. Когнітивний напрямок та медична термінологія / / Гуманітарні дослідження, 2010. - № 1 (33). - С. 66-71.
31. Марчук Ю. Н. Багатомовна термінографія та автоматична обробка текстів // Лексикологія. Термінознавство. Стилїстика. Москва - Рязань, 2003.
32. Мешков О. Д. Семантичні аспекти словоскладання англійської мови. - М: Наука, 1986. - 209 с.
33. Моїсеєв А. А. Про мовну природу терміна // Сучасні проблеми термінології в науці та техніці. - М., 1969. - С. 127-132.
34. Нікіфоров В. К. Про системність терміна // Зап. Мовознавства. - 1966. - № 1.-С. 111-114.

35. Новодранова В. Ф. Когнітивні науки та термінологія // Науково-технічна термінологія. - М., 2000. - № 1. - С. 68-70.
36. 105. Піотровський Р. Г., Білан В. Н., Боркун А. К. Методи автоматичного аналізу та синтезу тексту: Уч. посібник для ін-тів та фак. іностр. яз. - Мн.: Виш.шк., 1985. - 222 с.
37. Реформатський А. А. Введення у мовознавство. - М., 1999 - 536 с.
38. Татарінов, В. А. Історія термінознавства як галузь науки про термін. - М., 1994.
39. Федоров А. В. Основи загальної теорії перекладу (Лінгвістичний нарис). - М., 1968.
40. Ферс Дж. Р. Лінгвістичний аналіз та переклад. - М., 1978. - С. 25-35
41. Філін Ф. П. Нариси з теорії мовознавства. - М.: Наука, 1982. - 336 с.
42. Хрусталева М. А., Філіппова А. А. Про синонімію методичних термінів // Науково-технічна термінологія. Вип. 1. М., 2007.
43. Черняхівська Л. А. Переклад та смислова структура. - М., 1976. - 264 с.
44. Швейцер А. Д. Переклад та лінгвістика. - М., 1973.
45. Швейцер А. Д. Теорія перекладу: статус, проблеми, аспекти. - М.: Наука, 1988. - 216 с.
46. Baker, M. (1992). *В інших Words: Coursebook on Translation*. New York & London: Routledge.
47. Bourigault D., Condamines A. *Terminology & Artificial Intelligence*. Toulouse: Universite de Toulouse. 1993. - 134 p.
48. Cannon G. *Historical Changes and English Word-Formation: New Vocabulary Items*. - N.Y., 1986. - 258 p.
49. Felber H. *Terminology Manual*. Париж. UNESCO, Infoterm, 2002. 426 p.
50. Hatim B., Munday J. *Translation: An advanced resource book*. - London and New York: Routledge, 2004 - 373 p.
51. Kramsch C. *Language and Culture*. - Oxford University Press, 1998. - 134 p.
52. Newmark P. *Approaches to Translation (Language teaching methodology series)*. - Oxford: Pergamon Press, 1981. - 213 p.

53. Nida Eugene A. 1982, *The Theory and Practice of Translation*. - Leiden: E. J. Brill-133 p.
54. 1. Англо-російський словник користувача персональної ЕОМ/під ред. Є. К. Масловського. - М: Московська міжнародна школа перекладачів, 1992. - 223 с.
55. Ахманова О. С. Словник лінгвістичних термінів. - М., 1966. - 607 с.
56. Лінгвістичний енциклопедичний словник. Мовознавство // Под ред. В. Н. Ярцевий. - М: Радянська енциклопедія, 1990. - 683 с.
57. Нелюбін Л. Л. Тлумачний перекладознавчий словник. - М.: Флінта: Наука, 2003. - 320 с.
58. Розенталь Д. Е., Теленкова М. А. Словник-довідник лінгвістичних термінів: Посібник для вчителів. - М: Просвітництво, 1985. - 399 с.
59. *Cambridge International Dictionary of English* - Cambridge University Press, 2001. - 1796 p.
60. *Longman Dictionary of English Language and Culture, New ed.* - Longman, 2000. - 1568 p.
61. *Routledge Dictionary of Language and Linguistics*. - London, New York: Routledge, 2006. - 1304p. *Longman Dictionary of English Language and Culture, New ed.* - Longman, 2000. - 1568 p.
62. *The Oxford Dictionary of Literary Quotations*. - New York: Oxford University Press, 2003. - 490 p.
63. *Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language*. - New York: Random House Value Publishing, Inc., 1996 - 2230 p.

Навчальне видання

ЄФИМЕНКО Т. М.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Навчально-методичний посібник

Українською та англійською мовами

Формат 60×84¹/₁₆. Ум. друк. арк. 12,3. Тираж 100 пр. Зам. № 729-087.

ВИДАВЕЦЬ І ВИГОТОВЛЮВАЧ

Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г. В.

54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.

Свідоцтво МК № 11 від 26.01.2007 р.